

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

ÇİN'İN YUMUŞAK GÜÇ POLİTİKASININ SAHAYA
YANSIMASI: ETİYOPYA ÖRNEĞİ

TUĞBA ÇINAR

YÜKSEK LİSANS

DANIŞMAN:

DOÇ. DR. TAYLAN ÖZGÜR KAYA

KONYA-2024

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

ÇİN'İN YUMUŞAK GÜÇ POLİTİKASININ SAHAYA
YANSIMASI: ETİYOPYA ÖRNEĞİ

TUĞBA ÇINAR

YÜKSEK LİSANS

DANIŞMAN:

DOÇ. DR. TAYLAN ÖZGÜR KAYA

KONYA-2024

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimleri Enstitüsü

Bilimsel Etik sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Tuğba Çınar		
	Numarası	20811401003		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler / Uluslararası İlişkiler		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	Çin'in Yumuşak Güç Politikasının Sahaya Yansıması: Etiyopya Örneği			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin Adı Soyadı

İmzası

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimleri Enstitüsü

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Tuğba Çınar		
	Numarası	20811401003		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler / Uluslararası İlişkiler		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tez Danışmanı	Doç. Dr. Taylan Özgür Kaya			
Tezin Adı	Çin'in Yumuşak Güç Politikasının Sahaya Yansıması: Etiyopya Örneği			

Yumuşak güç, uluslararası konjunktürde aktörlerin etki alanını genişletmek amacıyla yaygın olarak kullandıkları bir araçtır. Çin, uluslararası alanda etkisini artırmak ve gücünü pekiştirmek amacıyla yumuşak gücü bir strateji olarak benimsemektedir. Tezin amacı, Çin'in yumuşak güç politikasını Etiyopya örneği özelinde ne ölçüde başarılı olarak kullandığıdır. Bu ölçütü belirlemek için The Soft Power'in (2019) yumuşak gücün uygulanmasında kullandığı altı araçtan yardım alarak Çin'in Etiyopya'ya uyguladığı yumuşak güç uygulamaları tartışılacaktır. Tezin temel varsayımı, Çin'in tarihsel olarak ve günümüzde uluslararası politikadaki pozisyonunu güçlendirmek için yumuşak güçten yararlandığıdır. Etiyopya örneği ise bu varsayımı desteklemektedir. Bu çalışmada, Çin'in Etiyopya bölgesindeki etki alanları, gerçekleştirdiği projeler ve bu projelerle ulaşmayı hedefleri incelemektedir.

Anahtar Kelimeler: Afrika, Çin, Etiyopya, Güç, Yumuşak Güç

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimleri Enstitüsü

ABSTRACT

Author' s	Name and Surname	Tuğba Çınar		
	Student Number	20811401003		
	Department	Political Science and International Relations / International Relations		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph. D.)		
Supervisor	Assoc. Dr. Taylan Özgür Kaya			
Title of the Thesis / Dissertation	The Reflection of China's Soft Power on the Field: The Case of Ethiopia			

Soft power is a tool widely used by actors in the international conjuncture to expand their sphere of influence. China has adopted soft power as a strategy to increase its influence and consolidate its power in the international arena. The aim of this thesis is to assess the extent to which China has successfully utilized its soft power policy in the case of Ethiopia. In order to determine this criterion, China's soft power practices towards Ethiopia will be discussed with the help of The Soft Power's (2019) six tools for the implementation of soft power. The basic assumption of the thesis is that China has historically and currently utilized soft power to strengthen its position in international politics. The case of Ethiopia supports this assumption. In this study, China's spheres of influence in the Ethiopian region, its projects and the goals it aims to achieve through these projects will be examined.

Keywords: Africa, China, Ethiopia, Power, Soft Power

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	vi
TABLOLAR VE HARİTALAR LİSTESİ	viii
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramının Tanımı ve Özellikleri	5
1.1.1. Tarihsel Metinlerde Güç Kavramı	5
1.2. Bir Dış Politika Aracı Olarak Güç Kavramı	9
1.2.1. Sert Güç	21
1.2.2. Yumuşak Güç	21
1.2.3. Akıllı Güç	26
1.2.4. Keskin Güç	26
1.3. Bölüm Değerlendirmesi	28

İKİNCİ BÖLÜM

ÇİN DIŞ POLİTİKASINDA YUMUŞAK GÜCÜN ROLÜ

2.1. Çin'in Dış Politikasında Yumuşak Gücün Kullanımı	33
2.1.1. Kültür	33
2.1.1.1. Konfüçyüs Enstitüleri	35
2.1.1.2. Medya ve İletişim	38
2.1.2. Siyasi Değerler ve İç Politika	40
2.1.3. Dış Politika	42
2.2. Bölüm Değerlendirmesi	45

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇİN YUMUŞAK GÜCÜNÜN AFRİKA'YA YANSIMASI: ETİYOPYA ÖRNEĞİ

3.1. Çin'in Etiyopya'daki Yumuşak Güç Uygulamaları	46
3.1.1 Bir Devletin Siyasi Kurumlarının Kalitesi.....	48
3.1.2. Kültürel Çekiciliğin Genişliği.....	54
3.1.2.1. Konfüçyüs Enstitüteleri	58
3.1.3. Diplomatik Ağların Gücü.....	61
3.1.4. Yükseköğrenim sistemlerinin küresel itibarı	63
3.1.5. Ekonomik Modellerinin Cazibesi	67
3.1.6. Bir Ülkenin Dünya ile Dijital İlişkisi.....	74
3.2. Bölüm Değerlendirmesi	76
SONUÇ	78
KAYNAKÇA	83

TABLolar VE HARİTALAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Gücün Formları

Tablo 1.2. Çin'in Afrika Ülkeleriyle Diplomatik İlişkileri

Tablo 1.3. Çin'in Afrika Boynuzu Ülkelerindeki Yatırım Miktarı

KISALTMALAR

- AB:** Avrupa Birliği
- ABD:** Amerika Birleşik Devletleri
- BKBY:** Bir Kuşak Bir Yol Projesi
- BM:** Birleşmiş Milletler
- CSIS:** Center for Strategic and International Studies
- ÇHC:** Çin Halk Cumhuriyeti
- ÇKP:** Çin Komünist Partisi
- DSÖ:** Dünya Sağlık Örgütü
- FOCAC:** Çin-Afrika İşbirliği Forumu
- SSCB:** Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

TEŐEKKÜR

Tez çalıőmamın hazırlanmasında her aşamada bilgi, deneyim ve rehberliğiyle bana yol gosteren, akademik geliőimimde önemli katkıları olan, desteği, anlayışı ve sabrı ile bu süreci anlamlı kılan değerli tez danıőmanım Sayın Doç. Dr. Taylan Özgür KAYA'ya sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, her daim yanımda olan, hedeflediğim yolda beni destekleyen değerli aileme ve Kıvanç KELEŐ'e teőekkürlerimi sunarım. Onların varlığı ve desteği, bu süreci başarıyla tamamlamamda büyük bir rol oynamıőtır.

GİRİŞ

Güç, fen bilimlerinden sosyal bilimlere kadar geniş bir yelpazede çalışılan bir kavramdır. Her bir disiplinin dünyaya bakış açısı, araç olarak kullandıkları kavramları etkilediğinden uluslararası ilişkiler disiplini de güç kavramını kendi dünyasına göre yorumlayarak analiz etmiştir. Gücün sert ve ekonomik yönüne, 1990 yılı ile birlikte yumuşak güç eklenmiştir. Soğuk Savaştan bu yana devletlerin yaygın olarak kullanmaya başladığı yumuşak güç, Çin'in de uygulayıcı güçlerinden biri olmuştur. Nitekim dünyanın ekonomik ve siyasi merkezinin Asya-Pasifik okyanusuna kaymasıyla birlikte özellikle Çin'in dış politikasında kullandığı araçlar da önem kazanmaya başlamıştır. Afrika kıtası ise coğrafi konumu ve stratejik öneme sahip doğal kaynakları ile 19. yüzyıldan itibaren kontrol gücünü elinde tutmak isteyen devletlerin mücadele alanlarından birisi olmuştur. Bu rekabete taraf olan devletler biri de Çin'dir.

Tarihten bu yana Asya kıtasında önemli bir güç olan Çin, kültürel, siyasi ve ekonomik alanlarda dünya medeniyetini şekillendiren ülkelerden biri olmuştur. 21. yüzyılda ise değişen küresel sistemde yeniden etkili bir aktör haline gelmiştir. Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde yükselen üretim kapasitesiyle Çin, kültürel ve siyasi anlamda da dünya üzerinde etkisini artırmış ve sınırlarını aşan politikalar geliştirerek uluslararası siyasette önemli bir rol oynamaya başlamıştır. Çin'in Afrika kıtasına yönelik stratejileri ise, 20. yüzyıl sonrası Batılı devletler ve Amerika Birleşik Devletleri'nin yaklaşımlarından farklı olarak, yumuşak güç perspektifinde şekillenmektedir. Çin'in kıtadaki faaliyetleri, bölgenin altyapı ve üstyapı eksikliklerine odaklanmakta ve ülkelerin ekonomik ihtiyaçlarına yönelik çözümler sunmayı hedeflemektedir. Çin'in Afrika kıtasındaki yumuşak güç politikalarının anlaşılması için incelenen Etiyopya örneği, bu stratejilerin somut bir yansımasını ortaya koymaktadır. Çin, 1970'li yıllardan itibaren uygulamaya koyduğu yumuşak güç politikalarını Afrika'da kültürel diplomasi ve kamu diplomasisi araçlarıyla öne çıkarmıştır. Bu süreçte Çin, kıtadaki ülkelerde bir tehdit algısı oluşturmadan ilişkilerini sürdürmeyi başarmış ve bu ilişkiler sonucunda Afrika'nın en büyük ticaret ortaklarından biri haline gelmiştir. Çin'in yumuşak gücünü başarılı bir şekilde

kullanarak Afrika'da elde ettiği kazanımlar, ülkenin küresel siyasetteki konumunu da güçlendirmiştir. Bu tezde Etiyopya'nın incelenme nedeni, Çin ile Etiyopya arasındaki ilişkilerin "kazan-kazan" prensibine dayanmasıdır. Bununla birlikte Etiyopya, diğer Afrika ülkelerinden ayrılarak "Afrika'nın Çin'i" olarak tanımlanmakta ve yönetim modeli bakımından Çin'e benzer bir yol izlemeye yatkın olmasıyla öne çıkmaktadır. Bu özellik, Çin-Etiyopya ilişkilerinin araştırmacılar tarafından derinlemesine incelenmesini teşvik etmektedir.

Çin ile Etiyopya arasındaki ilişkilerde, Etiyopya'nın jeopolitik konumu bu işbirliğinin en önemli unsurlarından biridir. Afrika Boynuzu, stratejik olarak Kızıldeniz'e yakın bir konumda olup, bölgedeki ülkeler arasında Etiyopya, Somali, Eritre, Sudan ve Cibuti yer almaktadır. Afrika Boynuzu'nun bu stratejik pozisyonu, Çin'in küresel çıkarları açısından büyük önem taşımaktadır. Özellikle Etiyopya, Çin'e yönelik pozitif yaklaşımı ve Afrika'da "Çin'in modeli" olarak anılmasıyla Çin'in bu bölgeye açılan ana kapılarından biri olarak değerlendirilmektedir. Ekonomik açıdan belirgin bir üstünlüğü bulunmayan Etiyopya, siyasi liderlerinin güçlü devlet yapısının özel sektörü yönlendirmesi gerektiğine dair inançları doğrultusunda kalkınma stratejilerini büyük ölçüde Çin'in deneyimlerine dayandırmıştır (Shibu, 2022). Wijk'e göre, Çin'in Etiyopya'daki yatırımları, ülkenin altyapısının geliştirilmesi, ihracata yönelik sanayi sektörünün teşvik edilmesi ve Cibuti Limanı'na erişimin iyileştirilmesi gibi hedeflere yönelik olarak önemli katkılar sağlamaktadır (Maastricht School of Management, 2020). Bir diğer taraftan Addis Ababa, Pekin'in Afrika kıtasına açılmasında kilit bir rol oynamakta, Afrika Birliği gibi önemli kuruluşlara ev sahipliği yapması ve 90 milyonluk nüfusu ile Çin'in ilişkilerini derinleştirmeyi hedeflediği ülkeler arasında yer almaktadır. Çin, Afrika Boynuzu'nun dünyanın en önemli deniz ticaret yollarından biri üzerindeki stratejik konumu nedeniyle bu bölgedeki etkisini artırma çabasındadır. Addis Ababa'nın bu kıtaya açılan kapı konumunda olması, Pekin'in Etiyopya'ya yönelik ilgisinin temel nedenlerinden biridir. Bu sebeple Çin, Etiyopya'ya 2010 ile 2015 yılları arasında yaklaşık 10 milyar avro yatırım yapmış, bu yatırımlar başta altyapı projeleri ve endüstriyel parklar olmak üzere geniş çaplı kalkınma projelerini kapsamıştır. Ayrıca

Çin, Etiyopya'daki bu ekonomik işbirliğini diğer Afrika ülkeleri için bir model haline getirmeyi hedeflemektedir (Seyedi Asl, 2021).

Literatür incelendiğinde Çin Afrika ilişkileri daha özelde ise Çin Etiyopya ilişkilerine yönelik oldukça fazla tez ve makaleye ulaşılmıştır. Ancak bu tez diğer çalışmalardan seçilen yumuşak güç yöntemi ile ayrılacak ve literatüre katkı sağlamayı amaçlayacaktır. Bu çalışmada The Soft Power 30'un (2019) yumuşak gücün uygulanmasında kullandığı altı araçtan yararlanılarak Çin'in Etiyopya'ya uyguladığı yumuşak güç uygulamaları incelenmiştir. The Soft Power 30'da yapılan analize göre bu araçlar, "bir devletin siyasi kurumlarının kalitesi, kültürel çekiciliğinin genişliği, diplomatik ağlarının gücü, yükseköğrenim sistemlerinin küresel itibarı, ekonomik modellerinin cazibesi ve bir ülkenin dünya ile dijital ilişkisi veya bir başka anlamı ile medyadır" (McClory, 2019). Bu çalışmada Çin'in Afrika kıtasında özelde Etiyopya bölgesi üzerindeki çalışmaları incelenmiş, yumuşak güç projeksiyonu çerçevesinde değerlendirilmiş, bölgede etki alanları, yaptığı çalışmalar ve bu çalışmalarla hedefledikleri ele alınmıştır. Böylelikle yumuşak gücü kullanarak Etiyopya bölgesinde etki alanı oluşturan Çin'in faaliyetleri ve bu faaliyetlerin kıtada yarattığı sonuçlar tezin ana odağını oluşturmuştur. Bu anlamda tezin amacı, Çin'in yumuşak güç politikasının Etiyopya örneği özelinde ne ölçüde başarılı olarak kullandığıdır.

Literatür incelendiğinde, Çin ve Afrika ilişkilerine, özellikle de Çin-Etiyopya ilişkilerine dair çok sayıda tez ve makalenin mevcut olduğu görülmektedir. Ancak bu çalışma, diğerlerinden farklı olarak yumuşak güç yaklaşımını merkeze alarak literatüre katkı sağlamayı hedeflemektedir. Bu bağlamda, Çin'in Etiyopya'da uyguladığı yumuşak güç stratejileri, The Soft Power 30'un (2019) belirlediği altı ana ölçüt kullanılarak analiz edilmiştir. McClory'nin (2019) yaptığı bu analize göre, yumuşak gücün ana araçları şu unsurlardan oluşmaktadır: "Bir devletin siyasi kurumlarının kalitesi, kültürel cazibesinin genişliği, diplomatik ağlarının gücü, yükseköğrenim sistemlerinin uluslararası itibarı, ekonomik modellerinin çekiciliği ve dijital ilişkileri veya medya gücü." Bu analizden yararlanarak yumuşak gücü kullanarak Etiyopya bölgesinde etki alanı oluşturan Çin'in faaliyetleri ve bu

faaliyetlerin kıtada yarattığı sonuçlar incelenecektir. Bu anlamda tezin amacı, Çin'in yumuşak güç politikasının Etiyopya örneği özelinde ne ölçüde başarılı olarak kullandığıdır.

Çalışmada yöntem olarak nitel paradigmaya dayalı doküman incelemesi yapılmıştır. Nitel paradigmada, betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan veriler, ulusal ve uluslararası kurumlar ile üniversitelerin veri tabanlarından alınan bilimsel makaleler, kitaplar, raporlar ve konunun güncelliği nedeniyle yerli ve yabancı haber kaynaklarından toplanmıştır. Ayrıca, Çin ve Etiyopya'nın resmî açıklamaları, haber kaynakları ve bilimsel istatistik sitelerinin verileri de değerlendirilmiştir. Araştırmanın alt problemleri ise şunlardır:

- Çin, Etiyopya'ya yumuşak gücü nasıl kullanmaktadır ve ne derece etkilidir?
- Çin hükümetinin yumuşak güç ile artan etkinliği göz önüne alındığında, bu ülke uluslararası sistemi tehdit eden bir güce dönüşebilir mi?
- Etiyopya halkı ve hükümeti, Çin'in yumuşak güç politikalarına nasıl tepki veriyor?
- Çin'in Etiyopya'daki yumuşak güç politikalarının uzun vadeli sürdürülebilirliği nedir?
- Çin'in Etiyopya'daki yumuşak güç politikaları diğer Afrika ülkeleriyle kıyaslandığında ne kadar etkili?

Tezin birinci bölümü olan "Kavramsal Çerçeve" de uluslararası ilişkilerde güç kavramının teorik temellerini incelenecektir. Gücün tanımı, tarihsel gelişimi ve uluslararası sistemde nasıl kullanıldığı detaylandırılmaktadır. Sert güç, yumuşak güç, akıllı güç ve keskin güç kavramları ayrıntılı olarak ele alınmakta ve bu güç türlerinin dış politika aracı olarak nasıl kullanıldığı açıklanmaktadır. Bu bölümde güç kavramının evrimi ve uluslararası ilişkilerdeki yeri genel hatlarıyla ortaya konacaktır. Tezin ikinci bölümü olan "Çin Dış Politikasında Yumuşak Gücün Rolü" başlığında Çin'in yumuşak gücü nasıl kullandığı Nye'nin (2008), üç potansiyel yumuşak kaynağı ile anlatılacaktır. Bunlardan ilki geniş kitleleri etkilemede önemli bir rol oynayan ve edebiyat, sanat ve eğitim gibi alanları kapsayan kültürdür. İkinci siyasi değerler ve iç politika, üçüncü ise dış politikadır (s. 96-99). Üçüncü ve son başlık

olan "Çin Yumuşak Gücünün Afrika'ya Yansıması: Etiyopya Örneği" bölümünde The Soft Power 30'un yumuşak güç uygulamalarında kullandığı altı araç temel alınarak, Çin'in Etiyopya'da izlediği yumuşak güç stratejileri analiz edilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramının Tanımı ve Özellikleri

Güç olgusu insanlığın doğuşu ile ortaya çıkmış bir kavramdır. Bu kavram her çağda insanoğlunu cezbetmiş, amaçların elde edilmesi için kullanılan araçlardan birisi olmuştur. İlk çağlarda kavramın içeriği fiziksel yetiye yatkınken sonrasında maddi ve fikri bir zeminde yükselmiştir. Güç, her dönem insanoğlunu cezbetse de yöntemi, niceliği ve niteliği zaman içerisinde değişiklik göstermiştir. 20'nci yüzyılın başlarından itibaren dünyanın birçok bölgesinde sert güç temelli yüksek zayıflatıcı muharebeler artış göstermiştir. Askeri yönü ile özdeşleştirilen sert gücü kullanarak bu muharebeyi kazanan taraf bile güç uygulamaları sonucu meydana gelen maddi ve manevi kayıpları göz önüne aldığı kontrol ve dengeli güç yöntemlerini bulma arayışına yönelmiştir. Ayrıca Soğuk Savaş sonrası güvenlik anlayışı salt devletin bekasını korumaktan ziyade ulusal ve/veya uluslararası atılan her bir adımın insan hayatına verebileceği fayda ve zararı da hesaba katmıştır. Küreselleşen dünya düzeniyle birlikte devletler sistemde etkin olmak için sadece askeri üstünlüğün yeterli olmayacağını farkına varmış, ülkeler arası stratejiler daha fazla önem kazanmış, devletler ulusal ve uluslararası menfaatlerini korumak için yeni güç arayışlarına yönelmişlerdir. Bu arayış 1990'lardan itibaren akademik alanda olduğu kadar medyada da popülerite kazanan yumuşak güç konseptini ortaya çıkartarak güç kavramının çeşitlenmesini sağlamıştır (Kömür, 2020). Siyasal sistem içerisinde yer alan devletlerin ve/veya uluslararası aktörlerin hayatta kalmak için sahip olması gereken temel yapı taşlarından biri güç olgusudur (Çavuş, 2012). Özellikle mukayeseli olarak daha fazla gücü elinde bulunduran devletler sistem içerisinde avantajlı konuma sahip olmaktadır. Böylelikle her alanda kendine yer bulan güç

kavramı, yönetim aracı olarak devletler için en önemli kavramlardan bir tanesi olarak konumlanmıştır (Carr, 2010).

En genel anlamıyla güç kavramı, bir devletin normal şartlar altında yapmayacağı ve/veya yapmak istemeyeceği bir şeyi dışarıdan bir etkiyle yaptırılması olarak tanımlanmaktadır (Arı, 2013b). Başka bir manada ise güç insanların düşünce ve davranışlarında yönlendirici bir etkide bulunarak kontrol etme yeteneğidir. Güç, sahip olma, hükmetme kavramları dönemin koşullarıyla birlikte anlam genişlemesine uğrayabilen kavramlardır. Dönemsel koşullar göz önüne alındığında dünya 21. yüzyıla kadar büyük savaşlara tanıklık etmiştir. Gelişen teknolojiyle doğru orantılı olarak savaş teknolojisi de gelişmiş, verebildiği zarar ölçülemez konumlara ulaşmıştır. Dünya savaşlarının yıkıcı etkilerinden uzaklaşmak istenmesinin yanı sıra yüksek maliyetlerini de göz önüne alan devletler gücün geleneksel yapısından uzaklaşarak yeni güç çeşitleri aramaya yönelmişlerdir. Nitekim akılcı stratejilere dayanan diplomasi bu yeni dünya düzeninde devletlerin ulaşabildiği kapsamı genişletmiş, geleneksel güç çeşitlerinden devletleri uzaklaştırmıştır (Yatağan, 2018). Buna ek olarak Soğuk Savaş her alanda olduğu kadar dış politikaya ilişkin kavramların da revize edilmesini sağlamıştır. Zira Soğuk Savaşın bitme sürecine tekabül eden 1980'lere gelindiğinde güç kavramına ilişkin geleneksel kavramların yer değiştirdiği görülmektedir. Zira Joseph Nye (1990b), bir devletin başka bir devlete zor kullanmadan da istediğini yaptırabileceği tezi ile devletler tarafından sıklıkla uygulanan sert güç kavramının yanına yumuşak güç kavramını da eklemiştir. Farklılaşan güç dengeleriyle devletler sadece birbirleriyle iletişim kurmanın ötesinde muhatap olduğu ülkenin kamuoyuna doğrudan ve/veya dolaylı etkide bulunabilmektedir (Kalın, 2011). Bu noktada ilk önceliği etkilemek ve ikna etmek olan medyanın, yabancı kamuoylarını yönlendirme ve gündem oluşturmada küresel bir etkinlik oluşturduğu görülmektedir. Askerler ve silahlardan ziyade düşüncelerin ön plana çıktığı bu dönemde yabancı halkları anlama, ilişki kurma ve etkileme ön plana çıkan stratejileri oluşturmaktadır. Bu nedenle bilginin hızlı dağılımını yönetebilen medya, devletler açısından önem taşımaya başlamıştır. Nye (2010) bu düşüncüyü 21. yüzyıl 'da kimin ordusunun kazanacağından ziyade kimin hikâyesinin

kazanacağı daha önemli olacaktır diyerek bu düşünceyi desteklemiştir (Boztepe, 2016).

Güç kavramı, sosyal bilimler alanında yer alan uluslararası ilişkiler disiplininin bağımsız bir çalışma alanı olarak ortaya çıkmasında kurucu bir role sahiptir (Tanrıseven, 2019). Uluslararası ilişkiler disiplininde güç kavramı bir devletin başka bir devlete normal şartlar altında yaptıramayacağı bir şeyi dolaylı ya da doğrudan bir etki uygulayarak yaptırabilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2008). Uluslararası ilişkilerin temel yapısında hukuk kurallarının olmaması ve merkezi bir otoritenin yoksunluğu nedeniyle her devlet kendi varlığını sürdürmek için güvenlik ve güç kavramlarına ihtiyaç duymaktadır. Bu da devletlerin potansiyel güç unsurlarını nasıl etkin kullanabileceği sorusunu ortaya çıkarmış ayrıca bu gücün kapsamına nelerin girdiği ve gücün nasıl kullanılması gerektiği ile ilgili farklı görüşlerin ortaya atılmasına sebep olmuştur. Süper güç, hegemonik güç ya da güçler dengesi kavramları uluslararası ilişkiler disiplininde bir olayı analiz etmede mihenk taşlarını oluşturan kavramlardır. Bu doğrultuda güç kavramının uluslararası ilişkiler disiplininde somut yeri ortaya çıkmaktadır. Nitekim disiplinin içerisinde çalışılan alanlar olan dış politika, uluslararası politika ve uluslararası ilişkiler teorilerinde de güç kavramı sıklıkla başvurulan kavramlardan birini oluşturmaktadır (Bozdağlıoğlu ve Özen, 2004; Özdemir, 2008).

Uluslararası ilişkiler disiplini sosyal bilimler alanında yer alan diğer disiplinlere göre oldukça geç bir tarihte ortaya çıkmıştır. Tarihsel gelişime geçmeden önce uluslararası ilişkiler disiplininin yazılışında harflerin büyüklüğü ve küçüklüğü bir anlam ifade etmektedir. Metin içerisinde uluslararası ilişkiler, ilk harfleri büyük yazıldığında bir disiplini, küçük yazıldığı zaman ise bir ilişkiyi ifade etmektedir. Yaygın kanıya göre sosyal bilimler arasındaki en karmaşık ilişki türü olarak kabul edilen uluslararası ilişkiler, modern anlamda 17. yüzyıl ile birlikte cereyan etmeye başlamıştır (Özlük, 2009). Akademisyenler arasında disiplinin ne zaman ortaya çıktığı konusunda bir uzlaşma sağlanamasa da yaygın kabul gören konulardan biri disiplininin 24 Ekim 1648 tarihinde imzalanan Westphalia Barışı ile hayat bulduğudur (Lee, 1984).

Nitekim bu görüşü savunan bilim insanlarına göre 1648 tarihi ile birlikte modern ulus devletler ve egemen devletler sistemi ortaya çıkmıştır. Kabul gören bir diğer uzlaşma ise disiplinin başlangıç tarihinin küresel çapta savaşların yaşandığı 20. yüzyıla dayanmasıdır (Arıboğan, 2017). Bunun sebebi ise insanlık tarihinin o döneme kadar şahit olmadığı topyekûn bir muharebeyi ifade eden Birinci Dünya Savaşı'nın yaşanmasıdır. Savaşın büyük can ve mal kayıplarına neden olması bu kayıpların bir daha yaşanmaması için nelerin yapılması gerektiği sorusunu ortaya çıkarmıştır. Bu sorunsal uluslararası ilişkilerin otonom bir disiplin olarak ortaya çıkmasını sağlamıştır (Çalış ve Özlük, 2007).

Sonraki süreç ilk kurumsal kürsülerin ortaya çıkmasına imkân sağlamıştır. Nitekim ilk kurumsal oluşum 1919 yılında ABD başkanı ve idealizmin kurucularından olan Woodrow Wilson'a ithafen Galler'de University of Wales'te 'Wilson Chair of International Politics' adıyla kurulan ilk kürsüdür. ABD ve Britanya'da kurulan benzer kürsüler de bu akımı takip ederek kendi yapılarını oluşturmuşlardır (Özlük, 2009).

Uluslararası ilişkiler disiplini sosyal bilimlerin diğer çalışma alanlarına göre oldukça geç bir tarihte ortaya çıkmış ve dolayısıyla genç bir disiplin olmasına rağmen gün geçtikçe cazip bir çalışma alanı haline gelmiştir. Bu büyüme iletişim, teknoloji ve ulaşım alanlarındaki hızlı gelişmelere ilaveten disiplin içerisinde yaşanan teorik zenginleşmeler ile de desteklenmiştir (Spegele, 1982). Uluslararası ilişkiler disiplini ilk yıllarında savaş, savaşın etkileri ve sonuçları üzerine yoğunlaşırken II. Dünya Savaşı sonrası metodolojik tartışmalar ile hem paradigma içi hem de paradigmalar arası tartışmalara yol açtığı için disiplinde zenginleşme yaşanmıştır. Uluslararası ilişkilerin otonom bir disiplin haline almasında etkili olan güç kavramı disiplinin kuruluş sürecinde fazla bir itibar görmemiştir. Bu durumun nedeni I. Dünya Savaşı'nın ortaya çıkmasında güçler dengesi politikasının söz konusu savaşın ortaya çıkmasında başlıca etken olarak öne sürülmesidir. Güçler dengesi yerine idealizm ekolünü içeren kolektif güvenlik sisteminin I. Dünya Savaşı sonrası barışı koruyacağı bu dönem aralığının genel kabul gören tezi olmuştur (Linklater vd., 2021). 1929 yılı ile birlikte Dünya Ekonomik Krizinin gerçekleşmesi

idealizmin popülarlığını yitirmesine neden olmuş, bu da güç kavramının uluslararası ilişkiler disiplininde öne çıkmasını sağlamıştır. Güç kavramının 20. yüzyılda ki yaygınlığına rağmen literatür incelendiğinde insanların bir araya gelerek siyasal birimler oluşturduğu dönemlerde de güç mücadelelerinin yaşandığı ve dolayısıyla uluslararası ilişkiler tarihinin daha eski dönemlere de dayandırılabilceği tespit edilmiştir (Sancak, 2015).

1.1.1. Tarihsel Metinlerde Güç Kavramı

Kent devlet yapısını oluşturan Sümer Medeniyeti ilk siyasal birimlerin oluştuğu yapılanmaya örnek gösterilebilmektedir. M.Ö. üç binli yıllara uzanan medeniyette siyasal örgütlenmeler ortaya çıkmış bu durum da uluslararası ilişkiler disiplininin başlangıç tarihini oluşturmuştur. Nitekim uluslararası ilişkilerin temel dinamiklerinden biri olan güç mücadelesine dair yazılı metinler de bu dönem aralığında oluşturulmuştur (Sancak, 2015). Doğduğu tarihle ilgili kesin bir bilgi verilmesi de Çin’de yaşadığı tahmin edilen Sun Tzu’nun “*The Art of War*” (Savaş Sanatı) adlı eseri uluslararası ilişkiler alanındaki ilk çalışmalardan biri olarak kabul edilmektedir. Eser de savaş ve strateji konuları ele alınmıştır. Güç kavramını “*Peloponnesian War*” (Peloponezya Savaşları) isimli eserinde işleyen Thucydides, Sun Tzu ile aynı dönemlerde yaşamış ve eseri ile uluslararası ilişkiler disiplininde güç kavramına katkı sağlayan önemli isimlerden biri kabul edilmiştir (Gözlü ve Efe, 2023; Yaşar ve Aktaş, 2022).

Thucydides’in güç kavramını tanımlamasına geçmeden önce güç ve şiddet ilişkisi incelemeye tabi tutulmalıdır. Nitekim güç ve şiddet ilişkisi birbiri yerine kullanıldığı gibi birbirinden ayrı iki kavram olarak da tanımlanmaktadır. Tanrıseven’e (2019, s. 53-73) göre şiddet bir olgu üzerinde zorlama ve yok etme anlamında kullanırken, güç baskıcı olmaktan ziyade olgunun gerçekleşmesi için kullanılan aracı ifade etmektedir. Buna ek olarak güç kavramının zorlama/şiddet olgularının dışında kullanıldığında daha etkin bir sonuç aldığına öne süren bir grup söz konusudur. Bu noktada gücün caydırıcılık yönü incelenmelidir. Nitekim İngiliz tarihçi, öğretim görevlisi ve yazar olan Edward Hallett Carr, güç kavramında caydırıcılık olgusunu ön plana çıkartarak devletler arası bir krizde savaşın en son seçenek olması gerektiği,

caydırıcılığın sonuçsuz kaldığı durumlarda ise savaşın değerlendirilmesinin daha etkin sonuçlar doğurabileceğini savunmuştur (Aydoğan, 2011).

İnsanların veya devletlerin güç kullanmadaki amaçları istediklerini elde etmektir ve bunu uygularken tehdit, zorlama unsurlarını kullanmadan da gücü elde edebilme olanakları mevcuttur (Çavuş, 2012). Nitekim Keohane ve Nye'nın 'karşılıklı bağımlılık' ilkesinde güç kavramının yeri bu kullanıma örnektir. Bu ilkede zorlama, şiddet ve baskı unsurları devletler arasındaki ilişkilerde ikinci planda kalmıştır. Çünkü böyle bir ortamda devletler sosyal ve siyasal olarak birbirlerine bağımlı oldukları için manevra kabiliyetleri birbirlerine karşı sınırlıdır. Gücün kullanılma yöntemi ise hükümet dışı kurumlar/uluslararası örgütlerle bağlantılar kurmak başta olmak üzere mevcut sorunları baskı kavramını geri plana alarak iletişim ve müzakere yöntemiyle elde etmedir. Karşılıklı bağımlılık ilkesi neoliberal ideoloji çerçevesinde oluşturulmuştur. Nitekim bu ilkeye göre dünya düzeninde devletler arası ilişkiler kompleks bağlarla iç içe geçmiş durumdadır. Herhangi bir krizde askeri güç kullanımı devletler tarafından tercih edilmemektedir. Giderek güçlenen sivil toplum ve hükümet dışı kuruluşlar ise devletlerin dış politikalarında yönlendirici bir etkiye sahip olmaktadır (Aydoğan, 2011). Bu noktada ilk olarak 1960'larda dile getirilip 1980'li yıllarla birlikte yaygınlık kazanan küreselleşme kavramı önem kazanmaktadır. Küreselleşme süreci 1990'ların başında Soğuk Savaş dönemini sona erdiren komünizmin çökmesi ve ideolojik kutuplaşmaların ortadan kalkmasıyla ivme kazanmıştır. Küreselleşme sürecinin bu ivmesi ulus devletlerin egemenliklerini sorgulamaya tabi tutmuştur. Çünkü küreselleşmeyle birlikte artan ekonomik, siyasi ve askeri bağımlılık ulus devletleri kendi iradelerine dayalı politikalar yürütmesine engel teşkil etmiştir. Küreselleşmeyle birlikte uluslararası arenada görünürlükleri artan uluslararası örgütler, hükümet dışı kurumlar ve sivil toplum kuruluşları uluslararası sistemi salt devlet merkezli yapıdan da uzaklaştırmıştır. Nitekim devletlerin hiçbir üst otoriteye bağlı kalmadan kullanabildikleri yetkiler, uluslararası örgütler ve sivil toplum kuruluşları tarafından da kullanılmaya başlanmış bu da ulus devletlerin egemenliklerini oldukça daraltmıştır. Örneğin sivil toplum kuruluşlarının yerel problemleri küresel gündeme taşıyabilmesi ya da Birleşmiş Milletler gibi uluslararası örgütlerin ortakları arasında

sadece devletlerin dışında çok uluslu şirketler, sivil toplum kuruluşları ve araştırma kuruluşlarının yer alması ve örgütlerin sayısının giderek artması devletlerin dünya ekonomisi ve siyasetindeki etki oranını gittikçe azaltmıştır (Aslan ve Alkış, 2013).

Uluslararası ilişkiler disiplininde gücü, şiddet/zorlama kavramları üzerinden açıklayan düşünürler mevcuttur. Öyle ki Thucydides'in Peloponezya Savaşları adlı eseri güç ve zorlama/savaş ilişkisinin işlendiği klasik eserlerden birisidir. Eser realist bakış açısıyla yazılmış ve bu ideoloji eserde diyaloglar üzerinden okura hissettirilmiştir. Atinalı bir general olan Thucydides'in kendisi de savaşın bir kısmında aktif bir şekilde yer almış ancak komutan olarak başarısız olduğu bu savaşta yurdundan sürgün edilmiştir. Sürgün sonrası yurduna geri dönen Thucydides, Peloponezya Savaşları adlı eserini kaleme almıştır (Arıboğan, 2007). Devletler arasındaki mücadelede gücün belirleyici konumuna dikkat çeken bu düşünür söz konusu eserinde savaşın nasıl cereyan ettiğini anlatmakla kalmamış savaşa neden olan temel dinamiklerin neler olduğunu da analiz etmiştir. Eserin anlatıldığı söz konusu dönemde Sparta ve Atina, Yunan şehir devletleri içerisinde ön plana çıkmış iki devlettir. Thucydides'e göre iki şehir devleti arasında savaşa yol açan esas neden güç dengesindeki bozulmadır. Atina'nın giderek artan gücü Sparta üzerinde bir baskı oluşturmuş, bu baskıyla oluşan korku hali de savaşa neden olmuştur. Spartalıların kolaylıkla savaşa giren bir halk olmadığı göz önünde bulundurulduğunda 'ancak sonuçta Atinalıların güçlendiklerini gördüler ve onların daha fazla güçlenmelerinin önüne geçmek amacıyla savaşmaya karar verdiler' ifadesi ile Thucydides güç dengesindeki bir bozulmanın iki devlet arasında savaşa yol açabileceğinin bir örneğini literatüre kazandırmıştır (Thucydides, 2010).

Thucydides eserinin "*Meloslular Diyalogu*" bölümünde Meloslular ve Atinalılar arasındaki güç ilişkisini incelemektedir. Meloslular Sparta'nın kendilerini kurtaracakları düşüncesiyle Atinalara boyun eğmemekte ahlak, adalet kavramlarına atıf yaparak gücün zorlamaya dönük yönünün kullanılmaması gerekliliğini ifade etmektedir. Ancak iki aktör arasında bir anlaşma sağlanamayacak ve Atina Melosluları işgal ederek realizmin idealizm üzerindeki üstünlüğü kanıtlamış olacaktır. Nitekim Thucydides'in meşhur sözü " "güçlüler yapabileceklerini yapar,

zayıflar ise çekmeleri gerekeni çeker” sözüyle Uluslararası ilişkilerde güç kullanımının olağan olduğunu ileri süren Thucydides “tarih boyunca güçlülerin güçsüzleri yönettiğini... insanların ellerine fırsat geçince diğer kentleri zorla egemenlikleri altına aldıklarını” söylemekte ve bu güç kullanımını “böyle bir durumu gerçekleştirmek insan doğasına uygundur” ifadesiyle desteklemektedir (Thucydides, 2010). Güç, zorlama, şiddet ve buna neden olan savaş ilişkisini insan doğasından açıklayan Thucydides düşüncelerine bu tezleri ile meşruiyet kazandırma amacına girmiştir. Peloponezya Savaşları adlı eserin uluslararası ilişkiler disiplinindeki önemi analiz edildiğinde eserde söz edilen güç politikalarının değişen zamana ve koşullara rağmen ilke ve kurallarını önemli ölçüde koruduğu, günümüzde bir olayı analiz etmede temel referans noktalardan birini oluşturduğu görülmektedir (Sancak, 2015).

Antik Çağ’da güç kavramına değinen yalnız Thucydides olmamıştır. Hindistan’da yaşamış ve yaşadığı dönemde hükümdarın hocası ve danışmanı olan Kautilya (M.Ö. 332 – M.Ö. 185) “*The Arthashastra*” (Arthaşstra) adlı eserinde güç olgusuna yer vermiş önemli bir diğer isimdir (Boesche, 2003). Dönemin şartları göz önüne alındığında Antik Çağ’da iletişim oldukça kısıtlıdır. Birbirinden farklı coğrafyalarda yaşayan bu iki düşünürün birbirinden bağımsız bir şekilde güç kavramını eserlerinde işlemeleri, kavramın belli bir zaman ve mekâna bağlı olmaksızın uluslararası ilişkilerdeki merkezi yerini göstermekte iyi bir örnek teşkil etmektedir. Kautilya’nın güç kavramına yaklaşımı aynı dönemde yaşamış olduğu Thucydides ile değil kendisinden sonra yaşamış olan Niccolo Machiavelli (1469-1527) ile benzerlik oluşturmaktadır. Bunun sebebi ise her ikisinin de eserlerinde devlet yönetimi ve bir kralın nasıl olması gerektiğiyle ilgili yakın konuları işlemeleridir (Arıboğan, 2007). Kautilya güç kavramına yaklaşımı açısından “*De Principatibus*” (Hükümdar / Prens) adlı eserin yazarı olan Machiavelli’ye göre daha radikal bir tutum sergilemiştir. Nitekim literatürde Arthaşstra için radikal makyavelcilik (machiavellianism) tanımlaması kullanılmıştır (Boesche, 2003).

Kautilya tıpkı Machiavelli gibi her devletin kendi gücünü maksimize etmeye çalıştığını, ahlaki değerlerle rasyonel şartların çatışması durumunda yöneticinin ikinci seçeneği tercih etmesini tavsiye etmektedir. Gücü sadece davranışların

kontrolünü sağlamak için bir araç olarak görmeyen Kautilya, aynı zamanda gücün düşüncelerin üzerinde de hâkimiyet kurma aracı olarak kullanılmasını tavsiye etmiştir (Boesche, 2003). Kautilya güç ve iktidar kavramlarına yaklaşımını danışmanlığını yaptığı hükümdarına da yansıtmıştır. Öyle ki hükümdarın gücünü artırmaya yönelik politikalar izlemesini şu sözleriyle ifade etmiştir: ‘daha fazla güç sahibi olmak bir kralı diğerine karşı üstün, daha az güce sahip olmak ise ondan aşağı yapacaktır. Bu nedenle de kral her zaman ve her durumda gücünü artırma peşinde olmalıdır’(Arıboğan, 2007; Boesche, 2003).

Antik Çağ’da güç kavramını eserinde yapı taşlardan biri olarak inşa eden Sun Tzu, Thucydides ve Kautilya gibi düşünürlerden sonra ilerleyen dönemlerde de kavrama ilgi devam etmiştir. Nitekim kavramı derinleştiren isimlerden biri olan İbn Haldun (1332-1406) sosyal bilimler alanında çalışmalar yapan önemli kişilerden birisidir. Cemil Meriç, İbn Haldun için “ortaçağın karanlık gecesinde muhteşem ve münzevi bir yıldız; ne öncüsü var, ne devamcısı” ifadesini kullanarak düşünürün özgünlüğünü ortaya çıkarmıştır (Meriç, 2010).

İbn Haldun sosyoloji biliminin kurucusu, iktisatçı, siyaset bilimci ve tarihçi gibi içinde birçok sıfatı barındıran bir düşünürdür. Uluslararası ilişkiler alanında yaptığı katkılarla da ön plana çıkan İbn Haldun ile Thucydides arasında bir benzerlik kurulmuştur. Nitekim bu ilişki literatürde İbn Haldun’un, Thucydides ‘in muhtemel bir varisi olabileceği ifadeleriyle yerini almıştır. Söz konusu benzerlik iki düşünürün de eserlerinde benzer metodolojiyi kullanmalarından kaynaklanmaktadır. Nitekim her iki isim de indirgemeci bir yaklaşımdan ziyade natüralist ve deneyci bir yöntemi tercih etmiştir (Goodman, 1972). Aralarındaki benzerliğe rağmen Thucydides uluslararası ilişkileri bir güç mücadelesi olarak tanımlarken İbn Haldun güç kavramını din olgusu içerisinde tanımlamıştır. Din ile gücün birlikteliği İbn Haldun’un “*Mukaddime*” adlı eserinde asabiyet kavramı ile vücut bulmuştur (Kayapınar, 2006). Zira İbn Haldun’a göre bir devlet salt gücü esas almamalıdır. Aksi takdirde organları kesik olan bir şahsa benzemektedir (Haldun, 2023).

Floransalı bir siyasetçi olan Machiavelli (1469-1527) İbn Haldun ile yakın dönemlerde yaşamış bir devlet adamıdır. Sosyal bilimler alanında çalışmalar yapan

bilim insanlarının eserlerini ortaya koyarken dönemin şartlarından etkilendiği göz önüne alındığında Machiavelli'nin güç olgusuna değindiği Hükümdar adlı eserinde yaşadığı dönemin siyasal şartlarından etkilendiği tespit edilmiştir. Nitekim Machiavelli'nin yaşadığı İtalya'da şehir devletlerinin sürekli değişen güç mücadeleleriyle ülkede istikrarsız bir ortam oluşmuştur. Güç ve iktidar ilişkisini fark eden Machiavelli dönemin istikrarsız koşullarından da etkilenecek güce nasıl ulaşılacağını ve onun nasıl muhafaza edileceği sorularını ön plana alarak Hükümdar adlı eserini ortaya koymuştur (Arıboğan, 2007; Kurnaz ve Avcı, 2024).

İdeal devlet adamının ve bir hükümdarın nasıl davranması gerektiğinin anlatıldığı Hükümdar adlı eserin yazarı olan Machiavelli, gücü araçtan ziyade amaç olarak görmüştür. Bir yöneticinin görevinin ülkesinin çıkarını korumak olduğunu ifade eden düşünür ahlaki ilkeleri göz ardı edilebileceğini savunmuş ilaveten gücün elde edilme yollarının önemli olmadığını savunmuştur. Gücü başlı başına bir amaç olarak gören düşünüre göre hükümdarın dindar ve sözüne sadık olması devletin bekası için zararlı olabilmektedir. Bundan dolayıdır ki ihtiyaç duyulduğunda hükümdarın kötülüğe başvurmasında bir sorun yoktur. Bu düşüncenin bir sonucu olarak düşünür 'ideal devlet nedir?' sorusuna odaklanmak yerine siyasal gücün nasıl maksimize edilebileceği sorusuna odaklanmıştır (Machiavelli, 1996). Machiavelli'nin güç kavramını önceleyen ve ahlaki değerleri yeri geldiğinde dışarıda bırakabilen yaklaşımı yazıldığı tarihten bugüne kadar literatürde önemini korumuş, Machiavellizm (Makyavelizm) ve/veya Makyavelist yaklaşım olarak düşünceleri kendi ismi ile özdeşleştirilmiştir (Arı, 2018). Ayrıca Machiavelli güce ilişkin modern düşünce kalıpları nedeniyle siyasi realizmin ve güç kuramcılarının ilk büyük temsilcisi olarak da tanımlanmıştır. Destekleyenler olduğu kadar eleştirenlerin de bir hayli fazla olduğu özellikle 17. yüzyıl İngiltere'sinde düşünür şeytan (Old Nick) olarak adlandırılmıştır. Bunun sebebi ise düşünürün Hükümdar adlı eserini kaleme alırken şeytandan ilham aldığını belirtmesi olmuştur (Knutsen, 2015).

Yaşadıkları coğrafya ve zaman dilimi farklı olsa da güç kavramına yaklaşımı ile Machiavelli ve Thomas Hobbes (1588-1679) arasında benzerlikler tespit edilmiştir. Realist bir düşünür ve İngiliz siyaset felsefecisi olan Thomas Hobbes,

güce bakış açısını “*Leviathan*” adlı eserinde tanımlamıştır. Öyle ki gücü hayatta kalmak için olmazsa olmaz koşullardan biri olarak görmüştür. Ayrıca Hobbes sert gücün önemini vurgulayarak siyasal realizmin temel kurucularından biri sayılmıştır. Sosyal bilimcilerin eserlerini oluştururken dönemin siyasal ve toplumsal dinamiklerinden etkilendiği göz önüne alındığında *Leviathan*’ın oluşturulduğu dönemin İngilteresinde Machiavelli’nin İtalya’sı gibi istikrarsızlığın hâkim olduğu görülmektedir. Zira 17. yüzyıl İngiltere’inde Parlamento ve Katolik Kral I. Charles arasında fikir ayrılıkları toplumsal hayata yansımıştır. Bu siyasal çalkantıların yoğun olduğu dönemde Hobbes, güvensizliği/emniyetsizliği yoğun olarak yaşamıştır. Bunun sonucu olarak düşünürün hayatında hayatta kalmak en önemli kavram olarak ortaya çıkmış, eserlerinde de hayatta kalmak için güç kavramını ön plana çıkartmıştır (Arı, 2018). İspanya’nın İngiltere’yi istila edeceği korkusu içerisinde erken doğum yapan annesi Hobbes’un düşüncelerinin oluşmasında etkili olmuştur. Nitekim Hobbes ‘korku ve ben, ikiz olarak dünyaya geldik’ sözleriyle dönemin İngiltere’sinin genel çerçevesini çizmiştir (Zabunoğlu, 1957).

Dönemin şartlarından etkilenerek fikirlerini eserlerine yansıtan Hobbes’a göre *Leviathan* mutlak güç ve tek egemen olan devleti temsil etmektedir. Ona göre özü itibarıyla bencil ve güç peşinde olan insan, doğal haliyle yaşamakta ve bu ortam kimsenin kimseye güvenmediği istikrarsız bir alanı temsil etmektedir. İç karışıkların olağan hal aldığı dönemin İngiltere’inde Hobbes, insan insanın kurdudur (homo homini lupus) ve herkesin herkesle savaştığı (bellum omnium contra omnes) bir dünyanın varlığına inanmıştır (Arı, 2018; Arıboğan, 2007). Güçlü bir otoritenin özlemini duyan Hobbes, güvenlik ve güç kavramlarını merkeze alarak *Leviathan*’ı yaratmıştır. Bu gerçeklik nedeniyle ki insanları bu kaotik ortamdan kurtaracak olan egemen devlet yani *Leviathan* tek kurtarıcıdır (Aydın, 2004).

Güç kavramının sistematik bir biçimde incelenmesi 20. yüzyılda mümkün olmuştur. 20. yüzyıla kadar güç kavramını eserlerinde işleyen söz konusu bu düşünürlerin tümü kavramı analiz etmekten ziyade güç olgusunun tarih içerisinde üstlendiği misyonu açıklama gayretinde olmuşlardır. Nitekim Machiavelli’nin yaşadığı dünyada güç kavramı hükümdara tavsiyelerde bulunmak için kullanılırken,

Hobbes'un yaşadığı dünyada bu kavram bir iktidar modeli oluşturma çabası ile var olmuştur. Ancak 20. yüzyıl ile birlikte uluslararası ilişkiler disiplininin bağımsız bir çalışma alanı olarak kullanılmaya başlanması, güç kavramının uluslararası ilişkiler teorilerinde temel analiz birimlerinden biri halini almasını sağlamıştır. Kavramın Antik Çağ'dan bilimsellik kazandığı 20. yüzyıla kadar geniş yelpazedeki kullanım alanına rağmen 'Güç nedir?' sorusu halen bilim insanları ve düşünürlerin üzerinde yoğunlaştığı bir sorunsal olarak devam etmiştir. Nitekim uluslararası ilişkiler disiplininin kuruluşunda hâkim yaklaşım olan idealizme ağır eleştiriler getiren Edward Hallett Carr, gücü 'siyasetin temel unsuru' olarak belirterek kavramın uluslararası ilişkiler disiplininin temel kilometre taşlarından biri olmasını sağlamıştır (Sancak, 2016). Ayrıca düşünürün İkinci Dünya Savaşı'nın başlangıcında, 1939 yılında yayınlanan "*The Twenty Years' Crisis, 1919-1939*" (Yirmi Yıl Krizi, 1919-1939) adlı çalışması uluslararası ilişkiler disiplinindeki başyapıtlardan biri olarak kabul edilmektedir. İki savaş arası dönemini kapsayan 1920-1930'lu yıllarda gücün uluslararası ilişkilerde önemli bir rol oynamadığı tezine karşı çıkan Carr, gücün statüko güçleri tarafından tekelleştirildiği için güç mücadelesinin yaşanmadığını iddia etmiştir. Aynı zamanda Carr güç kavramını önceliklerine almayan idealist teorilerin İkinci Dünya Savaşı'nı engelleyememiş olmasını da eleştirerek uluslararası ilişkilerin disiplininde gücün temel belirleyici rolüne vurgu yapmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası realist yaklaşımın sisteme hâkim olması ve bu teorinin tezini sunarken güç kavramını temel analiz birimlerinden biri olarak kullanması gücün önemini artırmıştır (Carr, 2010).

Güç olgusunun disiplin içerisinde kavramsallaşmasına katkı sağlayan bir diğer düşünür Hans-Joachim Morgenthau'dur. Realist bir düşünür olan Hans Morgenthau, uluslararası ilişkilerin temel amacının güç mücadelesi olduğunu belirtmiş, güç kavramını disiplinin temel kavramlarından biri olarak nitelendirmiştir. Nitekim gücü uluslararası politikanın hem en temel amacı hem de bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan bir aracı olarak gören düşünür ulusal bir gücün unsurlarını coğrafya, doğal kaynaklar, endüstri kapasitesi, askeri hazırlık, nüfus, ulusal karakter, ulusal ahlak, diplomasi ve yönetim kalitesi olarak ifade etmiştir (Yatağan, 2018). Morgenthau, Soğuk Savaşın ilk dönemlerinde etkili olan ve

ABD'nin dış politikasını şekillendiren bir düşündürüdür. 1948 yılında yayınladığı *'Politics Among Nation'* (Uluslar Arasında Politika) adlı eserinde güç olgusunu ön plana çıkarmıştır. Bu eser Carr'ın sözü edilen Yirmi Yıl Krizi, 1919-1939 eseri ile birlikte uluslararası ilişkiler disiplininde öne çıkan iki temel eserdir. Morgenthau eserinde Carr gibi temel analiz birimine güç kavramını yerleştirerek, uluslararası politikanın iktidar ve güç mücadelesi olduğunu belirtmiştir (Morgenthau, 1970). Morgenthau (1985, s.32) için güç, bir başkasının düşünce ve hareketlerini kontrol edebilme yeteneğidir.

Robert Dahl *"The Concept of Power"* adlı eserinde gücü, B'nin yapamayacağı bir şeyin A tarafından B'ye dolaylı yönden yaptırabilme yetisi olarak açıklamaktadır. Bu noktada A etkileyen konumdayken B etkilenen bir konumdadır (Dahl, 1957). Kalevi Holsti (1964) gücü, bir devletin karşı tarafın davranışlarını kendi menfaatleri doğrultusunda değiştirmek için ödül, ceza, ikna ve zorlayıcı yöntemleri kullanabilme yeteneği ve kapasitesi olarak tanımlamıştır. Anlaşılacağı üzere kavram zorlama ya da ikna yöntemleri kullanılarak hedeflenen olguya ulaşılabilme yöntemidir. Güç kavramına katkı yapan bir diğer düşünür Jeremy Bentham, Panoptikon adını verdiği hapisane örneği ile gücün görünmeden nasıl uygulanabileceğini açıklamıştır. Bu hapishanede tüm mahkûmların her hareketinin gözlemlenebileceği bir ortam inşa edilmiştir. Mahkûmlar her hareketinin izlenip izlenmediğinden emin olamadıkları için yanlış ya da istenmeyen bir davranıştan giderek uzaklaşırlar. Güce dair en ilginç analizlerden biri olan bu kavramsallaştırma görünüşte bir zorlama içermemekte, dolaylı bir hâkimiyet kurmaktadır (Foucault, 2015).

Analiz edildiği üzere güç, mekan ve zamandan bağımsız olarak devletler arası ilişkilerde belirleyici konumunu tarih sahnesinde sürdürmüş ve nitekim sürdürecektir. Kavramın önemine rağmen gücü eserlerinde işleyen düşünürler kavramın tanımını konusunda ortak bir fikir birliğine varamamışlardır. Uluslararası sistemin işleyişini insan doğasına benzeterek kendi tezlerini inşa eden realistler birey ve devlet arasında ilişki kurmuşlardır. Realistlerin çizdikleri çerçeveye göre savaşların nedeni insan doğası ve onların davranışlarıdır. Onlara göre birey, doğası gereği bencil, açgözlü ve

hırslıdır. Bireylerin toplamından meydana gelen devletler de sisteme hâkim olabilmek için kendilerini düşünmelidir. Realizmin en önemli temsilcilerinden biri olan Machiavelli, insan doğasının içten pazarlıklı ve çıkarıcı olduğunu ileri sürmüştür. İnsan doğasının bu güvenilmez yapısı kaçınılmaz bir sonuç olarak güç kavramını öne çıkartmış, güvenliği sağlamanın yegâne yolunun gücü maksimize etmek olduğunu ifade etmiştir (Aydın, 2004).

Savaşı meşru gören realistler için haklı veya haksız savaş kavramları bir anlam ifade etmemektedir. Bundan dolayıdır ki kendi gücünü maksimize etmeye çalışan bir devletin başka bir devletin güçlenmesine engel olmak başvuracağı doğal yönelimlerinden birisidir. Bir üst otoritenin olmadığı anarşik bir yapıyı ifade eden uluslararası sistemde her devlet varlığını sürdürebilmek için güce ihtiyaç duymakta, kendi güvenliğini sağlamak için ((kendi başının çaresine bakmak)) geçici ittifaklar kurarak kendi ulusal gücünü koruyabilmektedir (Arı, 2013a). Morgenthau'ya göre devletlerin tarih boyunca savaşmasının nedeni birbirleriyle güç yarışına girmeleridir. Ona göre dış politikalarında hukuk ve ahlakı ön plana çıkartan her devlet aslında güce dayanan politikalarını meşrulaştırma amacı gütmektedir. Morgenthau, insan doğasının güce olan arzusunu 'animus dominandi' kavramıyla açıklamıştır. Kavram, rasyonel bir politika izleyen her bir birey ve/veya devletin gücü göz ardı etmek ya da istememek gibi bir şansı olmadığı anlamına gelmektedir (Morgenthau, 1947). Gücün insan doğasındaki yeri, peşinde koşulan bir değerler bütününden ziyade çok amaçlı kullanılan bir araca benzetilmektedir (Waltz, 2009).

Realistler için ulusal güç, ulusal güvenlik ve ulusal çıkar bir devletin öncelikli meselelerini ifade etmektedir. Onlar için ulusal gücün anlamı askeri ve ekonomik kapasitedir. Devletin bekasını en önemli sorunsal olarak gören realistler ulusal güvenliği korumak için askeri kapasiteye özel önem atfetmektedir. Bu noktada askeri konular yüksek politika (high politics), ekonomik ve diğer alanlar ise alçak politikayı (low politics) ifade etmektedir. Ulusal çıkarın hâsıl olduğu bir durumda bir devlet savaşa başvurmadan çekinmemelidir. Ulusal çıkarların çatıştığı bir sistemde ise devletler aralarında güç dengesi meydana getirmekte bu da Adam Smith'in görünmeyen el metaforuyla desteklenmektedir. Nitekim bu metaforun da ifade ettiği

gibi kendiliğinden ortaya çıkan güçler dengesi uluslararası istikrarın korunmasını sağlamaktadır (Arı, 2013a).

Uluslararası hukukun babası kabul edilen ve liberal kurama katkı sağlayan Hugo Grotius kendi güç kavramını inşa etmiştir. Nitekim hukuk dalına olan eğilimini güç kavramına yansıtan düşünürüne göre uluslararası ilişkiler anarşik bir yapıya sahip değildir. Dolayısıyla da uluslararası sistemde devletler arasında savaş kavramından ziyade geçerli bir hukuk sistemi belirleyici olacaktır. Grotius, hukuk sisteminin geçerli olduğu bir uluslararası ilişkiler yapısı çizerek yasaları ihlal eden, uluslararası hukuku ve doğal hukuku hiçe sayan devletlerin sistemin dengesini bozarak huzursuzluğa sebep olabileceğini savunmuştur. Anlaşıldığı üzere devletler politikalarını uygularken uluslararası hukuk kurallarına ne denli paralel giderlerse uluslararası toplumun o devletler ile beraber hareket edeceğini ve dolayısıyla devletlerin uluslararası sistemde etkin birer aktör olabileceklerini savunmuşlardır (Yudusev, 2022). Böylelikle Grotius güç kavramına, maddi ve kapasitif özelliklerden ziyade geleneklerin ve hukuk kurallarının belirleyici olduğu bir çerçeveden yaklaşmıştır.

Çoğulcu yaklaşım olarak da ifade edilen neoliberal kuramın öncüleri Robert O. Keohane ve Joseph S. Nye'dir. Her iki düşünürün de üzerinde durdukları kavram karşılıklı bağımlılık ilişkisidir. Karşılıklı bağımlılık ilişkisi iki ya da daha fazla aktörün asgari düzeyde karşılıklılık içermesini ifade etmektedir. Fakat bu ilişkide eşitliğin yer almadığı bir durum söz konusudur. Ayrıca bu kavramda asgari düzeyde karşılıklılık önem taşımakta aksi takdirde ilişki karşılıklı bağımlılıktan ziyade bağımlılığı ifade etmektedir. Ayrıca küreselleşme ve dolayısıyla teknolojideki hızlı dönüşüm, toplumları birbirine daha yakınlaştırmakta bu da karşılıklı bağımlılığı artırmaktadır. Neoliberaller daha özelde ise Keohane ve Nye, güç ve karşılıklı bağımlılık ilişkisinin iç içe geçmiş birer parametre olarak görmektedir. Küreselleşmeyle birlikte hiçbir aktör diğerinden bağımsız hareket edememekte, bu da mutlak kontrol gücünü tek bir aktörün elinden almaktadır (Keohane ve Nye, 1998). Karşılıklı olarak birbirine bağlı aktörlerin değişen çeşitlikte güç kapasitesine sahip olduğu görülmektedir. Bu ortamda bağımlılık oranını az olan aktör hareket

serbestliği o derece sahip olabiliyor, bu durum söz konusu aktörün gücünü artırmasına yardımcı oluyordur (Özdemir, 2008).

Keohane ve Nye'a göre küreselleşmeyle birlikte artan karşılıklı bağımlılık ilişkisi, uluslararası politikda güç kavramının askeri unsurunu ikinci planda bırakmıştır. Zira devletler arası ilişkide artan karşılıklı bağımlılık, asimetric ilişkiyi doğurmakta bu da devletleri birbirine karşı askeri müdahale kullanmada isteksiz bırakmaktadır. Fakat devletlerin hayatta kalma önceliği göz önüne alındığında askeri güç her ne kadar ekonomik unsurlardan daha maliyetli olsa da devletlerin son çare olarak askeri güce başvurusu realistler gibi Keohane ve Nye'nın da güç parametresinde göz ardı edilmemiştir. Başka bir ifadeyle neoliberaler sert güç aracı olan askeri unsurlardan çok kültürel, siyasi gibi yumuşak güç motiflerini de kullanmaktadır. Ancak bu durum sert güç unsurlarının reddiyesi anlamına gelmemektedir. Aksine bu unsurların nihai aşamada kullanılması doğru bulunmaktadır. Nihayetinde farklı unsurları ön plana almakla birlikte her iki teori de -neoliberalizm ve neorealizm -istenilen amaca ulaşmak için gücün önemli olduğu konusunda hem fikirdir (Keohane ve Nye, 1998).

Realizme farklı bir perspektiften bakarak neorealizmin kurucusu olan Kenneth Waltz'a göre güç kavramı, klasik realistlerin güç tanımlamasından farklılık taşımaktadır. Klasik realistler gücü bir 'amaç' olarak değerlendirirken, Waltz yani neorealitler güç kavramını hedeflerin gerçekleşmesi için kullanılan bir 'araç' olarak görmektedir. Ayrıca 1990 yılında yumuşak güç kavramını literatüre kazandıran Joseph Nye güç kavramına farklı bir perspektiften bakan bir diğer düşünürdür. Ona göre güç hava durumu gibi bir olgudur. Yani herkesin güç kavramı üzerine konuştuğunu ancak çok az kişinin bu kavramın işleyiş mantığını anladığını belirtmektedir (Nye, 1990b). Güç kavramının bu belirsizliği onun zamanın ilerleyişinden ve aktörlerin davranışlarından doğrudan ve/veya dolaylı etkileniyor olmasından kaynaklıdır. Bu gerçeklik nedeniyledir ki güç daha önceki yüzyıllarda askeri ve ekonomik unsurları temel alırken günümüzde küreselleşmenin sınır tanımayan iletişim yönüyle kültür, siyasi değerler, hukuk gibi unsurlarla tanımlanmaya başlanmıştır (Bozdağlıoğlu ve Özen, 2004; Özdemir, 2008). Bu

çeşitlilik gücün bir noktadan yükselmesini engelleyerek kavram hakkında genelleme yapılamamasına sebep olmuştur. Genellemenin yapılamamasının temelinde öne sürülen bir başka neden, anlamsal katmanı derin olan güç kavramının teorik basitlikte açıklamaya çalışmaktır. Bundan dolayıdır ki kavram basit bir tanıma indirgenmeye çalışıldıkça derinliğini kaybetmektedir (Özdemir, 2008). Buna ek olarak güç kavramı sadece uluslararası ilişkiler disiplininde değil siyaset bilimi ve sosyoloji gibi farklı alanlarda kullanılan disiplinler arası bir kavramdır. Anlaşılan o ki farklı disiplinlerde kullanılması kavramın her bir alanda farklı boyutta incelenmesini ortaya çıkarmış, kavramın kesin bir tanımını mümkün kılmamıştır.

Birinci bölümü oluşturan “*Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramının Tanımı ve Özellikleri*” bölümünden anlaşılacağı üzere güç kavramı insanlık tarihinin başlangıcına kadar götürülebilen farklı disiplinlerde farklı düşünürler tarafından kendi gözlükleri çerçevesinde anlam bulan bir olgudur. Güç kavramının farklı zeminlerden yükselen tanımlamaları onun karmaşık yapısını açıkça ortaya koymaktadır.

1.2. Bir Dış Politika Aracı Olarak Güç Kavramı

Güç kavramı devletler tarafından sıklıkla kullanılan ve Uluslararası İlişkiler disiplinde bir olayı açıklarken başvurulan bir temel kavramdır. Nitekim devletler eski dönemlerden beri dış politikalarında güç kavramına değinmiş ve diğer devletler üzerinde üstünlük kazanmak için gücün çeşitlerini kullanmışlardır. Bu doğrultuda gücün kullanımı ve çeşitleri birbirinden ayrılmakla birlikte çoğunluklu dirsek temasında oldukları görülmektedir. Literatürde en fazla kullanılan güç kavramları sert güç, yumuşak güç, akıllı güç ve keskin güçtür. Nitekim devletler de dış politikalarında bu güç çeşitlerini kullanabiliyor ve birbirleri üzerinde üstünlük kazanmak için bu kavramlara başvurabiliyorlar.

1.2.1. Sert Güç

"Sert güç" kavramı literatür incelendiğinde en genel manada, bir aktörün başka bir aktörü askeri ve ekonomik kaynaklarla yönlendirme ve/veya davranışlarını değiştirebilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Sert güç, bir başka deyişle askeri

güç olarak da ifade edilmiştir. Askeri güce sahip olan aktörler, diğer güç biçimleri olarak ifade edilen yumuşak güç, akıllı güç, keskin güç gibi diğer güç biçimlerine hükmedebilir ve diğer aktörleri yönlendirerek dünya meselelerinde ön plana çıkabilirler (Keohane & Nye, 2012). Sert güç kavramı, realizm döneminde ve dönemin eserlerinde sık olarak başvurulan bir kavramdır. Nitekim klasik bir realizm düşünürü olarak kabul edilen Machiavelli (2020), Prens adlı romanında "korkulmak, sevmekten daha güvenlidir" diyerek dönemin yöneticilerine sevmek ile korkulmak arasında hangisini seçmeleri konusunda kararsız kalırlarsa, korkutmayı yani sert gücü kullanmalarını tavsiye etmiştir.

Uluslararası İlişkiler disiplinde sert güç kavramı, askeri alanda sıkça kullanılmış, devletler özellikle askeri alanda gelişme ve kapasitelerini artırmaya yönelik adımlar atmışlardır. Nitekim devletlerin askeri alanda gelişme isteği, ekonomik kaynaklarını bu alana yatırmalarına neden olmaktadır. Bu bakış açısının altında yatan temel sebep, dünya siyasetinde hakim olan realist düşünceye dayanmaktadır. Bu düşünceye göre, devletler güç ve güvenliklerini korumak ve dışarıdan gelen tehlikelere karşı cevap verebilmek için askeri kapasitelerini geliştirmelidirler. Nitekim dünya siyasetinde en önemli güç, askeri güçtür (Keohane ve Nye, 1987). Sert güç kaynakları askeri müdahale tehdidi veya kullanımı, uluslararası arenada diplomatik hamleler veya ekonomik yaptırımlar olarak kullanılabilir (Dumankaya, 2019).

Her kavram gibi, sert güç kavramı da zaman içinde değişime uğramıştır. Sert güç, yani askeri güç, zaman içinde teknolojik gelişmeler ve milliyetçilik kavramıyla değişime uğramıştır. İlk olarak, teknolojik gelişmelerle birlikte askeri güç kaynaklarına nükleer güç de dahil olmuş ve dolayısıyla dünya siyasetinde devletler arası nükleer savaş olasılığı gündeme gelmiştir. Ancak bilinen bir gerçek şudur ki, nükleer savaş silahların kullanımının getireceği maliyetten daha fazlasına sebep olmaktadır. Ancak nükleer güce sahip olan her devlet, uluslararası arenada en güçlü devlet olarak ön plana çıkamayabilir. Bunun örneklerinden birkaçı olarak, nükleer güce sahip olmayan Kuzey Vietnam'ın, nükleer güce sahip olan ABD'yi yenmesi verilebilir. Bir diğer örnek olarak ise Arjantin'in nükleer güce sahip olmaması,

İngiltere'nin Falkland Adaları'na saldırmasının önüne geçememiştir (Nye, 2004). Sert güç kavramının değişime uğramasını sağlayan ikinci durum ise milliyetçiliktir. Bu noktada, Birinci Dünya Savaşı sonrası yükselen milliyetçilik ile birlikte imparatorlukların yıkılması, ulus devletlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Ulus devletlerin ortaya çıkmasıyla birlikte, demokrasi ile yönetilen ve kamusal baskının yoğun olduğu ülkelerde askeri güce harcanan paraların yüksekliği tartışmalı konu haline gelmiştir. Nitekim askeri güç kaynaklarına yapılan yatırımlar, askeri gücün maliyetini gözler önüne sermektedir. Bu durumda, askeri gücün bir devlet için ne derece öncelikli olduğu sorusu, devletlerin gündemine dahil edilen bir durum olarak yer almaktadır. Ancak her ne kadar sert güç teknolojik gelişmeler ve milliyetçilik ile değişim yaşasa da uluslararası arenada savaşların ve müdahalelerin sert gücün yüksek maliyeti nedeniyle biteceği anlamına gelmemelidir. Bir diğer taraftan, gelişen demokrasi ile birlikte savaş olasılığı yüz yıl ya da elli yıl öncesine göre daha az olmasına rağmen, devletler varoluşsal kaygıları nedeniyle hayatta kalmak için askeri gücü birincil yöntem olarak kullanabilmektedir (Mueller, 1989).

1.2.2. Yumuşak Güç

Yumuşak güç kavramının ilk ortaya çıkışı, ABD'li profesör Joseph S. Nye 'ın (1990a) yayımladığı "Bound to Lead: The Changing Nature of American Power" adlı kitap ile dünya siyasetinde yer almıştır. Yumuşak güç kavramın ortaya çıkmasının ardından popülerlik kazanması yine Nye'ın (2004) "Soft Power: The Means to Success in World Politics" adlı kitabı ile olmuştur. Yumuşak güç özellikle 1990 sonrası dönem ve sonrası önem taşıdığı görülmektedir. Nitekim bu dönem ile birlikte yumuşak güç sadece akademik alanda değil sosyal alanda da yer alarak medya ve siyasetçiler tarafından aktif olarak kullanılan bir araca dönüşmüştür (Özel, 2018).

Yumuşak güç oluşturma çabaları özellikle I. Dünya Savaşı'nı takiben yıllarda hız kazanmıştır. ABD dâhil çoğu ülke yumuşak güç unsurlarını kullanarak kendi kültürlerini diğer ülkelere tanıtmak için birbiriyle yarışa girmişlerdir. Radyo ve televizyon, ülkelerin kendi kültürünü tanıtmak için kullandığı yumuşak güç araçlarından biridir. Örneğin I. Dünya Savaşı'nı takiben 1920'lerde radyonun icadı,

ülkelerin yabancı dilde yayın yapmasına olanak sağlamıştır (Nye, 2003a). Yine II. Dünya Savaşı sırasında Amerika'nın Sesi Radyosu (VOA) oldukça fazla kullanılan iletişim araçlarından biridir. Almanya ise Hitler döneminde propaganda filmlerinin yanında yabancı dillerde yayın yaparak radyo ve televizyonu oldukça fazla kullanan bir diğer ülkeydi (Nye, 2004). Bu örneklerden anlaşılacağı üzere yumuşak güç Nye (2005, s. 14) tanımı ile bir ülkenin uluslararası konjonktürde arzuladığı sonuçlara, diğer ülkelerin o ülkenin değerlerine hayranlık duyması ve sunduğu fırsatlara özenmesiyle, yani kendiliğinden o ülkeyi takip etmesini doğurmaktadır.

Nye (2004, s. 5) tarafından genel güç tanımı, bir kişinin veya ülkenin, istediği sonuçları elde edebilmek için başkalarının davranışlarını etkileyebilme yetisi olarak tanımlanmıştır. Bu noktada başka bir aktörün davranışlarını etkileyebilmek için üç temel yolun varlığından bahsedilmektedir. Birinci yol olarak tehdit (sopa) yöntemi ile karşı tarafı eylemi yapmaya zorlamaktır. İkincisi, karşı tarafın davranışlarını değiştirmesi için birtakım teşvikler (havuç) vererek sağlamaktır. Son olarak karşı tarafı etkileyerek ve kendi çekici taraflarını kullanarak onun, sizin istediklerinizi istemesini sağlamak ve böylelikle zorlama olmadan iş birliğine varmaktır (Nye, 2004). Bu metinden anlaşıldığı üzere, ilk iki yöntem sert güç uygulamalarını içerirken son madde yumuşak güç uygulamalarını içermektedir.

Tablo 1.1. Gücün Formları

Gücün Formları	Davranışlar	Temel Araçlar	Hükümet Politikaları
Askeri güç	Zorlama Caydırma Koruma	Tehdit Kuvvet	Zorlayıcı Diplomasi Savaş ve İttifak
Ekonomik Güç	Teşvik Zorlama	Para Verme Yatırım	Yardım Rüşvet
Yumuşak Güç	Hayranlık Uyandırma Gündem Yaratma	Değerler Kültür Politika ve Kurumlar	Kamu Diplomasisi İki Taraflı ve Çok Taraflı Diplomasi

Kaynak: (Nye, 2004)

Yumuşak güç kavramı günümüzde hemen hemen her devlet tarafından kullanılmak istenen bir kavramdır. Örnek olarak, ABD'nin "Amerikan Rüyası" kavramı yumuşak güç uygulamalarından biridir. Ülke Amerikan Rüyası kavramı ile özgürlük vaadi aşulamakta ve bu kavram ABD'nin kültürel hegemonyasını yansıtmaktadır. Bu tezin ana çatısını oluşturan Çin'de yumuşak güç unsurlarını oldukça etkili kullanan bir diğer ülkedir. Coğrafi olarak Rusya'nın yanında olan ve 21.yüzyılın büyük gücü olarak gösterilen Çin, hemen hemen her kıtada yumuşak güç unsurlarını kullanmaktadır. Çin iç politikasında ayrımcılık ve baskı politikalarını kullanmasına rağmen dış politikasında barışçıl ilişkiler ve Konfüçyüsçülük olarak adlandırılan barışçıl ve eşit yollarla kalkınma söylemi ile üçüncü dünya ülkelerinde sosyalist bir politika gütmektedir. Çin, bir diğer yandan da enstitüler aracılığı ile özellikle Asya ve Afrika'da dış müdahaleye açık bölgelerde dil ve kültürünün yayılmasını sağlayarak yumuşak güç unsurlarını etkin kullanmaya çalışmaktadır (Kurban, 2021; Ozan, 2021; Kibaroglu, 2012).

Yumuşak güç, kamu diplomasisi ya da kültürel diplomasi olarak da bilinmektedir. Kamu Diplomasisi veya Kültürel Diplomasi, aynı yumuşak güç gibi, uluslararası alandaki bir aktörün kendi düşünce ve kültürünü dünya çapında tanıtarak, aktörler arasındaki karşılıklı iletişimi güçlendirmeyi amaçlayan bir politika olarak tanımlanmaktadır (Önal, 2020). Yumuşak güç, uluslararası alanda etki alanını genişletmek, gücü arttırmak veya bir aktörün davranışlarını yönlendirmek için kullanılan uzun vadeli ve süreç odaklı bir strateji veya kazanım şeklidir. Bu güç anlayışı, çatışmaları önlemeyi ve daha uzlaşmacı bir yaklaşımla aktörlerin isteklerini elde etmeyi hedeflemektedir. Uluslararası sistemin anarşik yapısından yumuşak güce olan ihtiyaç vardır. Çünkü bu anarşik yapı içinde devletler, sert güç kullanımıyla ciddi kayıplar yaşamış ve kazanan olmayan hatta kaybedilen şeylerin maddi ve manevi boyutunun fazla olduğu durumlara şahit olmuşlardır. Bu nedenle, yumuşak güç gibi bir araç kullanarak daha az kayıpla daha uzun vadeli kazanımlar elde etmek önem kazanmıştır (Beyaz, 2023). Yumuşak gücün uygulanmasında altı araç tanımlanmıştır. The Soft Power 30'da yapılan analize göre bu araçlar, "bir devletin siyasi kurumlarının kalitesi, kültürel çekiciliğinin genişliği, diplomatik ağlarının gücü, yükseköğrenim sistemlerinin küresel itibarı, ekonomik modellerinin cazibesi

ve bir ülkenin dünya ile dijital ilişkisi veya bir başka anlamı ile medyadır" (McClory, 2019). Uluslararası aktörlerin yumuşak güç politikası temel olarak bu altı yolu ve alt bileşenlerini takip etmektedir. Sunulan bu analiz yöntemi, bu tezde Çin ve Etiyopya ilişkisini anlamamıza yardımcı olacak bir araç olarak kullanılacaktır. Bu sayede, Çin'in Etiyopya'da yumuşak gücünü ne derece etkili kullandığı, The Soft Power 30 tarafından belirlenen bu altı kategori çerçevesinde değerlendirilecektir.

1.2.3. Akıllı Güç

Akıllı güç, en genel tanımı ile sert güç ve yumuşak gücün dengeli bir oranda kullanımınıdır. Akıllı güç Nye (2009) tarafından literatüre kazandırılan ve yumuşak güç ile sert gücün bileşkesinden oluşan bir kavramdır. Nye, akıllı gücü kendi dünyasından yorumlamıştır. Ona göre güç, kendi halinde iyi ya da kötü olarak değerlendirilemez. Gücü kalori alımına benzeten Nye, fazla kalorinin bünyeye her zaman iyi gelmeyeceği gibi düşük kalori alımı da bünye için yeterli olmayabilir. Bu noktada yeterli miktarda alınan kalori bünye için faydalıdır. Kalori için geçerli olan bu durum güç kaynakları içinde geçerlidir. Nitekim kalori miktarı gibi, fazla güç kaynaklarına sahip olmak aşırı özgüven ve faydadan çok zarar getirebilirken az güç kaynaklarına sahip olmak hedeflenen çıktılara ulaşma ihtimalini düşürebilir (Nye, 2011b).

Akıllı güç, sert gücün zorlama ve maddi unsurları ile yumuşak gücün ikna ve çekiciliğini kullandığı başarılı bir strateji olarak da ifade edilmektedir (Nye, 2011a). Anlaşılan o ki bu güç çeşidi hem sert güç hem de yumuşak gücün dengeli bir oranda bir araya geldiği bir bütün olarak değerlendirilmektedir. Aynı zamanda akıllı güç, yumuşak güç ve sert güce kıyasla daha basit bir tanımlama ve kavramsallaştırmaya elverişlidir. Aynı zamanda akıllı gücün uluslararası gelişmeleri değerlendirmede sert güç ve yumuşak güce göre daha önde olduğu ve kurumsal gerçeklikleri daha net sunabildiği de söylenmektedir (Wilson, 2008).

Literatür incelendiğinde akıllı güç uygulamalarını kullanan ülkelerden ABD dikkat çekici bir ülke olarak yer almaktadır. ABD, dış politikasında akıllı gücü kullanmaktadır. Nye'in danışmanlığını yaptığı Clinton'dan beri ABD, akıllı güç

uygulamalarını dış politikasında kullanmaktadır. Ancak ABD’de Bush dönemi ile akıllı güç uygulamalarında bir sapma olduğu değerlendirilmektedir (Sirkeci, 2023). ABD’nin akıllı gücü daha eski dönemlerde de kullanmıştır. Soğuk Savaş dönemi bu noktada önemli bir tarih aralığıdır. ABD’nin Soğuk Savaş bitiminde sahip olduğu güç kaynakları ve bu kaynakları kullanım biçimi bu savaşın sona ermesinde etkili olmuştur. Soğuk Savaş döneminde ABD’nin savaş stratejisi, sert güç ve yumuşak gücün dengeli bir oranda kullanıldığı akıllı bir kombinasyonu içermektedir. Sert güç uygulamasını içeren askeri güç ile ABD Sovyet saldırganlığını engellemiş aynı zamanda yumuşak güç uygulamalarını içeren Amerikan fikirleri ile demir perdenin arkasındaki komünizm fikrini alt edebilmiştir (Nye, 2009).

Akıllı güç kavramının nasıl oluştuğu incelendiğinde, Nye tarafından 2003 yılında yalnızca yumuşak güç politikalarının etkili bir sonuç elde etmek için kullanılabileceği yönündeki algıya karşı oluşturulan bir kavramdır (Nye, 2009). Devletlerin dış politikaları analiz edilirken sıkça bahsedilen akıllı güç kavramı, kavramsal olarak nispeten yeni olmasına rağmen dikkat çekmektedir. Bu kavramın ilk ortaya çıktığı ve geliştiği yer ABD’dir (Kaya & Mammadzade, 2019). ABD, 2003’lü yıllarda uluslararası kamoyunda giderek azalan nüfuzu ve Amerika imajının giderek düşüşe geçmesi akıllı güç merkezli bir çalışma grubunun oluşmasını sağlamıştır. Amerika’nın önde gelen düşünce kuruluşlarından biri olan CSIS’nin bünyesinde, 2006 yılında Joseph Nye ve Richard Armitage’in başkanlığında kurulan Akıllı Güç Komisyonu, 2007 yılında “Daha Akıllı, Daha Güvenli Amerika” başlıklı raporu yayımlamıştır. Bu raporda ABD’nin var olan küresel hegemonyasını devam ettirebilmesi için stratejik değişiklikler önermiş ve mevcut koşuldaki askeri güç unsurlarıyla, çıkarlarını garanti altına alınmasının mümkün görünmediğinden de bahsedilmiştir (Akçadağ, 2010). Ayrıca raporun yazılma asıl amacı, ABD’nin dünya siyasetindeki otoritesinin sağlanlaştırılmasına yönelik çözümler sunmaktır. Akıllı güç kavramının temel alındığı raporda, akıllı gücün ne yumuşak ne de sert güç olduğu, tam tersi onun bu iki güç çeşidinin uyumlu ve doğru şekilde kullanıldığı bir kavram olduğu belirtilmiştir (CSIS, 2007).

1.2.4. Keskin Güç

Devletler, dış politikalarını uygulamalarında sadece sert gücü temsil eden askeri, ekonomik kapasitelerine veya yumuşak gücü temsil eden kültürel çekiciliklerini kullanmamaktadırlar. Aynı zamanda rakip olarak gördükleri aktörleri zayıflatmak için çeşitli yöntemlere başvurarak yeni bir güç çeşidinin ortaya çıkmasını sağlayabilmektedirler. Bu yöntemler arasında, en sık başvurulanlar arasında hedef olarak görülen ülkenin iç siyasetini manipüle etmek olmaktadır. Sosyal medya yaygınlaşmadan önce bu yöntemler halka ve dünyaya daha az görünür olsa da, iletişim ve bilişim çağının getirdiği yeni olanaklar ile, bu tür faaliyetler sosyal medya platformlarına taşınmış, görünürlük artırılmıştır. İç veya dış siyaseti manipüle ederek bunları sosyal medyada görünür kılmak yeni bir olgu olmasına rağmen, iletişim çağı öncesi ve sonrası temel amacın aynı olduğu görünmekte ancak kullanılan araçlar değişmiş ve hatta dönüşmüş olduğunu görmekteyiz. İç siyaseti manipüle etmek yani bir anlamda propaganda ve dezenformasyon yoluyla hedef ülkelerin kamuoylarını etkilemek anlamına gelmektedir. Bu propaganda ve dezenformasyon yöntemine bir anlamda "tersinden" kamu diplomasisi yürütme faaliyetleri de denilmektedir. Bu bölümde anlatılacak keskin güç kavramı da bu "tersinden" kamu diplomasisi yürütme faaliyetlerine verilen bir diğer isimdir (Bilener, 2019).

Keskin gücün, yumuşak güçten ayrıldığı temel nokta, yumuşak gücün ikna edici olması, keskin gücün ise yanıltma ya da kandırma esaslarına dayanmasıdır. Keskin güç otoriter rejimlerin demokratik ülkelerdeki toplumsal huzuru ve siyaseti etkileme olarak da tanımlanmaktadır. Bu noktada keskin güç, sosyal medyayı bir araç olarak kullanarak demokratik ülkelerdeki seçim süreçlerini sosyal medya aracılığıyla müdahil olmakta ve hatta yönlendirmek olarak da tanımlanmaktadır. Keskin gücü kullanan ülkelere birisi Rusya'dır. Rusya kendi devlet destekli medya kuruluşları ve sosyal medyadaki taraftarları ile Brexit ve Katalonya referandum süreçlerine müdahil olmuş, ek olarak Almanya ve Fransa'da düzenlenen seçim süreçlerine bilgi kirliliği ve doğru olmayan haberler ile dahil olmuş ve sürece müdahil olarak halkı ve siyaseti yönlendirmeye çalıştığı iddia edilmektedir. Rusya'nın bu tutum ve davranışı Batı demokrasilerinin iç siyasetini manipüle etmek, sosyal medya araçlarını kullanarak içeriden zayıflatmak, kendine rakip olarak gördüğü ülkelerdeki

yönetimleri zor durumda bırakmak ve hedef aldığı ülkelerin toplumsal dokusuna zarar verme amaçları güttüğü iddia edilmektedir (Qiu, 2017). Örneklerden de anlaşılacağı üzere, keskin güç kavramı, hedef aldığı ülkelerdeki toplumsal yapıyı zayıflatma ve hırpalama amacı taşımaktadır. Keskin güç, aynı zaman da Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği'nin propaganda ve ajitasyon olarak adlandırdığı agit-prop faaliyetlerinin günümüz iletişim ve bilişim ortamına yansımaları olarak ifade edilmektedir (Jeangène-Vilmer, 2018). Keskin güç kavramına Foreign Affairs dergisinde yayımlanan bir makalede yer verilmiş ve ardından Joseph Nye tarafından kavram eleştirilerek geliştirilmiştir (Walker & Ludwig, 2017). Nye (2018) keskin güç kavramı bir tür sert güç çeşidi olarak görmektedir. Nye'a göre keskin güç, bilgiyi manipüle eden bir kavramdır. Wu'ya (2019, s. 133) göre de, keskin güç kavramı görünüşte bir yumuşak güçtür, fakat yumuşak güçten ayrıldığı nokta manipülatif ve zorlayıcı unsurları kullanarak karşı tarafı kendi istediğini yaptırabilmektedir. Görüldüğü üzere kavram her düşünürün zihninde farklı algılanmakta ve her düşünür kendi dünya görüşüne göre kavramı şekillendirmektedir. Bu kavramın yeniliği, sınırlarını belirsiz kılsa da, literatürde kullanılmakta ve olaylar analiz edilirken bir araç olarak kullanılmaktadır.

1.3. Bölüm Değerlendirmesi

Bu bölümde, "Kavramsal Çerçeve" başlığı altında, güç kavramının tarihsel ve teorik çerçevesi incelenmiştir. Tarihsel metinlerdeki düşünürlerin güç kavramına yüklediği anlamlara bakarak şunu söyleyebiliriz ki güç, insanlık tarihi boyunca farklı düşünürler tarafından farklı perspektiflerden ele alınmış ve tanımlanmıştır. Gücün tanımlanması, onun karmaşıklığını ve farklı bağlamlarda nasıl anlaşıldığını ortaya koymaktadır. Bu bölümde Çin'in Etiyopya'ya uyguladığı yumuşak gücü anlamak için güç kavramını anlamının yanında güç kavramının çeşitlerine de değinildi ve böylelikle yumuşak gücün diğer güç çeşitlerinden farklarını anlamak amaçlandı. Böylelikle bu bölümde sert güç, yumuşak güç, akıllı güç ve keskin güç kavramları ele alınmış, her birinin uluslararası ilişkilerde nasıl bir rol oynadığı incelenmiştir.

Tezin ana odağı yumuşak güçtür ve yumuşak gücün etkisini ölçmek her ne kadar zor olsa da, 2010 yılından itibaren bu konuya yönelik çeşitli araştırmalar

yapılmıştır. Bu araştırmaların en dikkat çekici olanları arasında McClory'nin (2015, 2016, 2017, 2019) hazırladığı "The Soft Power 30: A Global Ranking of Power" raporları ile McClory'nin (2010) "The New Persuaders: An International Ranking of Soft Power" adlı çalışması ve Trunkos'un (2013) "What is Soft Power Capability and How Does It Impact Foreign Policy" adlı eseri bulunmaktadır. Bu çalışmalar, bir ülkenin yumuşak gücünü hem objektif hem de sübjektif verilerle analiz etmektedir (Günek, 2018). Bu tezde McClory'nin (2019) The Soft Power 30'da belirlediği altı kategoriyi kullanarak Çin'in yumuşak güç politikasını Etiyopya örneği özelinde ne ölçüde başarılı olarak kullandığını tartışacağız.

The Soft Power 30 endeksi, metodolojisini nesnel veriler ve uluslararası anket sonuçlarını birleştirerek oluşmaktadır. Endeks, ülkelerin dijital diplomasi yeteneklerini ölçmek için Facebook'un veri bilimi ekibiyle iş birliği içinde geliştirilen dijital bir yapı kullanılmıştır. Ayrıca, 25 farklı ülkeden alınan uluslararası anket sonuçlarıyla dünyanın tüm büyük bölgeleri kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Ek olarak, her ülke için tek bir puan hesaplanmış ve 75'ten fazla farklı ölçüt analiz edilerek, bu veriler karşılaştırılabilir hale getirilmiştir. Bu yaklaşım, küresel yumuşak güç kaynaklarının genel bir sıralamasının yapılmasına olanak tanımıştır (The Soft Power 30, 2017). 2019 Soft Power 30 endeksinde Çin, 27. sırada yer almaktadır. Bu endekse göre 27. sırada yer almak, bir ülkenin küresel yumuşak güç kapasitesinin orta seviyelerde olduğunu ve önceki yılki konumunu koruduğunu göstermektedir. Bu sıralama, ülkenin kültürel etkisi, diplomatik yetenekleri, eğitim sistemi ve dijital varlığı gibi unsurların istikrarlı bir performans sergilediğini, ancak küresel sıralamada daha üst sıralara çıkmak için bu alanlarda daha fazla gelişme gerektiği anlamına gelmektedir. Aynı zamanda endekse göre sıralamadaki yerini koruyan bir ülke, yumuşak gücünü sürdürebilir biçimde kullanabildiğini ve uluslararası arenada çekiciliğini belirli bir seviyede tutmayı başardığını ortaya koymaktadır (McClory, 2019).

Çin, The Soft Power 30 endeksine göre 2017 yılında 25. sırada, 2018 ve 2019 yılında ise 27. sırada yer almaktadır. 2019 yılının The Soft Power 30 raporuna göre 27. sırada olan Çin, 2018 yılında jeopolitik ve itibar sorunlarıyla karşı karşıya

kalmıştır. ABD-Çin ticaret savaşı, ABD'nin Huawei'yi kara listeye alması, Sincan bölgesinde Uygurlara yönelik muameleye ilişkin eleştirilerin artması, Güney Çin Denizi'ndeki devam eden gerilimler ve Hong Kong'daki demokrasi yanlısı gösteriler, Çin'in küresel algıları üzerinde baskı yaratmıştır. Bu baskının sonucu olarak Çin, uluslararası anketlerde üç sıra gerilemiştir. Ancak bu rapora göre, tüm olumsuz tanıtımlara rağmen yalnızca üç sıra gerileyen Çin, direncini ortaya koymaktadır. Kültür, eğitim ve iş dünyasında artan yumuşak güç unsurlarına karşın, Çin'in dış politikası ve insan haklarına ilişkin olumsuz küresel algılar yükselişini sınırlamaktadır. Çin, yumuşak gücü üzerindeki bu zıt etkiler arasında daha iyi bir denge bulana kadar, ilk 20 sıralamasına girmesi zor görünmektedir (McClory, 2019).

Joseph Nye'in yumuşak güç kavramına dayanan The Soft Power 30, uluslararası ilişkiler alanında, yumuşak gücün çok boyutlu bir şekilde incelenmesine katkı sağlayan bir endekstir. McClory tarafından 2015 yılından itibaren düzenli olarak yayınlanan bu endeks, ülkelerin uluslararası alanda nasıl algılandığını ve cazibe unsurlarını ölçmek için tasarlanmıştır. Ayrıca bu endeks ülkelerin kültürel, siyasi ve ekonomik etkilerini değerlendirerek yumuşak güç sıralaması yapmaktadır. Endeksin genel amacı, ülkelerin sadece ekonomik veya askeri güçleriyle değil, diplomasi, kültür, eğitim, medya gibi alanlardaki etkileriyle nasıl başarılı olduklarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. (McClory, 2019).

Tezin ana odağı yumuşak güçtür ve yumuşak güç kavramı, bu endekste belirlenen altı kategori üzerine inşa edilmiştir. Bu kategorilerden ilki olan "Bir Devletin Siyasi Kurumlarının Kalitesi" (McClory, 2019), bir ülkenin iç politik sisteminin dünya çapındaki algısını ifade etmektedir. Bu kategoriye göre hukukun üstünlüğü, demokratik değerler, insan haklarına saygı, şeffaflık ve iyi yönetim, bir hükümetin yumuşak güç kapasitesinin kriterlerdir. Bu kategoriye göre ülkeler genellikle istikrarlı ve adil yönetim biçimleriyle diğer toplumlara örnek teşkil edebilir ve bu yolla cazibe merkezi haline gelebilirler (McClory, 2019).

İkinci kategori olan "Kültürel Çekiciliğin Genişliği" (McClory, 2019) bir ülkenin dünya genelinde kültürel etkisinin ne kadar geniş olduğuna odaklanmaktadır. Bu kategoriye göre film, müzik, moda, sanat, spor gibi unsurlar yoluyla bir ülkenin

kültürü, diğer toplumlar üzerinde çekici bir güç oluşturmaktadır. Yine bu kategori göre bir ülkenin kültürü, diğer ulusların kolayca özdeşleşebileceği evrensel değerleri desteklediğinde, o ülkenin cazibesi doğal olarak artmaktadır. Bu kategori; yıllık uluslararası turist sayısı, müzik endüstrisi ihracatı ve uluslararası spor başarıları gibi kriterlerini içermektedir. Ayrıca, bir ülkenin uluslararası öğrencileri çekme ya da değişim programlarını kolaylaştırma kapasitesi, uzun vadede kazanç sağlayan etkili bir kamu diplomasisi aracı olarak kabul edilmektedir (McClory, 2019).

Üçüncü kategori olan "Diplomatik Ağlarının Gücü" (McClory, 2019), bir ülkenin dış politika kaynaklarını, küresel diplomatik varlığını ve uluslararası topluma katkılarını değerlendirmektedir. Temelde, devletlerin uluslararası aktörlerle etkileşim kurma, iş birliğini teşvik etme ve küresel sonuçları şekillendirme yeteneklerini ölçmektedir. Bu araç, bir ülkenin yurt dışındaki büyükelçilik veya yüksek komisyon sayısı, çok taraflı kuruluşlara üyelik ve denizaşırı kalkınma yardımlarına yaptığı katkılar gibi ölçütleri içermektedir (McClory, 2019).

Dördüncü olarak "Yükseköğrenim Sistemlerinin Küresel İtibarı" (McClory, 2019), eğitim alt endeksidir ve ülkelerin küresel burs ve bilgi birikiminin gelişimine yaptıkları katkıları ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu kategori kapsamında değerlendirilen kriterler arasında, bir ülkenin uluslararası öğrenci sayısı, üniversitelerinin göreceli kalitesi ve yükseköğretim kurumlarının akademik başarıları yer almaktadır (McClory, 2019).

Beşinci kategori girişim olarak adlandırılan "Ekonomik Modellerinin Cazibesi" dir (McClory, 2019). Her ne kadar ekonomiyle ilgili unsurlar genellikle sert güçle ilişkilendirilse de, girişim endeksi ekonomik büyüklüğün veya çıktının bir ölçüsü değildir. Bu kategori, bir ülkenin ekonomik modelinin rekabet gücü, yenilik kapasitesi ve girişimciliği ile ticareti teşvik etme yeteneği açısından göreceli çekiciliğini ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu kategoriye göre, iş yapma kolaylığı, yolsuzluk seviyeleri ve inovasyon kapasitesi gibi unsurlar, bir ülkenin dış dünyada nasıl algılandığını doğrudan şekillendirmektedir (McClory, 2019).

Altıncı ve son kategori dijital bir diğer adı ile "Bir Ülkenin Dünya ile Dijital İlişkisi" dir (McClory, 2019). Bu kategori, ülkelerin teknolojiyi ne ölçüde benimsediğini, dijital dünyaya ne kadar iyi entegre olduklarını ve sosyal medya platformları üzerinden dijital diplomasi faaliyetlerini ne kadar etkili bir şekilde yürüttüklerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır (McClory, 2019). McClory'nin The Soft Power 30'da belirlediği altı kategori, Çin'in Etiyopya'ya uyguladığı yumuşak güç politikalarını kullanmada ne ölçüde başarılı olabildiğini anlamamızda bize bir araç olmuş ve bu değerlendirme tezin üçüncü bölümünde detaylı olarak yapılmıştır.

Bir sonraki bölümde, "Çin Dış Politikasında Yumuşak Gücün Rolü" başlığı altında, Çin'in yumuşak gücü nasıl kullandığı daha detaylı bir şekilde ele alınacaktır. Bu bağlamda, Çin'in kültür, siyasi değerler ve iç politika gibi unsurları dış politika stratejisinde nasıl entegre ettiği incelenecek; Konfüçyüs Enstitüleri, medya ve iletişim araçları ile somut örnekler üzerinden yumuşak gücün pratikteki uygulamaları tartışılacaktır. Bu bölüm, Çin'in dış politikasında yumuşak güç stratejisinin ne denli etkili olduğu konusunda bir analiz sunacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

ÇİN DIŞ POLİTİKASINDA YUMUŞAK GÜCÜN ROLÜ

2.1. Çin'in Dış Politikasında Yumuşak Gücün Kullanımı

Çin'in yumuşak güç kullanımı, tarihsel kökenlere dayanmaktadır. Nitekim M.Ö. 771-476 yılları arasında, "Yüz Düşünce Okulu" döneminde, devlet politikalarında yumuşak gücün tercih edildiği görülmektedir. Ayrıca, M.Ö. döneminde gelişen Konfüçyüsçü düşünce, sert gücü sınırlama ve alternatif yumuşak güç stratejilerine dair öneriler sunmaktadır (Önal, 2020). Konfüçyüs düşüncesi, düşmanlık yaratmayan ve yayılmacı olmayan bir yaklaşımı benimseyerek ahlaki değerler üzerinde durmaktadır. Çinli Amiral Zheng He'nin 15. yüzyılda gerçekleştirdiği coğrafi keşifler, Çin'in tarihinde yumuşak gücün kullanımına bir örnek teşkil etmektedir. Bu keşifler, yaklaşık 30 yıl süren bir dönemde Asya, Ortadoğu ve Afrika'yı kapsayan geniş bir alanı kapsamaktadır (Uluçer, 2012). Zheng He, seferleri sırasında Çin'in gücünü ve büyüklüğünü sergileyerek çekicilik

oluşturmayı amaçlamış ve Çinli tüccarlar için uygun ticaret imkanları yaratmayı hedeflemiştir. Bu faaliyetlerde Çin, sert güce başvurmadan, toprak veya zenginlik elde etme amacı gütmeyen ve sömürgeci bir tutumdan kaçınarak yumuşak güç örnekleri sunmuştur. Çin bölgede güç inşa ederken saldırgan ve çatışmacı bir yaklaşımdan kaçınarak, yumuşak gücü etkin bir şekilde kullanmayı başarmıştır (Kissinger, 2015). Aynı dönemde, Avrupalı denizcilerin gerçekleştirdiği coğrafi keşiflerde sert gücü kullanmaları, Çin ve Avrupalıların gücü kullanmada farklılaştığını göstermektedir. Bu durum, Çin'in güç uygulamalarında, Batı düşünce ve siyasetinden farklı bir yol izlediğini göstermektedir. Bu bağlamda, yumuşak gücün Çin için yeni bir uygulama olmadığı, tarihsel süreçte var olan ve kullanılan bir yöntem olduğu görülmektedir (Beyaz, 2023).

1990'ların sonu Komünist devrim sonrasında ÇHC'nde yumuşak güç uygulamaları net olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemde Çin, özellikle Güneydoğu Asya ülkeleri ve Afrika'ya ekonomik yardımlar yapmaya başlamıştır. Ayrıca, uluslararası alanda daha etkin bir şekilde varlık gösterebilmek amacıyla televizyon yayınları düzenlenmiş ve dil ve kültüre dayalı okullar açılmıştır (Naim, 2018). Komünist devrimi sonrası dönemde, Çin uzun bir süre iç politikaya odaklanmış ve Mao'nun ölümüne kadar uluslararası konjonktürde görünür olamamıştır. Ancak, Mao sonrası dönemde Çin daha açık bir politika izlemiş, küresel ölçekte hedefler belirlemiş ve bunları gerçekleştirmeye yönelik adımlar atmıştır. Çin'in küresel ölçekte benimsediği politikalar ve kullandığı stratejiler, bir süper güç olma ve uluslararası siyasette belirleyici bir rol üstlenme hedefine yönelik atılan adımlardır. Bu bağlamda, yumuşak güç de Çin'in küresel etkisini artırmak için kullandığı araçlardan biri olmuştur (Beyaz, 2023).

Çin, küresel hedeflerine ulaşmak için kullandığı yumuşak güç politikaları ve araçları her ne kadar eleştirilse de dünya siyasetinde güçlü bir konum elde ettiği görülmektedir. Ülkenin komünist yapısı, Çin'in küresel çapta imajını güçlendirmek ve Çin cazibesini artırmak için kullandığı tüm yumuşak güç araçlarını devlet kontrolü altında tutmasını sağlamıştır. Bu şekilde, Çin devlet politikalarıyla tam uyumlu bir yumuşak güç oluşturulmuştur. 2000'li yılların başında, Hu Jintao'nun

liderliğindeki Çin, "Barışçıl Yükseliş" ve "Uyumlu Dünya" kavramlarıyla uluslararası sistem için bir tehdit oluşturmadığını ve barışı ve uyumu vurgulayarak gelişen bir güç olduğunun altını çizmektedir (Önal, 2020). Bu dönemde, Çin'in yükselişi başlamış ve bu yükselişi yumuşak güç araçlarıyla desteklenmiştir (Beyaz, 2023). Anlaşılan o ki Çin, dış politikasında yumuşak güç stratejilerini etkin bir şekilde kullanmaya çalışmaktadır. Kültür, siyasi değerler ve dış politika unsurları, Çin'in uluslararası ilişkilerde kendisini 'çekici' bir ülke olarak konumlandırma çabasında önemli rol oynamaktadır.

2.1.1. Kültür

Joseph Nye, Pekin Üniversitesi'ndeki konuşmasında Çin gibi güçlü bir ülkenin, sert güç kaynaklarını geliştirdiğinde, komşularını korkutma olasılığının yüksek olduğunu, yumuşak güç dinamiklerini aynı oranda geliştirirse ise diğerlerinin ona karşı bir koalisyon oluşturmasını engelleyeceğini belirtti (Nye, 2012). Yumuşak güç dinamiklerinin bir devleti veya toplumu etkilemekte önemli bir kavram olduğunun farkında olan Çin, ulusal ve uluslararası bir güce sahip olmanın en önemli ayaklarından birinin kültür olduğunun da farkındadır (McGiffert, 2009). Uluslararası ortam da diğer toplumları kültür anlamında etkilemek konusunda Çin avantajlı bir aktördür. Nitekim Çin, 3000 yılı aşkın süredir birçok devlet, devlet adamı, tüccar, akademisyen veya din adamının ilgi alanına girişmiş ve kültür motifleri ile dikkatleri üzerine çekmiştir (Bayram & Emiroğlu, 2016). Çin yumuşak gücünün en güçlü kaynaklarından birinin kültürü olduğunun farkındadır. Çünkü Çin uzun bir geçmişe, geleneğe ve Konfüçyüsçülük, Taoizm ve Budizm'den gelen değerler yelpazesine sahiptir. Bu değerler Çin dış politikasını da şekillendirmektedir (Li, 2008). Bu bölümde Çin'in kültür alanının aktif olduğu Konfüçyüs Enstitülerini ve ulusal ve uluslararası medyadaki aktif rolünü inceleyeceğiz.

2.1.1.1. Konfüçyüs Enstitüleri

Modern dönemde, Çin'in geleneksel kültür motifleri Çin için önemli bir temel oluşturmuştur (Gill & Huang, 2006). Köklü bir geçmişe sahip olan Konfüçyüsçülük, sosyal uyum, aileye saygı ve insani yönetim gibi değerlere sahiptir. Çin'de doğan ve

hayat bulan Konfüçyüsçülük ile Çin, uluslararası arenada etkisini artırmıştır (Nye, 2012). Konfüçyüs Enstitüleri, Konfüçyüsçülük motifinden ortaya çıkmıştır. Konfüçyüs Enstitüleri, Çin'in yumuşak güç araçlarının önde gelenlerinden biridir. Bu enstitüler Çin devletinin kontrolü altında faaliyet göstermektedir. Misyonları, dünyanın farklı bölgelerinde Çince kursları sunmak ve Çin'i tanıtmaktır. Her yıl, bu enstitüler Çinli üniversiteler aracılığıyla yaz kampları düzenlemektedir. Ayrıca bu enstitüler Çin'de eğitim görmek isteyen öğrencilere burs imkanları sağlamaktadır (Beyaz, 2023).

Dönemsel olarak incelendiğinde özellikle Mao sonrası dönemde Çin ekonomisinin dünya ekonomik sistemine açılmasından sonra, Çin kültürüne ve diline olan ilgi dünya genelinde artmıştır. Örneğin, "Çin'in TOEFL'i" olarak adlandırılan HSK sınavına katılım oranı her yıl önemli ölçüde artış göstermektedir. Çin, dilin kültürel çekim gücünün önemi anlamakta ve buna uygun politikalar geliştirmektedir. Bu bağlamda, Çin'de eğitim gören yabancı öğrenci sayısı dört katına çıkmıştır (Gill & Huang, 2006).

Konfüçyüs Enstitüsü, Pekin'deki Konfüçyüs Genel Merkezi tarafından yönetilmekte ve Eğitim Bakanlığı'nın yan kuruluşu olan Hanban, Konfüçyüs Enstitülerin çalışmalarıyla ilgilenmektedir (Confucius İnstitut, 2021). Konfüçyüs Enstitüsü, Çin açısından kendisi ile dünya arasındaki dostluğu güçlendiren bir köprü amacını gütmektedir. Bu amaca yönelik enstitü 2004 yılında Güney Kore'de kurulmuştur (Jakhar, 2019). Çin'in yumuşak gücünün başlıca araçlarından biri olan bu Konfüçyüs Enstitüleri, bölgesel ve küresel çapta bir Çin gücü yaymayı amaçlamaktadır. 2019 yılı baz alındığında, dünya genelinde 162 ülkede 550 Konfüçyüs Enstitüsü ve 1172 Konfüçyüs Enstitüsü altında sınıflar bulunmaktadır (Chinese International Education Foundation, 2021). Konfüçyüs Enstitüleri, faaliyetleriyle dünya çapındaki öğrencileri Çin'e çekmeyi başarmış ve böylelikle çekim gücünü kullanmakta başarılı olduğunu kanıtlamıştır. Nitekim bu öğrenciler aracılığıyla Çin, uluslararası saygınlığını ve cazibesini artırmayı hedeflemektedir. Enstitüler, faaliyet gösterdikleri ülkelerde genellikle o ülkelerin üniversiteleri ile yapılan iş birliği sonucunda kurulmakta ve faaliyetlerini geliştirmektedir. Konfüçyüs

Enstitüleri ile geniş bir bölgeye yayılan Çin özellikle gelişmiş bölgelerde yumuşak gücünü artırmaya odaklanmaktadır. Çin aynı zamanda, enstitülerin sayısının hızla artması nedeniyle eleştirilerle karşı karşıya kalmaktadır (Yıldız, 2021). Enstitülerin faaliyetleri sonucu oluşan maliyetler yalnızca Çin'in sorumluluğunda değildir. Bu maliyetlerin yarısı, ilgili ülkenin enstitüyle bağlantılı kuruluş tarafından karşılanırken, kalan yarısı Çin tarafından üstlenilmektedir. Bu şekilde, Çin yumuşak güç politikalarını uygularken, iş birliği yaptığı ülkeleri de kendi amaçlarına uygun şekilde yönlendirebilmektedir. Böylece Çin, hem yumuşak gücünü kendi çıkarları doğrultusunda kullanmakta, hem de küresel çapta etkisini artırmaya devam etmektedir (Önal, 2020).

Dünyanın dört bir yanında Konfüçyüs Enstitüleri kuran Çin, bilgi çağına hızlı adapte olmuştur. İlk kez 2004 yılında Özbekistan'da kurulan Konfüçyüs Enstitüleri, 2020 yılı baz alındığında, 154 ülkede 548 enstitü ile faaliyetlerini sürdüren ve geniş bir coğrafi yelpazeye yayılan bir kurumdur (Kavas, 2020). Çin Yabancı Dil Eğitim Bürosu, Konfüçyüs Enstitülerinin organizasyonunda doğrudan yer almaktadır. Bu eğitim bürosunun amacı dünyanın her yerinden insanların Çince öğrenmesi ve Çin'i anlaması için kaliteli hizmetler sunmak olarak ifade etmişlerdir. British Council ya da diğer dil öğretmeyi amaç kılan kurumlar gibi Konfüçyüs Enstitüsü'nün de daha nazik ve hoşgörülü bir Çin portresi çizmek gibi bir amacı vardır. Çin, Japonya gibi daha içe dönük ve homojen ülkelerin aksine kendi kültürünü bir dünya kültürü olarak göstermek ve dünyaya yayma amacına sahiptir (Gill & Huang, 2006). Anlaşılacağı üzere Konfüçyüs Enstitülerin amacı sadece dil öğretmek değil, aynı zamanda olumlu bir Çin imajı yaratmaktır (Hubbert, 2019).

Çin, Afrika'da nüfuz alanı elde etmek için eğitimi bir araç olarak kullanmaktadır. Nitekim Afrika'da etkin kalmak için eğitim alanındaki faaliyetlere ciddi bir çaba sarf etmektedir. Afrika'daki ilk Konfüçyüs Enstitüsü 2005 yılında Nairobi'de kurulmuştur. Afrika'da 54 Konfüçyüs Enstitüsü ve 27 Konfüçyüs sınıfı bulunmaktadır (Fredua- Kwarteng, 2020). Bu enstitüler Çin hükümeti tarafından finanse edilmektedir. Bu kurumlarda Çin dili eğitimi ve kültürünün tanıtımı yapılmakta, öğrenciler geleneksel Çin festivallerini kutlamaktadır. Bu enstitülerde

sadece ulaşılacak hedef kitleye değil, topluma ulaşabilmek için çeşitli stratejiler de izlenmektedir. Nitekim sık sık halka açık konferanslar da verilmektedir. Böylece yerel halkında Çin kültürü ve diline olan önyargıları kırılmaya çalışılmakta ve ayrıca nüfuz edilen alan genişletilmeye çalışılmaktadır. Çin, 2000 yılından bu yana Afrika kıtasında yerel halka ve tüm topluma ulaşabilmek adına Konfcys Enstitülerini aktif bir araç olarak kullanmaktadır (McGiffert, 2009). Konfcys Enstitülerinin yanında Çin, Afrika'da nüfuz alanı elde etmek için burs vermeyi bir yöntem olarakta kullanmaktadır. Nitekim, 2006 yılında Çin, Çin'de eğitim görmek isteyen Afrikalı ğrencilere verilen burs sayısını 2000'den 2009'da yılda 4000'e ve 2012'de yılda 5500'e çıkarmıştır (Li & Rnning, 2013).

Kültürel festivaller ve olimpiyatlarda bir kültür aracı olarak kullanılmaktadır. Çin, 2003'te Fransa'da Çin Yılı, 2007'de Rusya'da Çin Yılı gibi dünyanın birçok yerinde yüksek btceli kültürel festivaller ve 2008 Pekin Olimpiyatları ve 2010 şangay Expo gibi uluslararası etkinliklere ev sahipliği yapmıştır. 2010 Expo'su Çin'in ulus markalaşmasının güzel bir örneğidir. Bu etkinlikler ile Çin, hakkındaki olumsuz klişeleri yıkmayı ve olumlu algıları güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Nitekim bu etkinlikler ile organizatörler 'Daha İyi şehir, Daha İyi Yaşam' şeklinde bir slogan yaratarak Çin'in uluslararası ortamdaki olumsuz imajını değiştirmeye çalışmıştır. Bu slogan aynı zamanda, Çin'in sürdürülebilir kalkınmaya olan bağlılığını vurgulamaktadır (Barr, 2012). Ayrıca Çin, Güneydoğu Asya'da güçlü bir aktördür. Bu bölgedeki, etnik Çinli iş yöneticileri ve politikacılar Çin'in bölgedeki yumuşak güç politikasını uygulamasına yardım olan kişilerdir Nitekim Çin yanlısı kuruluşlar, Çin'in dünya sahnesinde saldırgan olmadığına inanmakta, Batı'dan gelen Çin karşıtı söylemleri reddetmekte ve Tayvan'ın ülkenin geri kalanıyla bütünleşmesini desteklemektedir. Bu iş yöneticileri ve politikacılar Çin'e yardımcı olurken, Çin'de ödül olarak bu etnik Çinli liderlere prestij ve Çin'de sosyoekonomik ağlar sağlamaktadır. Nitekim bölgedeki Çin okullarına bağışta bulunularak etnik Çinlilerin sorunlarıyla ilgilenmektedirler (Chee-Beng, 2022).

2.1.1.2. Medya ve İletifim

Çin, medya kanallarının ve iletişim gücünün kendi kültürünü yaymada önemli bir araç olduğunun farkındaydı. Nitekim modern çağda gelişmiş iletişim becerilerine, güçlü iletişim yeteneklerine sahip olan ve kültür ve değerleri geniş bir alana yayan aktörler, toplumları etkileyebilmekte ve uluslararası toplumda söz sahibi olur (Shambaugh, 2013). Bu bağlamda, Çin haber ağı Xinhua geliştirilmiş, People's Daily gazetesinin uluslararası baskısı hazırlanmış ve Dışişleri Bakanlığı bünyesinde resmi bir brifing sistemi oluşturularak, basın mensuplarının medyayı ve konferansları takip etmesi kolaylaştırılmıştır. Ayrıca CCTV'nin yayınları uluslararası yayına açılmış ve farklı dillerde yayın yapmaya başlamıştır. Ayrıca medya da görünür olmak ve ses getirebilmek için gönüllük esasına dayalı faaliyet ve projelere de katılmıştır. Nitekim, gelişmekte olan ülkelerdeki projeler için gönüllü ekipler göndermektedir (Kurlantzick, 2007).

Çin, Afrika'da medya kuruluşları ile de yakın ilişki kurarak hem Çin kültürünün toplumun genel kesimine ulaşmasını sağlamakta hem de deneyimlerini Afrika medya kuruluşlarıyla paylaşmaktadır (Li & Rønning, 2013). Çin'in Afrika mediasındaki görünürlüğü gözle görülür bir şekilde artmaktadır. Bu durum, Çin'in yumuşak güç alanlarından biri olarak öne çıkmaktadır. Xinhua Haber Ajansı, kıtadaki rakiplerinden daha fazla İngilizce ve Fransızca yayına hizmet vererek ve resimli görüntülü haberler sunarak Afrika'nın genel haber ağında aktif rol oynamaktadır. Xinhua, farklı mecralarda da haber içeriklerine yer vermektedir. Örneğin, Kenya'da mobil gazeteler, Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde SMS yoluyla haber bildirimleri, Harare ve Johannesburg'da ise açık hava ekranları kurmuştur. Xinhua, sadece gazetecilikle sınırlı kalmayıp Kenya, Kongo, Zimbabve ve Mali gibi ülkelerde foto muhabirliği atölyeleri de düzenleyerek çevre sorunlarıyla ilgili kampanyalara destek vermektedir. Xinhua'nın Afrika hükümetleri ve STK'lar ile kurduğu ve geliştirdiği ilişkiler, haber içeriğinin yerel medyaya satışını kolaylaştırmaktadır. 2012 yılında Çin'in en büyük İngilizce gazetesi olan The Daily China, Johannesburg ve Nairobi'de haftalık Afrika baskısı başlatma kararı almıştır. Bu kararın amacı, iki kıtanın birbirini daha iyi tanımasını ve dünyaya tanıtmasını sağlamaktır. Ek olarak 2012 yılında Çin'de medyadan sorumlu hükümet yetkilileri ve medya temsilcilerinin geniş katılımıyla "Afrika-Çin Medya İşbirliği Forumu"

düzenlenmiştir. Teması değişim, iş birliği ve kalkınma olarak belirlenen forumda alınan kararlar ışığında, medya aracılığıyla Çin ve Afrika arasındaki karşılıklı anlayışın artırılması hedeflenmektedir. Bu amaçla, gazeteci ve medya personeli değişim programları düzenlenecek ve Çin, Afrikalı gazetecilere ve medya personeline profesyonel yardım sağlayacaktır (Li & Rønning, 2013).

Bazı analistlere göre Çin, kültürel yumuşak güç için tüm kaynaklara sahip olmasına rağmen, hala ABD veya diğer Avrupa yumuşak güç uygulamalarının çok gerisindedir. Çin'in ekonomik büyümesi tüm dünyada dikkat çekerken müzik, film ve televizyon gibi kültürel alanlarda gelişmekte olan bölgelerde, Afrika ve Latin Amerika gibi, aynı etkiye sahip olmadığı görülmektedir. Bunun nedeni Çinli sanatçıların yaratıcılıktan ya da sanatsal zevkten yoksun olmaları değil, sanat üzerindeki hükümet sansürleri ve kuşak farkı gibi siyasetteki baskı ve toplumsal baskılar olarak görülmektedir (Gao, 2017).

2.1.2. Siyasi Değerler ve İç Politika

Siyasi değerler, aktörlerin uluslararası sahnede uyguladığı yumuşak güç politikalarından biridir. Nye, bir ülkenin yumuşak gücünün hem iç hem de dış politikada etkili olabilmesi için, o ülkedeki siyasi değerlerin politikalarla paralel olması gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda Nye, Çin'in siyasi değerlerinin yumuşak güç politikasında etkili bir şekilde kullanılabilmesi için, bu değerlerin hangi temellere dayandığının ve uluslararası kamuoyunda ne kadar güvenilir olduğunun belirlenmesi gerekliliğini savunmaktadır (Nye, 2004).

Çin'in devlet kimliğinin oluşmasında ve siyasi değerlerinin belirlenmesinde birçok etken rol oynamaktadır. Bu etkenler arasında en önemlileri Konfüçyüsçülük ve Maoizm olarak belirtilmektedir (Hooker, 2009). İlk olarak Konfüçyüsçülük incelendiğinde, Çin'de insanların gündelik yaşamının vazgeçilmez bir parçası ve sadece kültürel değil, aynı zamanda siyasi hayatın da kalıcı bir unsuru olmuştur (Zhai, 2018). Konfüçyüsçülüğe göre tanrı her zaman insanlarla beraberdir ve onları korumaktadır. Çin dış politikasında, Konfüçyüsçülük siyasal bir bağlam ifade etmektedir ve “uyum”(harmony) ve “gelişme”(development) temellerine

dayandırılmaktadır (Sim, 2013). Bu bağlamda, Çin dış politikasında Konfüçyüsçülük, uyumlu ve barışçıl bir toplum kurmayı hedefleyen bir siyasal sistem olarak tanımlanmaktadır (Shin, 2012).

Konfüçyüsçülüğün etkisiyle Çin, uluslararası arenada çeşitli siyasi değerleri ön plana çıkararak yumuşak güç politikasını uygulamaktadır. Özellikle “uyum” (harmony) ilkesi, Çin'in iç ve dış politikasında vurguladığı bir ilkedir. Nitekim iç politika “uyum”(harmony) ilkesini kullandığı örneklerden birisi 2009 yılında Çin Halk Cumhuriyeti'nin 60. kuruluş yıldönümünde düzenlenen etkinliklerde, Çin halkına yönelik açıklamalarda, uyum içinde bir toplum inşa edilmesi ve toplum içinde eşitlik ve adaletin sağlanması konusunda çeşitli vurgular yapması olarak verilebilir. Bu örnekler, Çin'in yumuşak gücünün dünya genelinde artmasına neden olmuş ve Konfüçyüsçülüğün sadece Çin'de değil, aynı zamanda farklı ülkelerde de tanınan bir düşünce haline gelmesini sağlamıştır (Wasserstrom, 2011).

Çin'de siyasi değerlerin şekillenmesinde en önemlileri Konfüçyüsçülük ve Maoizm olarak belirtmiştik. Maoizme bakıldığında Mao Zedong dönemi incelenmelidir. Mao Zedong'dan önce Çin, batılı değerlerin dünya üzerinde baskın olduğu ve Çin düşünce sisteminin uluslararası arenada etkisinin azaldığı bir döneme tekabül etmektedir. 1949 yılında Mao Zedong ile ÇHC'nin kurmasıyla birlikte, Çin'in değerleri yeniden dünya sahnesinde etkili olmaya başlamıştır (Morgenthau, 1985). Mao, Çin'in dış politikasının gelişimi tek bir tarafa yaslanma, üç dünya teorisi ve barış içinde bir arada yaşama olarak üç temel ilke ortaya koymuştur. İlk olarak tek bir tarafa yaslanma ilkesi, "*bizden olmayan, bize karşıdır*" şeklinde ifade edilmiştir (Tsetung, 1949). Bu ifade Çin Komünist Partisi'nin anma törenlerinde, uluslararası alanda bir başarı elde etmek için tek bir tarafa yaslanmak gerekliliği ifade edilmiştir. Bu durumu açıklarken, bir tarafta emperyalizm, diğer tarafta ise sosyalizm olduğu, ortada kalmanın ya da farklı bir yol bulmanın mümkün olmadığı anlatılmak istenmektedir. Bu ilke Çin dış politikasında yaptığı önemli hamlelerden birisi, Sovyetler Birliği ile arasında imzalanan dostluk anlaşması olmuştur. Bu anlaşma ile Çin, Komünizm ile bütünleşerek ABD'ye karşı güçlü görünmeyi ve bu şekilde ABD ya da diğer ülkelerden gelebilecek müdahalelere karşı korunmayı

amaçlamıştır. Bu durum doğal olarak, Çin ve ABD arasındaki ilişkileri olumsuz etkilemiş ve ABD'nin Çin'e ticaret ambargosu uygulamasına neden olmuştur (Tsetung, 1949).

Maoizm çerçevesinde geliştirilen ikinci ilke, üç dünya teorisidir. Bu teori çerçevesinde Mao, uluslararası arenada baskın olan sosyalizm ve emperyalizmden bağımsız kalarak, kendi bağımsızlıklarını koruma amacıyla olan ülkeleri 'üçüncü dünya' olarak nitelendirmiştir. Birçok uzmana göre, Çin'in bu teoriyi geliştirmesinin nedeni, uluslararası yapının sürekli değişmesi ve buna bağlı olarak Çin ve Sovyetler Birliği arasındaki olumlu ilişkilerin bozulmasıdır (An, 2013). Maoizm çerçevesinde geliştirilen üçüncü ilke, barış içinde bir arada yaşama ilkesidir. Bu ilke, 1954 yılında Burma, Hindistan ve Çin tarafından öne sürülmüş ve bu ilke ülkeler arası ilişkilerde egemenlik ve toprak bütünlüğüne saygı, iç işlerine karışmama, saldırmazlık, eşitlik ve karşılıklı yarar prensiplerini içermektedir. 1955 yılında, birçok Asya ve Afrika ülkesinin katılımıyla gerçekleşen Bandung Konferansı'nda, bu beş ilkenin kapsamı genişletilerek on ilkeye çıkarılmıştır. Eklenen yeni ilkeler arasında, BM Sözleşmesi ilkelerine ve temel insan haklarına saygı, her devletin başka bir devlete karşı savunma hakkına saygı, adalet ve uluslararası yükümlülükler saygı, baskıcı hareketlerden kaçınılması ve uluslararası sorunların barışçıl çözümü yer almaktadır. Bu genişletilmiş ilkeler, ülkeler arası ilişkilerde adil ve barışçıl bir düzeni teşvik etmeyi amaçlamaktadır (Bandung Konferansı'nın Son Bildirisi, 1955).

2.1.3. Dış Politika

Çin, yükselen büyük bir güç olarak özellikle Deng Xiaoping döneminden itibaren ekonomik büyümeyi desteklemek için iyi komşuluk ilişkilerini ön planda tutan ilkeleri benimsemiştir. Ekonomik büyümesi ile birlikte, uluslararası alanda bir tehdit olarak algılanmış ve bu durum Çin'i yeni söylemler geliştirmeye yöneltmiştir. 2003 yılında "barışçıl yükseliş" ve 2005 Asya-Afrika Zirvesi'nde "uyumlu toplum" gibi kavramlarla diplomatik tutumunu desteklemek amacıyla çeşitli siyasi kavramları dile getirmiştir (Kang, 2017). Çin, kendisini güvenilir, istikrarlı, iş birliğine açık, büyük bir nüfusa hizmet eden ve korkulacak bir partner olmayan bir ülke olarak tanıtmaya çalışmaktadır. Bu amaca hizmet etmek için ASEAN'daki etkinliğini

artırmış ve Kuzey Kore nükleer silah krizinde olduğu gibi sorumlu bir 'arabulucu' rolü üstlenmiştir. Aynı şekilde, 'sorumlu bir ülke' imajı oluşturma çabalarının bir parçası olarak barışı koruma operasyonlarına destek vermiş ve az gelişmiş ülkelere yardımda bulunmuştur. Tüm bunları yaparken Çin yönetimi, "barış içinde bir arada yaşama" ilkesine bağlılığını sürekli vurgulamıştır (Kalın, 2017; Alagöz, 2016).

Batılı ülkelerden farklı olarak, Çin arabuluculuk rolünü "güvenlik ve stratejik çıkarlar" yerine "ticari ve siyasi/diplomatik çıkarlar" üzerinden sürdürmektedir. Batılı ülkeler çatışmanın çözümünü hedeflerken, Çin çatışmanın hafifletilmesine odaklanmaktadır (Sultan & Sun, 2020). Çin, arabuluculuk girişimlerinde ülkelerin bağımsızlıklarına saygı duyma ve iç işlerine karışmama ilkelerine büyük önem vermektedir. Örneğin, İran-Irak savaşında, çatışmayı ABD ve SSCB arasında bir vekâlet savaşı olarak gördüğü için arabuluculuk yapma konusunda isteksiz davranmıştır. Ancak, 20 Temmuz 1987'de BM Güvenlik Konseyi'nin 598 sayılı kararı ve 9 Ağustos 1988'de 619 sayılı kararı kabul edilip, Güvenlik Konseyi iki tarafı BM arabuluculuğunu kabul etmeye çağırdığında, Çin bu kararlara oy vererek desteklemiştir (Sun & Zoubir, 2018).

Çin, insani yardımları son yıllarda bu yardımlarını belirgin bir şekilde artırmıştır. Bu yardımlar sayesinde Çin, uluslararası topluma sorumlu bir paydaş olarak kendini tanıtırken, olumlu bir imaj inşa etmektedir. Özellikle sağlık diplomasisi kapsamında Çin, 47'den fazla Afrika ülkesine 15.000'den fazla doktor göndermiştir. Bu doktorlar, Afrika'da 180 milyondan fazla hastayı tedavi etmiştir. Ayrıca, son 40 yılda Yemen'in sağlık ve tıbbi programlarına ve felaket müdahalelerine destek olmak amacıyla 2000'den fazla sağlık personelinin Yemen'e göndermiştir (McGiffert, 2009).

Geçmişten günümüze çeşitli ülkelere farklı ölçeklerde insani yardımlar gönderen Çin, genellikle büyük ölçekli yardımlar yapmamıştır. Ancak COVID-19 salgını, Çin'in insani yardımlarında önemli bir dönüm noktası olmuştur. Salgın sürecinde, 1949'dan bu yana gerçekleştirilen en büyük ve en kapsamlı acil insani yardım operasyonunu yürütmüştür. Çin, 150'den fazla ülkeye yüzlerce ton kişisel koruyucu ekipman KKD göndermiştir. Ayrıca Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ve

Birleşmiş Milletler'e (BM) COVID-19 Küresel İnsani Müdahale Planı çerçevesinde 100 milyon dolar bağış yapmıştır. Son olarak, ABD'nin Afganistan'dan çekilmesi sonrasında 2.600 ton insani yardım malzemesi ve 800.000 doz aşı göndermiştir. Ayrıca, gıda, aşı ve ilaç gibi ihtiyaç malzemelerinden oluşan 31 milyon dolarlık yardım yapacağını duyurmuştur (Friesen & Janauschek, 2021; AA, 2021).

Nitekim Çin, küresel siyasetteki süper güçler arasında yerini alırken artık yeni bir aktör olarak sahnede olduğunun farkındadır. Dünyaya pozitif, güvenilir bir imaj yaratmak isteyen Çin, bu imajı oluşturmak için dünya genelindeki insani yardımlar ve gönüllülük esasına dayalı faaliyetlerle olumu geri dönüş sağlamakta ve güvenilir bir aktör yaratmada bu faaliyetleri kullanmaktadır (Beyaz, 2023). Çin bu faaliyet kapsamında 25 Nisan 2015 tarihinde Nepal'i vuran yıkıcı bir depremde, Çin 140 milyon dolar değerinde acil yardım malzemeleri sağlayarak kurtarma ekipleri ve sağlık personeli göndermiş ve bu şekilde ilk müdahale yapan ülkelerden biri olmuştur (United Nations Development Programme, 2021). Bu insani yardım ve gönüllülük esasına dayalı faaliyetlerle Çin, hem komşusu Nepal ile dostça ilişkilerini güçlendirme yolunda adım atmış hem de dünya çapında olumlu bir imaj yaratmıştır (Beyaz, 2023).

Çin'in COVID-19 salgınıyla mücadelede diğer ülkelere yardım etme çabaları, yumuşak gücünü artırmak için kullanılan bir diğer örnektir. Salgının başlamasıyla birlikte Çin, diğer devletlere gerçekleştirdiği yardımları insani yardım olarak nitelendirmiştir. Çin, küresel ölçekte yumuşak güç adı altında yaptığı yardımlar ile ülkeleri borç batağına sürüklediği konularında güvenilirliğini kaybetmiş olsa da salgınla mücadelede diğer ülkelere yardım yaparak itibarını yeniden inşa etme fırsatı yakalamış ve güveni inşa etmeye odaklanmıştır. 31 Mayıs 2020'ye kadar Çin, 150'den fazla ülke, bölge ve uluslararası kuruluşa tıbbi malzeme bağışında bulunmuş ve 27 ülkeye doktor ve sağlık personeli göndermiştir (Kurtzer, 2020). Yapmış olduğu bu insani yardımlar ve sosyal desteklerle Çin, yumuşak gücünü artırarak küresel imajına olumlu katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Nitekim Etiyopya gibi yardım faaliyetlerinin yürütüldüğü ülkeler ve Afrika kıtası gibi bölgelerde Çin sempatisi oluşturarak küresel imajını güçlendirmektedir (Beyaz, 2023).

2.2. Bölüm Değerlendirmesi

Bu bölümde, Çin'in dış politikasında yumuşak gücün rolü ele alınmıştır. Çin'in yumuşak gücünü kullanarak uluslararası alanda nasıl etkili olduğu incelenmiş ve bu süreçte uyguladığı stratejiler değerlendirilmiştir. Çin'in, yumuşak güç unsurlarını kullanarak uluslararası alanda kendine geniş bir etki alanı yaratmayı çalıştığı görülmekte ve bu süreçte kültürel, siyasi ve diplomatik araçları etkin bir şekilde devreye soktuğu izlenmektedir. Çin özellikle Konfüçyüs Enstitülerini kullanarak kendi kültürünü yayma ve uluslararası alanda etkin olma çabasında olduğu görülmektedir. Konfüçyüs Enstitüleri, Çin kültürünün küresel ölçekte yayılmasında kritik bir araç olarak değerlendirilmiş ve bu enstitülerin dünya genelinde oluşturduğu etkisi tartışılmıştır. Nitekim 2019 yılı baz alındığında, dünya genelinde 162 ülkede 550 Konfüçyüs Enstitüsü ve 1172 Konfüçyüs Enstitüsü altında sınıfların var olduğu kayıtlar altına geçmiştir (Chinese International Education Foundation, 2021). Medya ve iletişim araçlarının da Çin'in yumuşak güç stratejisinde önemli bir rol oynadığı görülmüştür. Çin'in, bu araçları kullanarak uluslararası imajını şekillendirme ve kendi anlatısını yayma çabasında başarılı olduğu görülmektedir. Siyasi değerler ve iç politika alanında ise, Çin'in kendi modelini diğer ülkelere nasıl tanıttığı ve bu modeli cazip hale getirmek için hangi yöntemleri kullandığı incelenmiştir. Dış politika bağlamında ise, Çin'in diğer ülkelerle kurduğu ilişkilerde yumuşak güç stratejilerini nasıl entegre ettiği, diplomatik ağlarını genişletme ve güçlendirme çabaları üzerinden ele alınmıştır.

Üçüncü ve son bölümde "Çin Yumuşak Gücünün Afrika'ya Yansıması: Etiyopya Örneği" başlığı altında, Çin'in Etiyopya'da yumuşak gücü nasıl uyguladığını, The Soft Power 30'da oluşturulan altı kategori ile değerlendireceğiz. Böylelikle Çin'in Afrika'da özellikle Etiyopya üzerindeki etkisi, bu kategori çerçevesinde analiz edilerek, stratejik hedeflerine nasıl ulaştığı ve bu süreçte ne kadar başarılı olduğu ortaya konulacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇİN YUMUŞAK GÜCÜNÜN AFRİKA'YA YANSIMASI: ETİYOPYA ÖRNEĞİ

3.1. Çin'in Etiyopya'daki Yumuşak Güç Uygulamaları

Çin'in Afrika'daki etkisi giderek artmaktadır ve Etiyopya, bu etkinin en belirgin olduğu ülkelerden biridir. Çin'in neden Etiyopya bölgesi ile ilgilendiği sorusunun cevabını verebilmek için Etiyopya'ya yani Afrika kıtasının uluslararası arenadaki kısaca önemine ve Çin'in neden Afrika bölgesinde özellikle Etiyopya'da yoğunlaştığının cevabını verebiliriz. Afrika kıtası, alanı ve nüfus yoğunluğu açısından dünyanın en büyük bölgelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Kıta, ekonomik açıdan büyük bir potansiyele sahip olmanın yanı sıra zengin yeraltı kaynaklarına da sahiptir. Çin'in Afrika kıtasındaki varlığı, son yıllarda giderek artan ekonomik, politik ve kültürel bağlarla dikkat çekmektedir. Çin'in Afrika'daki etkisi, sadece günümüz dinamikleriyle değil, aynı zamanda tarihsel süreçlerle de şekillenmiştir. ÇHC'nin 1949'da kurulmasından 1980'lere kadar olan süreçte, Afrika ülkeleriyle ilişkileri genellikle politik ve ideolojik temellere dayanmaktadır. Bu dönemde Çin, Afrika ülkelerinin ulusal bağımsızlık hareketlerini ve emperyalizm karşıtı birleşmelerini desteklemiş ve ideolojik yardımın yanı sıra askeri ve ekonomik destek sunmuştur (Davies, 2007). 1950'den 1970'e kadar olan dönemde Çin – Afrika arasındaki ilişkiler, dekolonizasyon sürecindeki çatışmalar, ABD ve Sovyetler arasındaki Soğuk Savaş ve 1955 Bandung Konferansı süreçleri ile şekillenmiş ve dönüşmüştür. FOCAC'ın kurulmasıyla birlikte, Çin Afrika ilişkilerinde yeni bir dönem başlamıştır. Dünya çapında bir üretim merkezi olan Çin gibi ülkeler için Afrika kıtası, kıtadaki enerji kaynaklarının varlığı ile küresel ekonomik güçler arasında yükselmesinde önemli bir faktör olmaktadır. Çin, kalkınmaya açık bölgelerde kendi hakimiyetini kurmak ve üretimini artırmak amacıyla bu bölgelerdeki enerji kaynaklarına yönelik yatırımlar yapmaktadır (Davies, 2007).

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte, Çin için Afrika son derece stratejik bir öneme sahip olmuştur. Bu dönemde Çin'in Afrika politikası, yeni ortaya çıkan koşullara uyum sağlamak ve Batı'nın bölgedeki egemenliğini zayıflatmak üzerine şekillenmiştir. Henüz gelişmekte olan Afrika ülkeleri ile ortak kazançlar üzerine

kurulu yakın ilişkiler, Çin dış politikası açısından önemli bir adım olarak yer almaktadır. Çin'in Afrika ile kurduğu stratejik ortaklık, ortak kader ve dayanışma gibi kavramlar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Her iki taraf da benzer bağımsızlık mücadeleleri ve sömürgecilik karşıtı mücadeleler yaşamıştır, bu da karşılıklı desteği artırmış ve dayanışmayı güçlendirmiştir. Ayrıca, Çin'in Afrika ile gelişen ilişkileri, Batı'nın Afrika'ya bakışını değiştirmeye başlamış ve bölgedeki rekabeti artırmıştır. Bu durum, Afrika'nın önemini artırmış ve bölge için artan yatırımlar perspektifinden bakıldığında olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Çin, Afrika ile stratejik ortaklığını sürdürürken, aynı zamanda bölgeye yönelik yardım ve hibelerini artırmaktadır. Çin'in Afrika'daki altyapı yatırımları, bölge ekonomisinin canlanmasına önemli katkılar sağlamaktadır. Bu strateji, Afrika'nın büyümesini ve gelişimini desteklerken, aynı zamanda Çin'in bölgedeki çıkarlarının genişlemesine olanak tanımış ve yumuşak güç politikalarını uygulayabileceği elverişli bir ortam oluşturmuştur (Vural, 2017).

Çin için Etiyopya'nın önemine bakıldığında Etiyopya'nın jeopolitik konumunun önemi ve sahip olduğu kaynaklar Çin'in neden Etiyopya'ya yönelik yumuşak güç uyguladığını göstermektedir. Afrika Boynuzu bölgesinin içerisinde yer alan Etiyopya, bölgesinin en büyük ve en kalabalık ülkesidir (Beyaz, 2023). Etiyopya, Afrika'nın 3000 yıllık köklü bir medeniyetine sahip olup, tarihte hiçbir zaman sömürge olmamış bir Doğu Afrika ülkesidir. 1993 yılında Eritre'nin Etiyopya'dan ayrılmasıyla birlikte denize olan bağlantısını kaybederek kara ülkesi haline gelmiştir. Denize kıyısı olan ülkeler stratejik olarak büyük bir öneme sahip olsa da Etiyopya denize kıyısı olmamasına rağmen stratejik önemini korumaya devam etmiştir (Marcus, 2024). ‘‘Afrika'nın Çin'i’’ olarak da bilenen Etiyopya, Çin'in Afrika kıtasına girişinde anahtar rol oynayan bir ülke olup, sahip olduğu politik rol nedeniyle de Çin için önemli bir ortaktır. Etiyopya'nın Sahra altı Afrika'daki en büyük orduya sahip olması, Afrika Birliği'nin genel merkezine ev sahipliği yapması ve Çin'i rol model olarak görmesi gibi etkenler, Çin'in bölgedeki nüfuzunu artırmasında ve dolayısıyla Etiyopya-Çin ilişkilerinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Yusuf ve Alkan, 2020).

Bu bölümde The Soft Power'ın yumuşak gücün uygulanmasında kullandığı altı kategoriye değerlendirerek Çin'in Etiyopya'ya uyguladığı yumuşak güç uygulamalarını değerlendireceğiz. Bu kategoriler, "bir devletin siyasi kurumlarının kalitesi, kültürel çekiciliğinin genişliği, diplomatik ağlarının gücü, yükseköğrenim sistemlerinin küresel itibarı, ekonomik modellerinin cazibesi ve bir ülkenin dünya ile dijital ilişkisi veya bir başka anlamı ile medyadır" (McClory, 2019).

3.1.1 Bir Devletin Siyasi Kurumlarının Kalitesi

The Soft Power 30'a göre bir devletin siyasi kurumların kalitesi (2019); hukukun üstünlüğü, demokratik değerler, insan haklarına saygı, şeffaflık ve iyi yönetim anlamına gelmektedir. Bu raporda Çin için belirlenen zayıf yanlar, özgürlükler ve insan haklarıdır. Ayrıca Çin, dijital dünyada varlık gösterme konusunda zorluklar yaşamaktadır. Çin'in Facebook gibi platformlarda resmi bir varlığının olmaması, düşük internet kullanıcı sayısı ve güvenli internet sunucularının yetersizliği bu durumu destekleyen unsurlardır. Bu unsurlar, açıklık, şeffaflık ve özgürlük gibi yumuşak gücü cazip kılan unsurlar ile Çin'in kapalı yönetim modeli arasındaki mesafeyi gözler önüne sermektedir (McClory, 2019).

Çin'i Etiyopya ile olan insan hakları ve demokrasi ilişkisine geçmeden önce Çin'in bu alanlardaki varlığına kısaca bir değinmek gerekmektedir. Pek çok Batılı akademisyen, Çin'in iç siyasi yapısını eleştirerek, ülkede demokrasinin eksikliği, özgürlüklerin kısıtlanması ve insan hakları ihlallerine sıkça vurgu yapmaktadır. Bu eleştiriler, Çin'in yumuşak gücünü zayıflatan unsurlar olarak görülmektedir. Çin'in halen otoriter bir rejimle yönetildiğine inanılmasının sebebi, otoriter yapısı, azınlıklara uyguladığı baskıcı politikalar ve geçmişte demokrasi ile insan hakları konusunda sergilediği olumsuz tutumdur. Çin, yönetiminde demokratik bir sistem benimsemek yerine tek parti yönetimini sürdürmekte ve Batılı değerlerin ülkesinde yayılmasını engellemeye çalışmaktadır. Ayrıca, Çin'deki basın özgürlüğünün kısıtlanması, halkın dış dünyayla olan iletişimini sınırlamak amacıyla kullanıldığına işaret etmektedir (Li & Worm, 2010). Bu durumlar, Çin'in politikalarının uluslararası arenada eleştirilmesine ve 2008 Pekin Olimpiyatları gibi etkinliklerin birçok ülke

tarafından boykot edilmesine yol açmış, bu da Çin'in yumuşak gücünün zayıflamasına neden olmuştur (Vural, 2017).

Pekin, siyasi değerlere yönelik eleştirilere yanıt olarak, Çin'in uluslararası konulara, özellikle insan haklarına önem verdiğini vurgulamaktadır. Bu çerçevede, Çin'in egemenlik ve insan hakları konusundaki yaklaşımlarında bir değişim süreci yaşandığını belirtmekte ve bu durum, özellikle Afrika politikasında bir olgunlaşma ve gelişim olarak değerlendirilmektedir (Men & Barton, 2012). Ayrıca, Çin, birçok ülkenin eleştirilerine rağmen, uluslararası topluma "barış içinde bir arada yaşama" ilkesine verdiği önemi gösteren adımlar atmaya çalışmaktadır. Bu çabalar, Çin'in insan hakları konusundaki eleştirilere karşı uluslararası arenada saygınlığını artırma gayretinde olduğunu göstermektedir. Ancak, genel olarak bakıldığında, siyasi değerlerin yumuşak gücün önemli bir unsuru olmasına rağmen, Çin'in yumuşak güç stratejisini güçlendirmek yerine zayıflattığı ve Çin'in bu durumu aşmaya çalıştığı görülmektedir (Vural, 2017).

Çin'in insan hakları ve demokrasiye yönelik dünya genelinde olumsuz bir imaj çizmesine neden olan konulardan birisi Tiananmen olaylarıdır. 1989 Tiananmen Meydanı olayları, Çin'in Batı dünyası ile ilişkilerinde insan hakları ihlalleri temelinde bir dönüm noktası oluşturmuştur. Bu dönemde, Batı dünyasının tepkisi nedeniyle Çin'in Batı ile ilişkileri bozulurken, Afrika ile olan ilişkilerine yeniden odaklanmıştır (Davies, 2007).

1989'da gerçekleşen, demokrasi talep eden öğrencilerin Tiananmen Meydanı'ndaki gösterinin şiddetle bastırılması olan ve Batı tarafından eleştirilen bir olay olan "Tiananmen olayları" Çin dış politikasında önemli bir mihenk taşı olarak yer almaktadır. Muhalefetteki Muhafazakâr Parti liderleri, Deng'in reformlarının sosyalizmden uzaklaşıp kapitalizme doğru kaydığını ve bu nedenle Tiananmen olaylarının kaçınılmaz bir sonuç olduğunu düşünmüşlerdir. Deng ile birlikte dış açılma söylemlerinin yoğunlaştığı bir dönemde meydana gelen Tiananmen olayları, Çin'in dış politikasını da etkilemiştir. Deng Xiaoping, 1989'da sıkıyönetim birliklerine yaptığı konuşmada Tiananmen olaylarını yerel mikro iklimin ve uluslararası makro iklimin kaçınılmaz sonucu olarak nitelendirmiştir. Olaylara dış

güçlerin müdahale ettiği iddiası, Çin'in diğer uluslararası aktörler ile olan ilişkilerini yeniden gündeme getirmiştir (Fewsmith, 2008). Batı medyasının bu olayın sıcaklığını korumasına izin vermesi ve Batılı ülkelerin tepkileri, Tiananmen Meydanı olaylarının sürekli gündemde kalmasına neden olmuştur. Çok geçmeden ABD ve Avrupalı devletler, Çin'e bir dizi yaptırım içeren anlaşmalar imzalamışlardır. Bu gelişmeler sonrası, dünya genelinde Tiananmen Meydanı olayları, insan hakları ihlallerinin bir örneği olarak tarihe not düşülmüştür (Xie, 2019). Batı ile ilişkisi bozulan Çin'in bu durumda uluslararası alanda alternatif ilişkiler geliştirilmesi süreci başlamıştır. Bu nedenle Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinin Çin dış politikasındaki önemi bu süreçle birlikte gelişmiş ve giderek de artmıştır. Tiananmen olaylarının yarattığı kriz, Deng'in 1990'lı yıllarda öncülük ettiği olağanüstü ekonomik büyüme ile bir nebze aşılabılmıştır (Üngör, 2009). Çin'in batı ile ilişkisini olumsuz etkileyen bu olay aynı zamanda Çin ve Afrika ilişkisinin yakınlaştığı bir duruma katkı yapmıştır. Nitekim Afrika ülkeleri de Batı tarafından demokrasi karşıtı olmakla suçlandıkları için demokrasi ve insan hakları söylemini emperyalist müdahalenin yeni bir biçimi olarak gören Afrika Çin'e yakınlaşmış ve bu olan iki taraf arasındaki ilişkinin sıcak kalmasını sağlamıştır (Bayram & Emiroğlu, 2016).

Çin aynı zamanda özgürlük, insan hakları ve demokrasiye bağlılığını gösteren stratejiler de çizmiştir. Nitekim Çin, Maoizm çerçevesinde geliştirilen barış içinde bir arada yaşama ilkesi ile özgürlük, insan hakları ve demokrasiye bağlılığını desteklemektedir. Bu ilkenin Çin içerisinde nasıl hayat bulduğu incelendiğinde Çin'de siyasi değerlerin şekillenmesinde en önemli unsurların Konfüçyüsçülük ve Maoizm olduğu görülmektedir. Maoizme bakıldığında Mao Zedong dönemi incelenmelidir. Mao Zedong'dan önce Çin, batılı değerlerin dünya üzerinde baskın olduğu ve Çin düşünce sisteminin uluslararası arenada etkisinin azaldığı bir döneme tekabül etmektedir. 1949 yılında Mao Zedong ile ÇHC'nin kurmasıyla birlikte, Çin'in değerleri yeniden dünya sahnesinde etkili olmaya başlamıştır (Morgenthau, 1985). Mao, Çin'in dış politikasının gelişimi tek bir tarafa yaslanma, üç dünya teorisi ve barış içinde bir arada yaşama olarak üç temel ilke ortaya koymuştur. İlk olarak tek bir tarafa yaslanma ilkesi, "*bizden olmayan, bize karşıdır*" şeklinde ifade edilmiştir (Tsetung, 1949). Bu ifade Çin Komünist Partisi'nin anma törenlerinde,

uluslararası alanda bir başarı elde etmek için tek bir tarafa yaslanmak gerekliliği ifade edilmiştir. Bu durumu açıklarken, bir tarafta emperyalizm, diğer tarafta ise sosyalizm olduğu, ortada kalmanın ya da farklı bir yol bulmanın mümkün olmadığı anlatılmak istenmektedir. Bu ilke ışığında Çin'in dış politikasında yaptığı en önemli hamlelerden birisi, Sovyetler Birliği ile arasında imzalanan dostluk anlaşması olmuştur. Bu anlaşma ile Çin, Komünizm ile bütünleşerek ABD'ye karşı güçlü görünmeyi ve bu şekilde ABD ya da diğer ülkelerden gelebilecek müdahalelere karşı korunmayı amaçlamıştır. Bu durum doğal olarak, Çin ve ABD arasındaki ilişkileri olumsuz etkilemiş ve ABD'nin Çin'e ticaret ambargosu uygulamasına neden olmuştur (Tsetung, 1949). Maoizm çerçevesinde geliştirilen ikinci ilke, üç dünya teorisidir. Bu teori çerçevesinde Mao, uluslararası arenada baskın olan sosyalizm ve emperyalizmden bağımsız kalarak, kendi bağımsızlıklarını koruma amacıyla olan ülkeleri 'üçüncü dünya' olarak nitelendirmiştir. Birçok uzmana göre, Çin'in bu teoriyi geliştirmesinin nedeni, uluslararası yapının sürekli değişmesi ve buna bağlı olarak Çin ve Sovyetler Birliği arasındaki olumlu ilişkilerin bozulmasıdır (An, 2013). Maoizm çerçevesinde geliştirilen üçüncü ilke, barış içinde bir arada yaşama ilkesidir. Bu ilke, 1954 yılında Burma, Hindistan ve Çin tarafından öne sürülmüş ve bu ilke ülkeler arası ilişkilerde egemenlik ve toprak bütünlüğüne saygı, iç işlerine karışmama, saldırmazlık, eşitlik ve karşılıklı yarar prensiplerini içermektedir. 1955 yılında, birçok Asya ve Afrika ülkesinin katılımıyla gerçekleşen Bandung Konferansı'nda, bu beş ilkenin kapsamı genişletilerek on ilkeye çıkarılmıştır. Eklenen yeni ilkeler arasında, BM Sözleşmesi ilkelerine ve temel insan haklarına saygı, her devletin başka bir devlete karşı savunma hakkına saygı, adalet ve uluslararası yükümlülüklerine saygı, baskıcı hareketlerden kaçınılması ve uluslararası sorunların barışçıl çözümü yer almaktadır. Bu genişletilmiş ilkeler, ülkeler arası ilişkilerde adil ve barışçıl bir düzeni teşvik etmeyi amaçlamaktadır (Bandung Konferansı'nın Son Bildirisi, 1955).

Çin'in Etiyopya ile olan özgürlük, insan hakları ve demokrasi ilişkisine bakıldığında Çin'in Etiyopya ile olan ilişkileri, Afrika kıtasındaki diğer ülkelerle olan ilişkilerinden farklı bir karaktere sahip olduğu gözlenmekte ve bu bağlamda, Çin'in Afrika'daki stratejik hedefleri açısından büyük önem taşımaktadır. Çin ve Etiyopya

arasındaki insan hakları ve demokrasi kavramları incelendiğinde karşılıklı bir kazan kazan mantığının olduğu görülmektedir. Etiyopya, sahip olduğu politik rol nedeniyle Çin'in Afrika kıtasına girişinde kilit bir ülke olarak öne çıkmıştır ve bu da onu Çin için kritik bir ortak haline getirmiştir. Çin, hibe ve kredi programları aracılığıyla Etiyopya'nın güvenilir bir müttefiki olmuştur. 2005 yılında Etiyopya'da yapılan seçimler sırasında insan hakları ihlalleri gündeme geldiğinde, Çin bu ülkeye yardım teklifinde bulunmuştur. Bu bağlamda, Çin'in Etiyopya ile olan ilişkileri, Etiyopya'nın sahip olduğu politik rol, özgürlük, insan hakları ve demokrasiye bağlılık gibi konulardaki tutumlarıyla da şekillenmiştir (Hijazi, 2018). Çin ise, "Tek Çin" politikası çerçevesinde Etiyopya'nın desteğinden yararlanmış, Tayvan'ın diplomatik olarak tanınmasının engellenmesi konusunda Etiyopya'dan destek almıştır. Bu destek, Çin'in uluslararası sahnede Tayvan ve Tibet gibi tartışmalı konularda eleştirildiği anlarda Etiyopya'nın Çin'in yanında yer almasına da yansımıştır. Karşılığında Etiyopya, Çin'den önemli ekonomik ve diplomatik destekler elde etmiştir. Bu karşılıklı yardımlaşma ve iş birliği, her iki ülkenin de uluslararası alanda güçlenmesine katkı sağlamıştır. Etiyopya, özellikle Afrika Boynuzu bölgesinde etkisini artırırken, Çin de Etiyopya ile kurduğu güçlü ilişkiler sayesinde hem bölgesel hem de uluslararası düzeyde etkisini genişletmiştir (Thakur, 2009).

İnsan hakları bağlamında, adil ücretlendirme de önemli bir konu olarak öne çıkmaktadır. Sahra Altı Afrika'da Etiyopya, Angola gibi, Afrika'daki altyapı inşasında Çinli müteahhitler için en önemli pazarlar arasında yer almaktadır. Aynı zamanda Etiyopya, Çin'in doğrudan yabancı yatırımlarının (DYY) ve Çin'in resmi finansman kaynaklarının en büyük alıcılarından biridir. Çinli firmaların Sahra Altı Afrika'daki artan faaliyetleri, bu bölgedeki işçilere sunulan çalışma koşulları konusunda çeşitli tartışmalara yol açmıştır. Özellikle, Sahra Altı Afrika'da faaliyet gösteren Çinli firmaların ücret politikaları, Etiyopya bölgesi özelinde de tartışılmaktadır (Oya & Schaefer, 2023).

Etiyopya'daki iş gücü kurumlarının zayıflığı ve ülkede ki sektöre özgü bir asgari ücret eksikliği, düşük ücretlere ve gözlemlenen bazı iş yeri iş gücü çatışmalarına yol açmıştır (Oya & Schaefer, 2021). Etiyopya hükümeti, altyapı

projelerini kısa sürelerde tamamlamaya veya yeni iş imkanları yaratan gelişmekte olan imalat sektörüne daha fazla yabancı yatırımcı çekmeye odaklanmışken, genel olarak ücretler ve çalışma koşulları dikkate alınmamıştır. İşlerin kalitesine öncelik verilmemesi durumunda, önde gelen firmaların baskıları, yüksek derecede mobil yatırımcıların artışı ve sınırlı işgücü düzenlemesi, istihdam kazançlarının sürdürülebilirliğini tehlikeye atmıştır. İmalat ve modern inşaat gibi yeni sektörlerde iş yaratımı büyük önem taşımaktadır. Ancak yeni işlerin kalitesinden ödün verilmesi, bu işlerin yeni işgücü piyasası katılımcıları arasında cazibesini önemli ölçüde azaltmakta ve bu yeni sektörlerin çalışma nüfusu ve ailelerinin refahına katkısını sınırlamaktadır (Oya & Schaefer, 2023).

Etiyopya bölgesinde yapılan çalışmalara bakıldığında, Çin firmalarında düşük ücret ve / veya daha kötü çalışma koşullarında çalıştırılmadığını gösteren çalışmalar mevcuttur. Etiyopya'daki Doğu Endüstri Parkı'nda gerçekleştirilen bir ankette, bölgedeki Çin fabrikalarındaki ortalama ücretlerin işçiler tarafından düşük olarak değerlendirildiği görülmüştür. Ancak, bu ücretlerin resmi sektörde bildirilen ulusal ortalamanın ve diğer sektör standartlarının oldukça üzerinde olduğu da belirtilmiştir (Fei, Samatar, & Liao, 2018). Ek olarak 2012 yılında Etiyopya'daki firmalar üzerinde yapılan bir Dünya Bankası anketi, Çinli firmalarda ortalama ücretlerin yerel firmalardan %60 daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur (Bashir, 2015). Ayrıca, Addis Ababa ve çevresindeki üretim firmaları arasında yapılan büyük ölçekli bir anket çalışması, yabancı, Çinli ve yerel firmalar arasında ücretler ve diğer çalışma koşulları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunulamamıştır (Chu & Fafchamps, 2022).

Çinli şirketlerde iş bulan eski Konfüçyüs Enstitüsü ve Konfüçyüs Sınıfı öğrencileriyle de yapılan görüşmeler, bu şirketlerde çalışmanın gerçekçi bir kariyer olasılığı sunduğunu ve bu işlerin tatmin edici olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum da Çin şirketleri ve/veya Konfüçyüs Enstitülerinin Etiyopyalı öğrencileri kendine çekmekte başarılı olduklarını göstermektedir. Etiyopya'da görev yapan akademisyenler, mezun verdikleri eski Çince dil öğrencilerinin istihdamına dair kesin istatistiksel veriler sunmamış olmakla birlikte, kendi seçtikleri mezunlar üzerinde

yaptıkları anketler ve mezunlarla gerçekleştirdikleri görüşmeler, çoğunluğunun iş bulduğunu göstermektedir. Çinli şirketlerde çalışan Çince bilenler genellikle çevirmen olarak işe başlamakta ve ayda ortalama 500 ABD doları kazanmaktadır. Bu, Etiyopya'da ortalama giriş maaşı olan 35-40 ABD dolarıyla karşılaştırıldığında oldukça yüksek bir tutar olarak karşımıza çıkmaktadır (Gelan, 2018).

Başka bir açıdan bakıldığında ise Çin'de dil eğitimi alıp pratik yapanlar ise daha iyi iş olanaklarına sahip olmaktadır. Çinli şirketlerde çalışmak, ücretsiz konaklama ve yemek gibi avantajlar sağlamaktadır. Bu çalışmaya katılan mevcut ve eski çevirmenler, bu işleri Çin iş dünyasına giriş noktası olarak görmektedir. Sıklıkla hükümet bakanlıklarıyla müzakereler yürütmekte ve bazen üretim süreçlerinde işçilere kendi ana dillerinde rehberlik etmektedirler. Çin iş kültürüne bu ilk girişin ardından, çevirmenler genellikle serbest çalışmaya yönelmekte ve Çinli şirketlere kendi koşulları doğrultusunda hizmet vermeye devam etmektedirler. Dolayısıyla, Etiyopyalı öğrencilerin Çince öğrenmeye yönelik pratik hedefleri, Çinli öğretmenleri tarafından teşvik edilmekte ve bu süreç, uzun vadeli profesyonel ilişkiler ile maddi koşullarını iyileştirmeye yönelik hedefler olduğu görülmektedir. Çin'de eğitim görmek ve/veya Çinli şirketlerde çevirmen olarak çalışmak, Etiyopyalı öğrenciler için hayat değiştiren deneyimlere dönüşmekte, onları girişimci bir sınıfa yükseltmek olarak görülmektedir. Afrika için görev yapmış eski bir Hanban yetkilisi, Konfüçyüs Enstitülerinin Afrika'da insanların kaderini gerçekten değiştirebildiğini, bu tür bir dönüşümün başka hiçbir yerde bu kadar etkili olmadığını belirtmiştir (HB02, Beijing aktaran Repnikova, 2022). Nitekim, Avrupa dillerine olan talep azalırken, Çince dil kurslarına kayıtların artmaya devam ettiği gözlemlenmektedir. Avrupa dillerine olan ilginin neden azaldığı sorusuna, bu dillerin beklenenin aksine istihdam olanaklarını artırmadığı yanıtı verilmektedir. Aynı zamanda, çevirmenlik iş kolunun da ekonomik dalgalanmalara bağlı olarak değişiklik gösterdiği ve Etiyopyalı çevirmenlerin Çinli şirketlerde yükselme fırsatlarının sınırlı olduğu da madalyonun bir başka yüzüdür (Gelan, 2018).

3.1.2. Kültürel Çekiciliğin Genişliği

The Soft Power 30 raporuna göre bir devletin kültürel çekiciliği (2019); kültürel etkisinin dünya çapında ne kadar yaygın olduğunu anlamına gelmektedir. Bu kategoride film, müzik, moda, sanat, spor ve ayrıca uluslararası öğrenci çekme kapasitesi bir ülkenin kültürü, diğer toplumlar üzerinde çekici bir güç oluşturmaktadır. Bu raporda Çin için belirlenen güçlü yanlar kültürel öğelerinin varlığıdır. Bu raporda Çin, kültürel bir dev olarak tanımlanmaktadır. Nitekim Çin'in dünyanın en fazla UNESCO Dünya Mirası alanına sahip ülkesi olmasının yanı sıra, 2016 Rio Olimpiyatları ve 2018 Pyeongchang Kış Olimpiyatları'nda en çok madalya kazanan ikinci ülke olması, bu tanımlamayı almasını destekleyen başarılarıdır. Çin ayrıca sanat ve turizm gibi alanlarda da iyi performans göstermeye devam etmektedir (McClory, 2019).

Çin hükümetinin öncelikle Afrika'daki kültürel öğeleri incelendiğinde, Afrika'da nüfuz elde etmek için seminerler, konferanslar ve yerel girişimler düzenlemiş ve ev sahipliği yapmıştır (Assembly Nations General, 2010). Çin hükümeti, 2009 yılında onaylanan ülkelerle birlikte Afrika ülkelerinin Onaylı Turizm Merkezi Statüsü (Approved Destination Status) sayısını kademeli olarak artırmıştır. Çinli vatandaşların turistik amaçlarla Afrika'ya yönelmelerindeki artış dikkat çekicidir. 2008 yılında, bölgeyi üç yüzden fazla Çinli turist ziyaret etmiştir. Çinli yetkililer, Afrika destinasyonunu tanıtmak amacıyla daha fazla Afrika ülkesini Onaylı Turizm Merkezi Statüsü listesine dahil etmeye devam etmektedir (Assembly Nations General, 2010).

Çin, yumuşak güç stratejisi çerçevesinde kültürü bir kaynak olarak kullanmayı hedefleyerek, geçmişte Batı sömürgeciliğinden kaynaklı zorluklar yaşamış Afrika ülkelerinde kültürünü ve ideolojisini yayma amacıyla 1970'li yıllardan itibaren bu kıtada yeni bağımsızlık kazanmış ülkelere öğretmen, mühendis ve doktor göndermiştir (Alpay, 2011). Çin, özellikle Etiyopya, Mali, Somali, Kongo, Cezayir, Mısır, Tanzanya ve Tunus gibi Afrika ülkelerine gönderdiği öğretmenlerle, kıtada kendi eğitim sistemini kurmayı amaçlamıştır (Rotberg, 2008). Ek olarak, Konfüçyüsçülüğün temel ilkeleri doğrultusunda, eğitimin ahlaki değerleri ve insan sevgisini vurgulayan Çin, Afrika ülkelerinde Konfüçyüs Enstitüleri kurarak bu

düşünce sisteminin yayılmasını teşvik etmiştir (Men & Barton, 2012). 2007 yılında Afrika'da toplam altı Konfüçyüs Enstitüsü açılmış, daha sonra bu sayı Etiyopya, Tunus, Sudan, Mali, Mısır, Kenya, Nijerya, Zambiya, Ruanda gibi ülkelerde artmıştır. Bu enstitüler, Batı dillerinin küresel öneminin arttığı bir dönemde, Çincenin uluslararası arenada ve Afrika ülkeleri nezdinde çekiciliğini artırmayı amaçlamıştır. Ayrıca, 2004 yılından itibaren Afrika ülkelerinde birçok kültür merkezi açarak, Çin ana dilinin ve kültürel değerlerinin yayılmasını ve bu ülkelerin Çin'e yakın dış politikalar geliştirmesini teşvik etmeyi hedeflemiştir (Sezen, 2011).

Çin, yumuşak gücünün önemli bir unsuru olan kültürü, medyadan diplomasiye sağlıktan yüksek öğretim programına kadar aktif olarak kullanmıştır. Çin zengin kültürel çeşitliliğini dünya çapında tanıtmak amacıyla medya araçlarını etkin bir şekilde kullanmaktadırlar. Örneğin, China Radio International, Çince dışında 43 farklı dilde yayın yaparak geniş bir kitleye hitap ederken, Çin'in resmi haber kanalı hem Çince hem de İngilizce yayınlar sunmaktadır. Kültürünü uluslararası arenada tanıtmaya çabalarının bir parçası olarak, Çin Ulusal Ofisi tarafından yönetilen 'Hanban' aracılığıyla, Çin düşünce sisteminin temel taşlarını oluşturan Konfüçyüs Enstitüleri birçok ülkede kurulmuştur (Arıboğan, 2001). Bununla birlikte, öğrenci değişim programları kapsamında Afrika ve Güneydoğu Asya'dan birçok öğrenci Çin'e getirilmiş ve bu öğrencilere burs sağlanmıştır. Ayrıca, diğer ülkelerden diplomatlar staj için Çin'e davet edilmiş ve bu staj programlarında Çinli diplomatlar eşliğinde eğitim verilmiştir. Çin, bu staj programları aracılığıyla gelecekte politika belirlemede etkili olacak diplomatlara, ülkesinin olumlu bir imaja sahip olduğunu göstermeyi hedeflemiştir (Vural, 2017).

Bir diğer açıdan olimpiyat oyunları bir ülkenin kültürünü yansıtmasına yardımcı olmaktadır. Çin'de olimpiyat oyunları ile kendi kültürünü yansıtılmakta ve Çin Afrika yakınlaşmasını kolaylaştıran basamaklardan birini oluşturmaktadır. Japonya'nın ekonomik olarak büyümesi, 1964'te Olimpiyat Oyunları'na ev sahipliği yapmasıyla başlamıştır ve Kore'nin bir ekonomik güç olarak ortaya çıkışı, 1988'de oyunlara ev sahipliği yapması ile gelmiştir. Çin ise bu adımı takip etmek istemiştir ve Çin, 1990'da Pekin'de düzenlenen Asya Oyunları'nda 2000 Olimpiyat Oyunları'na ev

sahipliği yapma kampanyasını başlatmıştır. Çin, 2000 yılı için seçilmemiş ve 2004 oyunları için de aday olmamıştır. Ancak 2008 Olimpiyatları, Çin'de yapılmış ve hükümet bu yarışmayı kazanmak için yoğun bir çaba göstermiştir (Shirk, 2008). 29. Yaz Olimpiyat Oyunları ve 13. Paralimpik Oyunları, 2009'da FOCAC'ın Afrika üyelerinin desteğiyle Çin'de düzenlenmiştir. Çin'in, FOCAC faaliyetleri aracılığıyla Afrika'daki varlığı, ikili resmi ziyaretler, kültürel programlar, burslar verilmesi, okul ve hastane inşaat projelerinin finanse edilmesi ve uygulanması, yeni elçiliklerin açılması, Çinli turistlerin kıtayı ziyaret etmesinin teşvik edilmesi ve Afrika'ya göç gibi adımlar, uluslararası arenada siyasi destek kazanmasına yol açmıştır. Siyasi açıdan Çin'in, bu enstrümanları uluslararası örgütlerde oy desteği almak ve komünist rejimine diplomatik destek sağlamak için kullandığı belirtilmektedir (Aydın & Tekin, 2015).

Kültürel çekiciliğin genişliği denildiğinde Çin'in etkin olarak kullandığı Konfüçyüs Enstitüleri ön plana çıkmaktadır. Dünya genelindeki Konfüçyüs Enstitüleri incelendiğinde, Etiyopya'da iki önemli merkez bulunmaktadır: Etiyopya Teknik Üniversitesi'ndeki Konfüçyüs Enstitüsü ve Addis Ababa Üniversitesi Konfüçyüs Enstitüsü (Dig Mandarin, 2024). Konfüçyüs Enstitülerini büyük ölçüde tartışmalı ve sınırlı girişimler olarak tasvir edilen literatür mevcutken, Konfüçyüs Enstitüleri ve ayrıca Konfüçyüs Sınıflarını Etiyopya'da nispeten başarılı olduğunu gösteren çalışmalar da mevcuttur (Repnikova, 2022). Konfüçyüs Enstitüleri ve Konfüçyüs Sınıfları, ev sahibi üniversiteler, okullar ve ülkeler üzerindeki etkileri konusunda siyasetçiler, akademisyenler, gazeteciler ve kamuoyu tarafından tartışmalı bir konudur. Bu tartışmaların artması, bazı bu enstitü ve sınıfların kapanmasına yol açmıştır. Yapılan incelemelerde, kapanmaların Kuzey Amerika, Avustralya ve Avrupa ile Çin arasındaki bozulan ilişkiler nedeniyle bu bölgelerle sınırlı olduğu görülmüştür. Ancak Güney Amerika, Afrika ve Orta Doğu'da kapanmalar yaşanmamış, aksine bu bölgelerde yeni Konfüçyüs Enstitüleri açılmaya devam etmektedir. Bunun başlıca nedeni, bu bölgelerde Çin'e yönelik algının genel olarak olumlu olması ve Çin dili ve kültürü eğitimine duyulan ihtiyaçtır. Ayrıca çalışmalar, Kuzey Amerika, Avustralya ve Avrupa'da kapanmaların devam edebileceğini; ancak Çin'in bu enstitüleri desteklemeye istekli olduğu sürece, Güney Amerika, Afrika ve

Orta Doğu'da bu kurumların faaliyet göstermeye devam edeceğini öngörmektedir (Gil, 2022). Bu bölümde Konfüçyüs Enstitüsü başlığı altında ayrıca bir bölüm açılmış ve Etiyopya özelinde bu enstitünün daha detaylı tartışılması gerekliliği düşünülmektedir.

3.1.2.1. Konfüçyüs Enstitüleri

Çin, Konfüçyüs Enstitüleri ile Afrika'da faal olmakta ve etki alanını güçlendirmektedir. Çin Eğitim Bakanlığı'na bağlı Uluslararası Çin Dil Konseyi (veya "Hanban"), Çin hükümetinin uluslararasılaşma çabalarına katkıda bulunmak amacıyla yurt dışında Konfüçyüs Enstitüleri kurmuştur. İlk Konfüçyüs Enstitüsü, 21 Kasım 2004 tarihinde Seul'de Konfüçyüs Akademisi olarak açılmıştır. Son yıllarda, Çin Konfüçyüs Enstitüleri hızlı bir gelişim göstermiştir ve bu enstitüler, temel bir bilgi paylaşım platformu olarak tanımlanmıştır. Bu enstitüler aracılığıyla, dünya genelindeki insanlar Çin kültürü ve dili hakkında daha fazla bilgi edinme fırsatı bulmuştur. Ayrıca, kültürel alışverişlerin gerçekleştiği bu enstitüler, Çin ile iş birliği yapmak isteyen ülkeler için bir stratejik ortaklık platformu haline gelmiştir (Islam, 2022). 2020 itibarıyla, dünya genelinde 500'den fazla Konfüçyüs Enstitüsü bulunmaktadır. Bu enstitüler, Çin Eğitim Bakanlığı ve diğer Çin sivil toplum kuruluşları tarafından desteklenmektedir. Konfüçyüs Enstitüleri, çeşitli eğitim hizmetleri sunarak, Çince kültürel kurslar, geleneksel Çin yemekleri yapımı, Mandarin dil eğitimi, Çin kaligrafisi öğretimi ve Çin ulusal bayramlarının kutlanması gibi programlar düzenlemektedir. Bu enstitüler, İngiliz Konseyi (İngiltere), Alliance Française (Fransa), Goethe Enstitüleri (Almanya), Yunus Emre Enstitüleri (Türkiye) ve Cervantes Enstitüsü (İspanya) gibi diğer kültürel diplomasi kurumlarının benzer bir işlevi görmektedir (Albert, 2018).

Konfüçyüsçülük, yardımseverliği ve uyumlu ilişkiler arayışını vurgulamaktadır. Çin'in Konfüçyüs Enstitüleri gibi yumuşak güç araçlarını kullanması, dünya genelinde kültürel anlayışı ve dil eğitimini teşvik eden yardımsever bir yaklaşımı yansıtmaktadır. "Uyumlu Bir Dünya" yaratma hedefi, Konfüçyüs'ün uluslar arasında barış içinde bir arada yaşamayı teşvik etme idealleriyle uyumlu olmaktadır. Konfüçyüsçü düşünce, eğitime ve kültürel değerlerin

aktarımına büyük değer vermektedir. Konfüçyüs Enstitüleri, toplumsal gelişmenin bir aracı olarak, Konfüçyüsçü kültürel süreklilik ve eğitim ilkeleri doğrultusunda Çince dil kursları sunmakta ve Çin kültürünü küresel ölçekte tanıtarak yumuşak bir güç aracı olarak hizmet etmektedir. Konfüçyüsçü ahlaki bütünlük, etik davranış ve erdemli ilkelere bağlılık içermektedir. CGTN ve China Radio International gibi yumuşak güç araçları, Çin'in kültürel ve ahlaki değerlerini dünyaya tanıtarak, Konfüçyüsçü ideallerle uyumlu olumlu bir küresel imaja katkıda bulunmakta ve Çin'in kültürel değerlerini yaymaktadır. Çin'in az gelişmiş ülkelerdeki yatırımlar gibi ekonomik girişimler yoluyla yumuşak güç kullanması, karşılıklı faydaya olan bağlılığı yansıtmaktadır ve bu yaklaşım Konfüçyüsçü ideallerle uyumludur. Konfüçyüsçülük, genellikle uzun vadeli düşünmeyi ve stratejik planlamayı vurgulamaktadır. Çin'in "Barışçıl Yükseliş" ve "Uyumlu Dünya" gibi girişimlerde görülen yumuşak güç kullanımı, Konfüçyüsçü düşünceli ve ileri görüşlü yönetim ilkeleriyle uyumlu bir uluslararası ilişkilere yönelik stratejik yaklaşımı yansıtmaktadır. Konfüçyüsçü esneklik ve uyum sağlama, Çin'in değişen küresel dinamiklere yanıt olarak yumuşak güç araçlarını kullanmasına da yansımaktadır. "Barışçıl Yükseliş" vurgusu ve CGTN gibi araçların birçok dilde çeşitlendirilmesi, Konfüçyüsçü ideallerle örtüşen, gelişen koşullara uyum sağlama becerisine işaret etmektedir (Beyaz, 2024).

Çin'in kültürel diplomasisinin önemli araçlarından biri olan Konfüçyüs Enstitüleri, Etiyopya'da faaliyet göstererek Çin'in yumuşak gücünü pekiştirmektedir. Bu enstitüler aracılığıyla Çin, Etiyopya özelinde ve genel olarak Afrika Boynuzu'nda etkisini genişletmektedir. Konfüçyüs Enstitülerinin çalışmaları, sadece Çin'in değil, aynı zamanda Etiyopya'nın da kazanımlar elde etmesini sağlamaktadır. Etiyopya'daki Konfüçyüs Mesleki Eğitim Enstitüsü, Çince dil eğitimi vermekte ve bunu mesleki teknik eğitimle birleştiren bir model geliştirmiştir. Bu model, "Çince + mesleki beceriler" şeklinde tanımlanmaktadır (Beyaz, 2023).

Etiyopya'da, ilk Konfüçyüs Enstitüsü'nün 2010 yılında Addis Ababa'daki Ethio-Çin Politeknik Koleji'nde açılmıştır. Bu enstitüde zorunlu Mandarin derslerine kayıt olan 250'den fazla öğrenci bulunmaktadır. Bu enstitüler, özellikle Mandarin

dilinin öğretimine odaklanarak, Çin kültürü ve dilini yaygınlaştırmayı amaçlar (Repnikova, 2022). Mandarin, dünya genelinde giderek artan bir ilgi görmüş ve bu enstitüler aracılığıyla birçok ülkede öğretilmeye başlanmıştır. Mandarin dersleri, Çin karakterlerini öğrenme gibi temel dil becerilerini kapsamaktadır. Ayrıca, sadece dil öğretimi değil, aynı zamanda öğrencilerin Çin kültürünü tanıtmaktadır. Konfüçyüs Enstitüleri, Çin'in uluslararası alandaki yumuşak güç stratejisinin bir parçası olarak değerlendirilmekte ve Mandarin dilinin yayılması bu stratejinin önemli bir unsuru olarak kabul edilmektedir. Yalnız mandarin Çincesinin dünya genelindeki artan etkisine rağmen, küresel bir ortak dil statüsü kazanması olası görünmemektedir. Çünkü bu dilin, hâlihazırda küresel ortak dil olan İngilizce ile rekabet etmesi zor olarak görülmektedir (Nel & Krog, 2021).

Konfüçyüs Enstitüsü'nün 2010 yılında Addis Ababa'daki Ethio-Çin Politeknik Koleji'nin açılmasının ardından, 2013 yılında Addis Ababa Üniversitesi'nde bir başka Konfüçyüs Enstitüsü faaliyete geçmiştir (Repnikova, 2022). Çin'in yumuşak gücünün önemli bir unsuru olan kültürel diplomasi, Etiyopya'da etkili bir şekilde uygulanmaktadır. Etiyopya'nın başkentinde olan Addis Ababa Üniversitesi'ndeki Konfüçyüs Enstitüsü, sadece Çince dil kursları sunmakla kalmayıp, aynı zamanda bölgede Çin festivalleri kutlamakta ve Çin kültürünün bölgede yayılmasını desteklemektedir (KKNEWS, 2021).

2013 yılında Etiyopya'daki Addis Ababa Üniversitesi'nde ki Konfüçyüs Enstitüsü'nden birkaç yıl sonra, Hawassa, Mekelle, Bahir Dar, Arsi ve Jimma üniversitelerinde Çin Kültür Merkezleri açılmıştır. Addis Ababa Üniversitesi 'daki enstitü tarafından denetlenen Jimma'daki Konfüçyüs sınıfları dışındaki tüm merkezler, Federal Teknik ve Mesleki Eğitim ve Öğretim Enstitüsü (FTVETI) bünyesindeki Konfüçyüs Enstitüsü 'nün başkanı tarafından koordine edilmektedir. Addis Ababa Üniversitesi, Hawassa, Mekelle ve Arsi'deki enstitüler, tam kapsamlı Çin dili lisans programlarına dönüşmüşken, diğerleri sertifika programları sunmaktadır. Çin dili, Oromia bölgesindeki Adama Yatılı Okulu'nda da öğretilmeye başlanmıştır ve bu okulda Addis Ababa Üniversitesi'deki Konfüçyüs sınıfları'dan iki gönüllü görev yapmaktadır. Resmi olarak Etiyopyalı dekanlar bu enstitü ve sınıfları

ortaklaşa yönetiyor görünse de, gayri resmi olarak, müfredat planlaması ve etkinliklerin organize edilmesi gibi işlerin çoğu Çinli yöneticiler tarafından yürütülmektedir (Repnikova, 2022).

Konfüçyüs Enstitülerinin varlığını ve etkinliği kültürel diplomasi üzerinde okumakta fayda vardır. Bu tür etkinlikler ile Etiyopya halkının ve bölgesel anlamda Afrika kıtasının Çin kültürüne aşına olması hedeflenmektedir. Kaçınılmaz bir gerçektir ki Konfüçyüs Enstitüleri ile Çin, Etiyopya'da ki varlığını güçlendirmektedir. Çin, bölgede faal olmak ve gelecekte de yer almak için yumuşak güç kaynaklarını kullanmaktadır. Bu kültürel etkinlikler ve kültürel kurumların varlığı, Çin'in Etiyopya'daki etkisini artırırken, yerel halkın Çin'e olan sempatisini ve ilgisini de artırmaktadır. Çin'in Etiyopya'daki Konfüçyüs Enstitüleri aracılığıyla yürüttüğü kültürel diplomasi, Çin'in Etiyopya'daki uzun vadeli stratejik hedeflerine ulaşmasına katkı sağlamaktadır (Beyaz, 2023).

3.1.3. Diplomatik Ağların Gücü

The Soft Power 30'a göre diplomatik ağların gücü (2019); bir ülkenin dış politika kaynaklarını ve küresel diplomatik varlığını ifade etmektedir. Bu kategoride bir ülkenin uluslararası aktörlerle etkileşim kurma yeteneği, büyükelçilikler, çok taraflı kuruluşlara üyelik ve uluslararası kalkınma yardımları gibi unsurlar bu önem taşımaktadır.

Etiyopya ve Çin arasındaki diplomatik ilişkiler 1960'larda başlamış, 1995'ten itibaren ise daha da güçlenerek stratejik ortaklık düzeyine ulaşmışlardır. Etiyopya'nın Sahra altı Afrika'daki en büyük orduya sahip olması, Afrika Birliği genel merkezine ev sahipliği yapması ve Çin'i bir rol model olarak benimsemesi, Çin'in bölgedeki etkisini artıran ve bölgede hakimiyet oluşturmaya yardımcı olan önemli faktörlerdir (Yusuf & Alkan, 2020). Etiyopya, birçok uluslararası örgüte üyedir ve uluslararası sistemde aktif olarak rol almak isteyen bir aktör olmak istemektedir. Nitekim Etiyopya, BM, Afrika Birliği, IBRD, Uluslararası Kalkınma Birliği, Uluslararası Finans Kurumu, Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı, Afrika Kalkınma Bankası,

Afrika Birliği-Birleşmiş Milletler Darfur'daki Hibrid Operasyonu ve Afrika-Karayip ve Pasifik ülkeleri gibi birçok uluslararası organizasyonun üyesidir (Selim, 1989).

Tablo 1.2. Çin'in Afrika Ülkeleriyle Diplomatik İlişkileri

Sıra	Ülke	Bağımsızlık tarihi	Diplomatik ilişkilerin kuruluş tarihi
1	Sudan	1956	1958
2	Somali	1960	1960
3	Tanzanya	1961	1961
4	Kenya	1963	1963
5	Uganda	1962	1964
6	Etiyopya	-	1970
7	Ruanda	1962	1971
8	Burundi	1962	1964
9	Cibuti	1977	1970
10	Eritre	1993	1995
11	Güney Sudan	2011	2012

Kaynak: (Hamad, 2020)

Çin'in Afrika kıtasında uyguladığı yumuşak güç stratejisinin önemli kazancı, Afrika ülkelerinden aldığı diplomatik destek olarak öne çıkmaktadır. Afrika, BM üyelerinin %28'ini oluşturan 54 ülkeye ev sahipliği yapmaktadır. Bu bağlamda, Afrika ülkeleri ile gelişen ilişkiler sayesinde Çin, BM'de önemli derecede destek görmektedir. Afrika ülkeleri, çeşitli uluslararası platformlarda Çin'e destek vererek, Çin aleyhine olabilecek kararların alınmasını engellemeye çalışmaktadır. Örneğin, Çin'in insan hakları ihlalleri nedeniyle BM İnsan Hakları Konseyi tarafından kınanmasına yönelik çabaların başarısız olmasında Afrika ülkelerinin önemli bir rolü olmuştur (Bayram & Emiroğlu, 2016). Ayrıca, birçok uzman, Çin'in ihtiyaç duyduğunda Afrika ülkelerinin BM Güvenlik Konseyi üyeliğinin engellenmesi gibi konularda da destek alabileceğini ifade etmektedir. Bu durum, Çin'in yumuşak gücünün etkisi ve Afrika ülkeleriyle kurduğu olumlu ilişkilerin, Çin için stratejik bir önem taşıdığını göstermektedir (Vural, 2017).

Çin'in Etiyopya ile olan ilişkileri, Afrika Boynuzu'ndaki diğer ülkelerden biraz farklıdır. Çin ve Etiyopya arasındaki resmi ilişkiler 1971 yılına kadar uzanmaktadır. Her iki ülke de birbirleri için önemli ve stratejik müttefiklerdir. Etiyopya, Çin'in Afrika kıtasına girişinde anahtar rol oynayan bir ülke olup, sahip olduğu politik rol nedeniyle de Çin için önemli bir ortaktır. Çin ise hibe ve kredi programları aracılığıyla Etiyopya'nın önemli bir müttefiki haline gelmiştir. 2005 yılında Etiyopya'da yapılan seçimlerde insan hakları ihlali suçlamalarının gündeme gelmesi üzerine Çin, bu ülkeye yardım teklifinde bulunmuştur. Ayrıca, Çin "Tek Çin" politikası konusunda Etiyopya'nın desteğinden yararlanmıştır. Nitekim Çin, Tayvan'ın diplomatik olarak tanınmasının engellenmesini istemektedir. Çin, Afrika Birliği ve birçok uluslararası organizasyonun ev sahipliğini yapan Etiyopya'yı sahip olduğu politik rol nedeniyle büyük önem atfetmektedir (Hijazi, 2018). Etiyopya, uluslararası siyasette Çin'in eleştirildiği konularda yanında olmuştur. Örneğin, uluslararası kamuoyunda tartışmalı olan Tibet ve Tayvan meselelerinde Çin'i desteklemiştir. Etiyopya'nın bu desteği karşılıksız kalmamış ve Çin'den ekonomik ve diplomatik destek almıştır (Thakur, 2009). Bu karşılıklı ilişkiler ve yardımlaşma, her iki ülkenin de güçlenmesine katkı sağlamaktadır. Nitekim Etiyopya, özelde Afrika Boynuzu bölgesinde genelde Afrika kıtasında gücünü artırırken, Çin de Etiyopya ile geliştirdiği ilişkiler ve ortaklıklar sayesinde hem bölgesel hem de uluslararası alanda etkisini artırmaktadır.

3.1.4. Yükseköğrenim sistemlerinin küresel itibarı

The Soft Power 30'a göre yükseköğrenim sistemlerinin küresel itibarı (2019); ülkedeki insan sermayesinin seviyesi, öğrencilere burs desteği, uluslararası öğrenci sayısı, üniversitelerinin kalitesi, yükseköğretim kurumlarının akademik başarılar ve uluslararası eğitim görmek isteyen öğrenciler üzerindeki katkılarını değerlendirir.

Çin ve Afrika, birlikte gelişme yaklaşımı çerçevesinde, yönetim ve kalkınma alanlarında birbirlerinin deneyimlerinden faydalanmayı ve öğrenmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, eğitim, bilim, kültür ve sağlık gibi alanlarda değişim ve iş birliğinin güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Çin, Afrika ülkelerinin kapasite geliştirme çabalarına destek vererek, sürdürülebilir kalkınma yolunda Afrika ile ortak

çalışmalara imza atmaktadır. Bu iş birliği, çevre, yönetim, medya, sağlık, bilim, kültür, teknoloji, insan kaynakları geliştirme, eğitim, afet azaltma ve insani yardım gibi alanlarda gerçekleştirilen ortak projelerle somutlaşmaktadır. Ayrıca, Çin, Afrika ülkeleri arasında birlik ve iş birliğini teşvik etmenin yanı sıra, bu ülkelerin kendi kendilerini geliştirmelerine yönelik politikalar da uygulamaktadır (Demirtaş, 2023).

Çin, Afrika ülkelerinde kendi kültürünü yayma amacını gerçekleştirmek için eğitim alanında çeşitli iş birliklerine yönelmiştir. Bu bağlamda, Afrika'nın en prestijli üniversitelerinde birçok Çinli akademisyen ve öğrenci bulunmaktadır (Tıgılı, 2016). Ayrıca, Afrika'daki öğrenciler Çin kurumları tarafından burs ve eğitim fırsatlarından faydalandırılmaktadır. Çin, Afrika'da nüfuz alanı elde etmek için eğitimi ve burs imkanlarını oldukça etkin kullanmıştır. Pekin ve Tsinghua Üniversiteleri'nde açılan Kamu Yönetimi Yüksek Lisans programına, Afrika kıtasının 16 ülkesinden 42 öğrencinin katılımına izin verilmiştir. 2006 yılında Afrika öğrencilerine verilen burslarda önemli bir artış yapılmış ve bu artış sonucunda 2009 yılı itibarıyla toplam 4000 Afrikalı öğrenci Çin'de burs almış bulunmaktadır. 2013 yılı sonunda ise, Çin'de burslu eğitim gören Afrikalı öğrencilerin sayısı 35 bini geçmiştir (Sezen, 2011). Brautigam'a (2009) göre, Çin kendi ülkesinde eğitim gören Afrikalı öğrencilere verilen burs sayısını iki katına çıkarmıştır. Brautigam'a göre, bu sayı 2005'te 2.000, 2009'da 4.000 ve 2012'de 5.500'e ulaşmıştır. Çin ayrıca, 16 farklı Afrika ülkesinde 23 Konfüçyüs Enstitüsü açmıştır. Çin'in resmi haber ajansı Xinhua'nın kıtada yirmiden fazla ofisi bulunmaktadır (Shinn, 2013). Bu burslar, Çin-Afrika ilişkilerindeki iletişimin artmasına katkıda bulunmuştur. Ayrıca, Çin ve Afrika ülkeleri arasındaki gençlik programları çerçevesinde, birçok Çinli öğrenci Tunus, Gana ve Etiyopya gibi Afrika ülkelerinde eğitim, spor ve sağlık alanlarında gönüllü olarak görev almıştır (Sezen, 2011). Çin, Afrika ülkelerine yönelik 900'ün üzerinde sosyal proje gerçekleştirerek ve 16 binden fazla sağlık görevlisi göndererek, kıta halkının gözünde olumlu bir imaj oluşturmaya çalışmıştır (Vural, 2017).

FOCAC kararları çerçevesinde, Çin 2009'da üçüncü Çin-Afrika Gençlik Festivali'ni düzenlemiştir. Çin, 96 okuldan 66'sının inşaatını tamamlamış ve 30 okula eğitim malzemeleri göndermiştir. Afrika için sağlık taahhütleri kapsamında, Çin 28

hastanenin inşasına başlamış ve 42 farklı ülkeye 1.200 sağlık çalışanı göndermiştir (Brown & Chun, 2009). Afrika ülkesinde Çin nüfusunda bir artışta söz konusudur. Çin'in Afrika'ya göçü, sömürge döneminde sözleşmeli iş gücü olarak başlamış ve Soğuk Savaş döneminde yardım misyonları aracılığıyla devam etmiştir. Artan Çin nüfusu, Afrikalılarla evliliklere yol açmış ve bu evlilikler Afrikalı hükümetlerde pozisyon almalarına neden olmuştur. Fujian ve Zhejiang eyaletleri, Afrika'ya göçü yeni iş imkânları kaynağı olarak aktif şekilde teşvik etmektedir (Mohan & Power, 2008). 2009 yılında, 750.000 Çinlinin Afrika'da yaşadığı ve çalıştığı tahmin edilmektedir (Womack, 2009). 2013'te, Çin Dışişleri Bakan Yardımcısı Zhai Jun tarafından yapılan yaptırılan araştırmalara göre, kıtada bir milyon Çinlinin iş yaptığını belirtilmiştir (Xinhua, 2013).

Çin aynı zamanda kendi ülkesindeki yüksek öğretim kurumları ile uluslararası çekiciliği olan bir ülke olduğu görülmektedir. Ancak elde edilen verilere göre Etiyopya Çin içerisinde aktif olarak yüksek öğretim programlarından yararlanmadığı göze çarpmaktadır. Nitekim Çin, dünya genelinden lisans, yüksek lisans ve lisansüstü eğitim alan uluslararası öğrenciler için giderek daha popüler bir eğitim destinasyonu haline gelmiştir. Uluslararası Eğitim Enstitüsü'nün verilerine göre, Çin 2017 yılında uluslararası öğrenciler için en tercih edilen ülke olmuştur. Çoğu uluslararası öğrenci kendi finansmanlarını sağlasa da, Çin Burs Konseyi (CSC), Çin'de lisans veya lisansüstü eğitim görmek isteyen öğrencilere burslar sunmaktadır. 2016 yılında, Çin'de yüksek öğrenim gören uluslararası öğrenci sayısı 205 ülkeden 440.000'in üzerine çıkmıştır. Bu öğrencilerin çoğu Güney Kore, Tayland, Pakistan, ABD ve Hindistan gibi ülkelere gelmektedir. Çin'in uluslararası öğrencilere katkıda bulunan ilk on ülke sırasıyla Güney Kore, Tayland, Pakistan, ABD, Hindistan, Rusya, Japonya, Endonezya, Kazakistan ve Laos'tur. Çin'deki uluslararası öğrencilerin yaklaşık %64,9'u (317.200) Kuşak ve Yol projesine dahil ülkelere gelmektedir. Ayrıca, tüm uluslararası öğrencilerin yaklaşık %70'i Pekin, Zhejiang, Jiangsu ve Şanghay gibi dört şehirde yoğunlaşmıştır. 2017 yılında Çin hükümeti tarafından verilen burslar, toplam uluslararası öğrenci sayısının %11,3'ünü oluşturan 58.600 öğrenciye sağlanmıştır ve bu öğrenciler 180 ülkeden seçilmiştir. Bu bursların %88'i lisans düzeyinde olup, %12'si ise önceki yıla göre %20 artış

göstererek yüksek lisans ve lisansüstü düzeyindedir. Uluslararası öğrencilerin büyük bir kısmı sosyal bilimlerle ilgili bölümlere kaydolurken, yönetim, tarım, fen bilimleri ve mühendislik gibi diğer programlar da boşlukları doldurmaktadır (Islam, 2022).

Etiyopya'nın yüksek öğretim kurumlarında ise Çin'in oldukça etkin olduğu görülmektedir. Son on yılda, Etiyopya ortak üniversiteler ile lisans ve yüksek lisans öğrencilerine zorunlu Çince kursları sunmanın yanı sıra, Çinli işletmeler ve devlet kurumları için çeşitli seviyelerde Çince kursları da düzenlenmiştir. Bu çabalar, ülkedeki nitelikli iş gücünün ve geleceğin yetişmiş Etiyopyalıların gelişimine katkıda bulunarak, Çin'in bölgede ve ülkede gelecekteki etkisini güçlendirmektedir. Addis Ababa Üniversitesi Konfüçyüs Enstitüsü, Çince dil kurslarının yanı sıra, Çin festivallerinin kutlanması, çeşitli kültürel konferanslar düzenlenmesi ve yerel halk ile öğrenciler arasında kültürel değişimi teşvik etmek amacıyla yaz kamplarına katılım gibi etkinlikler sunmaktadır (KKNEWS, 2021). Bu kültürel diplomasi faaliyetleri, doğrudan genç nesil ve halk üzerinde etkili olmayı amaçlamaktadır ve böylelikle Etiyopya'nın geleceğindeki Çin varlığı güçlendirilmektedir. Çin, bugünün çalışmalarını yarının dünyasını inşa etmek için bir yumuşak güç aracı olarak kullanmaktadır. Etiyopya'daki kültürel etkisi, Konfüçyüs Enstitüleri aracılığıyla yürütülmüş ve doğrudan Çin devletinin yönlendirmeleri doğrultusunda Çin'in çıkarları gözetilmiştir (Beyaz, 2023).

Etiyopya'da Konfüçyüs Enstitüsü ve Çin Kültür Merkezi programlarının başlatılması, Çin tarafından bir dizi teşvikle desteklenmektedir. Bu teşvikler arasında, üniversitedeki akademisyen ve yönetim ekibi için Çin'in ekonomik başarılarını ve Konfüçyüs Enstitüsü projesini tanıtmak amacıyla düzenlenen ücretsiz Çin seyahatleri ve Çin dilinin gelecekteki mezunlar için kazançlı bir alan olarak pazarlanması gibi bir dizi teşvikler yer almaktadır. 2020'de adı Konfüçyüs Enstitüsü Forumu olarak değiştirilen yıllık Küresel Konfüçyüs Enstitüsü Konferansı'nda, Konfüçyüs Enstitüsü ve Çin Kültür Merkezi girişimlerine katılımın, zamanla kaçınılmaz olan küreselleşmenin bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Konfüçyüs Enstitüsü ve Çin Kültür Merkezi programlarının resmî olarak başlatılması, üniversite rektörleri, beşeri bilimler dekanları gibi üst düzey yöneticilerin Çin'e davet edilmesiyle birlikte

gerçekleşmiştir. Bu seyahatlerde, Etiyopya'nın eğitim sistemini uluslararası alanda tanıtılması ve bu alanda yer alma kanalı olarak Konfüçyüs Enstitüsü programına yönelik oryantasyon eğitimleri düzenlenmiştir. Bu seyahatlere katılanlarla yapılan görüşmeler, Hanban merkezinde düzenlenen Konfüçyüs Enstitüsü konferansının, katılımcılara Konfüçyüs Enstitüsü girişiminin küresel boyutunu gösterdiğini ortaya koymaktadır (CIEF, 2020). Etiyopya'daki Mekelle Üniversitesi'nde beşeri bilimler dekanlığı yapmış ve üniversitenin Konfüçyüs Enstitüsü programını başlatmış olan bir yönetici, Çin'de bulunduğu sırada Etiyopya'nın Çin dili öğrenme konusunda "zaten geç kaldığını" fark ettiğini paylaşmıştır (MKED-1, 2018, aktaran Repnikova, 2022). Bu etkinlikte, Kenya'nın Çin dilini ortaöğretime entegre ettiğini ve İngiltere'de 30 Konfüçyüs Enstitüsü bulunduğunu öğrenmiştir. "İsteseniz de istemeseniz de, bağlı olmamız gerekiyor," diyerek bu ihtiyacı vurgulayan yönetici, Etiyopya'ya döner dönmez, bir Konfüçyüs Enstitüsü programı başlatmak için 12 sayfalık bir başvuru hazırlamıştır. Addis Ababa Üniversitesi'nde Çin Kültür Merkezi'nin ortak direktörü olarak görev yapmış eski bir dekan, benzer bir etkinliğe katılmış ve "Çinlilerin dillerini tanıma konusundaki ciddiyetlerinden" etkilendiğini belirtmiştir. Ayrıca, bu girişimin küresel ölçekte genişlemesinin "iyi bir şey" olduğunu dile getirmiştir (AAUED-1, Addis Ababa, aktaran Repnikova, 2022).

Konfüçyüs Enstitüleri ve Konfüçyüs Sınıfları, Etiyopyalı öğrencilerin istihdam beklentilerine de hitap etmektedir. Mekelle Üniversitesi'nde Çince öğrenmenin nedenleri arasında, Etiyopya ve Çin arasındaki giderek güçlenen dostane ilişkilerin, Çinli şirketlerin bölgeye artan yatırımlarıyla birlikte öğrencilere daha fazla istihdam olanağı sunacağı beklentisi yer almaktadır. Mekelle Üniversitesi'nde Etiyopyalı öğrencilerin dikkatini çekmek için Çinli şirketlerden temsilciler ve bazen Çin şirketlerinde çalışmış mezunlar üniversitelerde söyleşi ve etkinliklere katılıp öğrencilere deneyimlerini aktarmaktadır. Konfüçyüs enstitüsü Çin direktörlerine göre bu tür aylık etkinlikler 500'e kadar katılımcı çekebilmektedir (MKCD-1, Mekelle aktaran Repnikova, 2022).

3.1.5. Ekonomik Modellerinin Cazibesi

The Soft Power 30'a göre ekonomik modellerin cazibesi (2019); ülkenin ekonomik modelinin çekiciliği, işçi ve işletme dostu olması, yenilikçilik kapasitesi, girişimciliği desteklemesi gibi unsurları içermesidir. Bu rapora göre iş yapma kolaylığı, yolsuzluk seviyeleri ve inovasyon kapasitesi gibi faktörler, bir ülkenin dış dünyada nasıl algılandığını etkilemektedir ve yumuşak gücüne olumlu katkıda bulunmaktadır.

ülkenin ekonomik modelinin çekiciliği, işçi ve işletme dostu olması ve yenilikçilik kapasitesi olarak nitelendirilmiştir (The Soft Power 30, 2019). İki ülke arasındaki ekonomik alışveriş incelendiğinde Etiyopya'nın jeopolitik konumu önem taşımaktadır. Etiyopya hem dünya genelinde hem de Afrika kıtasında en fakir ülkelerden biridir. 1990'ların başından itibaren serbest pazar ekonomisine dayalı stratejiler benimsemiş ve yapısal reformları önceliklendirmiştir. Bu çerçevede, iç fiyatların yeniden düzenlenmesi, dış ticaretin serbestleştirilmesi, devlet işletmelerinin özelleştirilmesi, iç ve dış özel yatırımların teşviki Etiyopya hükümetinin ana hedefleri arasında yer almıştır. Hükümet, yollar, elektrik santralleri ve telekomünikasyon gibi alt yapıyı geliştirmeyi amaçlayan adımlara öncelik vermiştir. Özellikle ülke, elektrik santralleri ve telekomünikasyon sektörlerinde yabancı yatırımları çekmeyi hedeflemektedir. Ek olarak tarım sektörü, tekstil ve deri gibi tarıma dayalı sektörler ve turizm sektörünün gelişiminde de yabancı sermayeyi ülkeye çekmek hedeflenmektedir. Etiyopya hükümeti, bu hedeflere ulaşmak için, tarım sektöründe yeni arazilerin tarıma açılması, girdi kullanımının artırılması, altyapının iyileştirilmesi ve üretilen ürünlerin daha iyi pazarlanması gibi adımları içeren hedefler planlamıştır. Özellikle hububat, kahve ve çay gibi ülke ekonomisine büyük katkı sağlayan ürünlerin üretimlerinin artırılması hedeflenmektedir (Konya Ticaret Odası - Dış Ticaret Servisi, 2013).

Etiyopya'nın ekonomik durumunu ülkede dönem yaşanan kuraklık da etkilemektedir. Nitekim Etiyopya, bazı dönemlerde ülkeyi etkileyen kuraklık nedeniyle ciddi yoksulluk çeken, gelişmekte olan bir Afrika ülkesidir. Nüfusun büyük bir bölümü tarımda çalıştığı için ülke ekonomisi tarıma dayanmaktadır. Etiyopya ekonomisi, GSYİH'nın %43'ünü, ihracatın %90'ını ve istihdamın %80'ini

tarımdan sağlamaktadır. Tarım sektöründe büyük ölçekli işletmeler yaygın olmayıp, işletmeler genellikle küçük ölçeklidir. Çiftçiler, üretimlerini ağırlıklı olarak kendi tüketimleri için yapmaktadır ve pazara açılmada kısır kalınmaktadır. Ülke, tarım sektörünü yabancı yatırıma açılmasını hedeflemekte ve buradan bir ekonomik kapının açılmasını beklemektedir. Nitekim, ülkenin tarım sektöründe yabancı yatırımcılar için cazip fırsatlar mevcuttur. Etiyopya'da tarımsal üretimde şeker kamışı, kahve, yağlı tohumlar, kesme çiçek, pamuk, meyve, sebze, bakliyat ve tahıllar önemli ürünlerdir. Etiyopya, dünya bakla üretiminde 2. sırada, susam üretiminde 5. sırada, kahve üretiminde 6. sırada ve bakliyat üretiminde 8. sırada yer almaktadır (Konya Ticaret Odası - Dış Ticaret Servisi, 2013). Tahıl ve bakliyat iç tüketimde kullanılmakta, yağlı tohumlar ve özellikle tropikal meyveler komşu ülkelere ihraç edilmektedir. Etiyopya'da hayvancılık da önemli bir ekonomik kaynaktır. Toplam hayvan varlığı bakımından Afrika'nın önde gelen ülkelerinden biri olup, dünya sıralamasında da üst sıralarda yer almaktadır. Özellikle büyük ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliği önemli bir yere sahiptir (Selim, 1989).

Çin ve Etiyopya arasındaki ilişkilerde ekonomik faaliyetler önemli bir rol oynamaktadır. Etiyopya, Çin'i ekonomik yardım, yatırım ve teknolojik erişim sağlama konularında önemli bir partner olarak görmektedir. Çin'in sunduğu tarım makineleri ve ulaşım araçları gibi teknolojiler, Etiyopya'daki milyonlarca küçük girişimcinin yoksulluktan kurtulmasına yardımcı olmakta ve bölgenin kalkınmasına katkıda bulunmaktadır. Nitekim Etiyopya, Çin'i tarımsal ürünleri için geniş bir pazar olarak görmekte ve bu sayede nüfusun yaklaşık yüzde 80'ini oluşturan köylülerin yaşamlarını iyileştirmektedir (Tesfaye, 2019). Etiyopya, Çin'in sağladığı bu destekler ile birlikte, halkının yaşam standartlarını yükseltmektedir. Nitekim Etiyopya'nın Çin'i önemli bir aktör ve fırsat olarak görmesi, Çin'in yumuşak gücünün başarısını göstermektedir. İki ülke arasındaki bu karşılıklı kazanım ilkesi önemli bir noktadır. Bu noktada Çin, sadece kendi çıkarlarını gözetmekle kalmayıp, aynı zamanda partner ülkelerin de ekonomik ve sosyal kalkınmalarına katkı sağlayacak politikalar izlemektedir. Bu karşılıklı fayda prensibi, Çin'in yumuşak gücünün başarısının temelini oluşturmaktadır ve Etiyopya gibi ülkelerle olan ilişkilerini güçlendirmektedir. Bu bağlamda, Çin'in Etiyopya'da ekonomik faaliyetler yoluyla

yürüttüğü yumuşak güç politikası, iki ülke arasındaki ilişkilerin güçlenmesine katkıda bulunurken, Etiyopya'nın ekonomik yapısının dönüşümüne katkıda bulunmakta, halkın yaşam standartlarını yükseltmekte ve Etiyopya'nın ekonomik kalkınmasına da önemli bir destek sağlamaktadır (Beyaz, 2023). Çin'in bu desteğinin yanı sıra Etiyopya'ya başka destekleri de olmuştur. Nitekim, Etiyopya ile Cibuti arasında kurulacak olan tren hattı için, Çin 4 milyar dolarlık ekonomik destek sağlamıştır. Bu örnekler Çin'in bölgedeki altyapı projelerine olan katkısını göstermektedir (Yılmaz, 2021). Bu tren hattı projesi, Etiyopya'nın başkenti olan Addis Ababa'yı diğer şehirlere ve uluslararası ticaret yollarına bağlaması açısından stratejik öneme sahiptir. Ayrıca Çinli firmalar, Addis Ababa'da yer alan Afrika Birliği merkez binasının yapımında da katkıda bulunmuşlardır (Yıldız, 2018). Çin'in Etiyopya'daki bu ekonomik ve altyapı projelerine yaptığı katkılar, sadece Etiyopya'nın ekonomik kalkınmasına yardımcı olmakla kalmayıp, aynı zamanda Çin'in bölgede olumlu bir imaj oluşturmasını sağlamıştır. Bu projeler sayesinde Çin, güçlü bir ekonomi ve güvenilir bir partner olarak algılanmaktadır. Etiyopya'da yürütülen bu projeler, Çin'in ekonomik gücünü ve stratejik düşüncesini yansıtırken, aynı zamanda Afrika'nın genelinde Çin cazibesini de inşa etmiştir. Bu durum, Çin'in yumuşak gücünü başarılı bir şekilde kullandığının somut örnekleridir (Beyaz, 2023).

Etiyopya'nın ekonomik gelişimini ve altyapı projelerini gerçekleştirirken Çin'i örnek alması, iki ülke arasındaki ilişkileri güçlendirmektedir. Nitekim literatür incelendiğinde Etiyopya için "Afrika'nın Çin'i" ifadesi kullanıldığı görülmektedir. (Natulya, 2018). Çin Etiyopya'ya, büyük ölçüde Çinli şirketler tarafından yürütülen altyapı projeleri aracılığıyla geniş çapta dış yardım sağlamaktadır. Çin'den ucuz tüketim malları ithalatı ile birlikte Çin'in Etiyopya'ya yönelik yatırımları da artmaktadır. Aynı şekilde, Etiyopya'nın Çin'e ihracatı da vardır. Çin, kendi ürünlerini ihraç edebilmek için ana kaynak ülkeler aramaktadır ve bu yüzden Etiyopya'ya büyük önem atfetmektedir. Etiyopya'nın hızla artan ekonomik büyümesiyle Çin'e yönelik ihracatı genişledikçe, Çin'in Etiyopya'ya yaptığı yardımlar da devam etmektedir. Bu yardımlar, Etiyopyalı öğrencilerin Çin'de öğrenim görmeleri için burs sağlanması, tıbbi ekipler ve öğretmenlerin gönderilmesi şeklinde çok boyutlu alanlarda gerçekleşmektedir. Haziran 2009'da Çin büyükelçisi, Etiyopya'nın başkenti

Addis Ababa’da bulunan ve 6000 metrekarelik bir alana yayılan 100 yatak kapasiteli Tirunesh Dibaba Hastanesi’nin temelini atmıştır (Hamad, 2020; Yıldız, 2018).

Çin, Etiyopya’ya büyük miktarlarda krediler sağlamaktadır. Bu krediler genellikle 2003 yılında başlatılan Addis Ababa Çevre Yolu Projesi gibi, Çinli şirketler tarafından yürütülen veya kontrol edilen inşaat projeleriyle ilişkilidir. 2004 yılında, Çinli şirket Sino Hydro, Tikizi Nehri üzerinde 607 fit yüksekliğinde bir barajdan hidroelektrik enerji üretmek amacıyla 365 milyon ABD dolarına mal olacağı tahmin edilen bir projeye başlatmıştır. Etiyopya’dan Çin’e yapılan ihracat, 2006 yılında yaklaşık 130 milyon dolar artmıştır. 2009 yılına gelindiğinde ise, Çin’in Etiyopya’daki doğrudan yatırım miktarı 900 milyon dolara ulaşmıştır. Görüldüğü üzere Çin, Etiyopya’daki hidroelektrik projelerini desteklemektedir. Pekin, 2002 yılında Çinli şirketlerin oluşturduğu bir konsorsiyum aracılığıyla 224 milyon dolarlık Tekse Barajı’nı finanse etmiştir. Ayrıca, 2012 yılında Omo Nehri üzerindeki "Jaeb 3" barajına 500 milyon dolarlık bir yatırım yapmıştır. Çin, Mısır’ı ile iletişiminin bozulması endişesinden kaçınarak Rönesans Barajı’nın inşaat maliyetleri için doğrudan kredi sağlamaktan kaçınmıştır. Bununla birlikte, 2013 yılında bu barajdan üretilen elektriğin büyük kasaba ve şehirlere taşınması için gereken elektrik hatlarını 1.2 milyar dolarlık bir krediyle finanse etmiştir (Hamad, 2020).

Çin’in Afrika Boynuzu’na yönelik yatırımları 2003 yılında 75 milyon dolardan 2010 yılında 2 milyar dolara yükselmiştir. Çin, Afrika Boynuzu ülkeleriyle önemli bir ticaret ortağıdır ve bölgeden yaptığı en önemli ithalat çeşitleri kahve, deri ve tohumdur. Buna karşılık, bölgeye yapılan Çin ihracatını tekstil, tıbbi malzemeler, kimyasallar, ekipman ve inşaat malzemeleri oluşturmaktadır. Tablo 1.3.’te, 2013 yılının sonuna kadar Çin’in Afrika Boynuzu’na yaptığı yatırımlar gösterilmiştir. Tablodan anlaşılacağı üzere, Çin’in bölgedeki en büyük yatırımı, ülkedeki petrol yatakları nedeniyle Sudan’dır. Sudan’dan sonra Etiyopya ve Tanzanya’ya yapılan yatırımlar görülmektedir (Hamad, 2020).

Tablo 1.3. : Çin’in Afrika Boynuzu Ülkelerindeki Yatırım Miktarı

Sıra	Ülke	Yatırım miktarı
------	------	-----------------

1	Sudan	1507.04
2	Etiyopya	771.84
3	Tanzanya	716.46
4	Kenya	635.9
5	Uganda	383.76
6	Eritre	104.55
7	Ruanda	73.33
8	Cibuti	30.47
9	Güney Sudan	26.47
10	Burundi	9.79
11	Somali	-

Kaynak: (Hamad, 2020)

Çin'in Bir Kuşak Bir Yol projesinin temel amacı, Asya, Afrika ve Avrupa gibi farklı kıtalar arasındaki ekonomik iş birliğini geliştirmektir. Bu kapsamda Çin otoyollar, deniz limanları, demiryolları, elektrik şebekeleri ve benzeri çok yönlü projeler aracılığıyla kıtalararası bağlantı ve iş birliği artırmak hedeflemektedir. Bu projenin, Etiyopya dahil Doğu Afrika'da ekonomik kalkınma sağladığı gözlemlenmektedir. Bu projeler, genç ve yetenekli işçilere istihdam fırsatları sunarak Etiyopya'da dahil Afrika genelinde sosyoekonomik koşulları iyileştirmiştir. Çin, Aden Körfezi'ne karayolu ve demiryolu bağlantısı inşa ederek Etiyopya ile bağlarını kuvvetlendirme yolundadır. Bu projeyi finanse etmek için Çin Exim Bank, 4,2 milyar ABD dolarlık bir kredi sağlamıştır (Bharti, 2023). Çin'in Bir Kuşak Bir Yol projesi, Etiyopya'daki ekonomik kalkınmaya ve altyapıyı iyileştirmeye olumlu katkıda bulunmuştur. Çin'in Etiyopya'ya olan bu yardımları, Etiyopya'nın büyümesine ve modernleşmesine destek vermiştir. Etiyopya'ya yapılan yatırımlar, Çin ile Etiyopya arasındaki diplomatik ilişkileri de kuvvetlendirmiştir. Çin'in bu yardımları kendisini küresel sahnede güvenilir ve iş birliği yapılabilecek bir ortak imajı sağlamaktadır (Beyaz, 2023).

Çin'in, Etiyopya halkının hayatını etkileyen noktalarda önemli bir aktör olması ve bu etkiyi sert güç kullanmadan gerçekleştirmesi, Çin'in bölgede geleceğe

dönük büyük kapasiteler inşa edebilmesine olanak tanımaktadır (Beyaz, 2023). Afrika Boynuzu, bölgesel ve uluslararası güçler arasında bir etki ve rekabet alanıdır. Bölgenin önemli aktörlerinden biri olan Etiyopya, su yollarında herhangi bir limana sahip olmamasına rağmen, Afrika Boynuzu'ndaki en büyük askeri güce sahiptir. Bu nedenle, Etiyopya Afrika Boynuzunu bir yaşam hattı ve denizle bağlantı bir yolu olarak değerlendirmektedir (Marcus, 2021). Çin, Etiyopya'daki yatırımlarının olumlu etkilerini vurgulamak için medyayı etkin olarak kullanmaktadır. Nitekim medyanın küresel boyuttaki etkisiyle, Çin hayırsever bir aktör olarak görünmesine yardımcı olmaktadır (Beyaz, 2023).

Çin, Etiyopya'ya ekonomik olarak destek olarak hem Etiyopya üzerinde hem de genel olarak Afrika kıtasında etkili bir güç haline gelmiştir. Özellikle, Nil Nehri üzerine inşa edilen Rönesans Barajı'nda Etiyopya'ya sağladığı destek, iki ülkeyi birbirine yaklaştıran konulardan biridir. Baraj, Nil'e komşu ülkeler arasında büyük tartışmalara yol açmış olmasına rağmen, Çin barajın inşa sürecinde Etiyopya'ya gerekli maddi ve teknik anlamda destek sağlamıştır (Yücel, 2019). Çin, ayrıca Etiyopyalı öğrenciler, sağlık çalışanlar, tıbbi ekipler ve öğretmenler için burslar sağlayarak onların Çin'de eğitim görmelerine olanak tanımaktadır. 2009 yılında, Çin'in Etiyopya'daki doğrudan yatırımları 90 milyon dolara ulaşmıştır. Çin'in Etiyopya ekonomisindeki yatırımları, ülkenin Çin'den ucuz tüketim malları ithalatıyla artmaktadır. Bu gelişmeler, Etiyopya ile Çin arasındaki yatırım ilişkilerini derinleştirmektedir. Ek olarak, Çin "yumuşak gücü" medya ve kültür gibi alanlarda da kendini göstermekte, birçok Çinli Afrikalı kadınlarla evlenmekte ve dil ile kültür eğitimi için çeşitli kültürel merkezler inşa edilmektedir (Marcus, 2021). Çin, Afrika kıtasındaki varlığını artırmak için birçok fırsat kullanmaktadır.

Etiyopya, geniş yetişkin nüfusu ve ucuz iş gücü nedeniyle ABD, Çin, Hindistan ve Türkiye gibi ülkelerden sanayiciler için cazip bir seçenek olmuştur. Denize kıyısı olmamasına rağmen, ülke sanayi alanındaki atılımlarını büyüterek istihdam olanaklarını artırmaya çalışmaktadır. "Afrika'nın Çin'i" olarak adlandırılan Etiyopya, sanayiye verdiği önemle ekonomide bu açığı kapatmayı hedeflemektedir; zira petrol ve doğalgaz gibi doğal kaynaklarını henüz kullanamamış ve ihracatta

tarım ve hayvancılığa bağımlı kalmıştır. Bu çerçevede, Etiyopya'nın İkinci Büyüme ve Dönüşüm Planı kapsamında kurulan Hawassa Organize Sanayi Bölgesi, ABD, Çin, Hindistan ve Sri Lanka'dan yaklaşık 18 küresel şirketin yanı sıra 6 yerel şirkete ev sahipliği yapmaktadır. Çinli JP Tekstil Şirketi de bu bölgedeki yatırımlarını iki katına çıkarmayı planlamakta olup, Genel Müdür Danny Leung, mevcut yatırımlara 22 milyon dolar daha ekleyerek üretim kapasitelerini artırmayı hedeflediklerini belirtmiştir (Getachew ve Aktaş, 2018).

3.1.6. Bir Ülkenin Dünya ile Dijital İlişkisi

The Soft Power 30'a göre bir ülkenin dünya ile dijital ilişkisi veya bir başka anlamı ile medyası (2019), bir ülkenin teknolojiyi benimseme düzeyini, dijital dünyaya entegrasyonlarını ve sosyal medya üzerinden yürütülen dijital diplomasi faaliyetlerinin etkinliğidir.

Pekin, Çin'in uluslararası imajı üzerindeki etkisini artırmak amacıyla, uluslararası yabancı dillerde yayın yapan radyo, televizyon ve yazılı basın kuruluşlarına büyük yatırımlar yapmıştır. Çin'e ait uluslararası medya kuruluşlarının kurulması, Çin'in küresel izleyici kitlesine ulaşmasını sağlamış ve barış ile kalkınmadaki olumlu ancak genellikle yeterince rapor edilmeyen küresel girişimlerini sergileme fırsatı sunmuştur (Islam, 2022). Nitekim 2007 yılında düzenlenen Komünist Parti 17. Ulusal Kongresi'nde dönemin Cumhurbaşkanı Hu Jintao, Çin'in yumuşak gücünde kültürün önemine dikkat çeken bir konuşma yapmıştır. Jintao, ülkenin yumuşak gücünün bir parçası olarak kültürün, halkın temel kültürel haklarının ve çıkarlarının daha güçlü bir şekilde korunması için geliştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda, basın, yayın, radyo, film, televizyon, edebiyat ve sanat gibi alanlardaki gelişimlerin hızlandırılmasına, internet kültürünün yaygınlaştırılmasına ve kâr amacı gütmeyen kültür programlarının halkın çıkarlarını güvence altına alacak şekilde sürdürülmesine öncelik verilmesi gerektiğinin altını çizmiştir (Xinhua, 2007). Jintao'nun bu konuşmasında medyaya, internete ve teknolojiye yapılan vurgu, yumuşak gücün etkin bir şekilde kullanılması, insan algılarının şekillendirilmesi ve çekicilik unsurlarının yaratılması açısından büyük önem taşımaktadır (Özdemir, 2008). Bu nedenle, Çin'in yumuşak güç stratejisinde

kültürün hem ülke dışına yönelik faaliyetlerde hem de liderlerin söylemlerinde merkezi bir rol oynadığı görülmektedir (Vural, 2017).

Çin'in medya kuruluşları uluslararası alanda aktif olmaya çalışmakta ve nitekim görece de bu hedeflerini gerçekleştirdikleri görülmektedir. Çin Dışişleri Bakanı Yang Jiechi'nin "Büyük Dörtlü" olarak adlandırdığı Xinhua Haber Ajansı, Çin Merkez Televizyonu (CCTV), Çin Uluslararası Radyosu (CRI) ve Çin Günlüğü (China Daily), Çin'in yumuşak güç stratejisi kapsamında Afrika'daki etkinliğini artıran önemli araçlar olarak öne çıkmaktadır (Zhang, Wasserman, & Mano, 2016, s. 2). Devlet destekli medya ajansı Xinhua, hızla büyüyerek 170 yabancı büro açmış ve 2020 yılına kadar bu sayıyı 200'e çıkarma hedefini belirlemiştir (Albert, 2018). Ayrıca, China Daily ve Global Times, Çin'in dünya genelindeki gelişim faaliyetlerine yer vererek, yayınlarını geniş bir kitleye ulaşacak şekilde İngilizce olarak sunmaktadır. Çin'in devlet televizyonu CCTV, Aralık 2016'da büyük bir marka değişikliğine giderek Çin Küresel Televizyon Ağı (CGTN) adını almış ve altı dilde yayın yapan kanallarıyla (İngilizce, İspanyolca, Rusça, Arapça ve Fransızca) küresel izleyici kitlesine hitap etmektedir. Ayrıca, China Radio International (CRI) 27 büroda faaliyet göstererek 38 dilde toplam 392 saatlik program yayınlamaktadır. Ek olarak, Reuters'ın Kasım 2015'te yayımladığı bir araştırmaya göre, CRI, etkisini artırmak için 14 ülkede otuzdan fazla radyo istasyonunu gizlice paravan şirketler aracılığıyla işletmektedir. Çin medyası, sadece farklı ülkelere veya kültürlerden insanları hedeflemekle kalmayıp, aynı zamanda Güneydoğu Asya'da yaşayan yaklaşık elli milyon kişilik Çin diasporası topluluklarına da yönelmiştir (Albert, 2018). Mevcut Çin devlet haber kaynakları, dünya genelinde China Daily, Xinhua, China Radio International, People's Daily, Global Times, Beijing Review ve CGTN'i kapsamaktadır. Ancak, bu medya kuruluşları aracılığıyla gerçekleştirilen kültürel etkileşimlere rağmen, Afrika'da Çinliler ve Afrikalılar arasında ırkçı gerilimlerin var olduğu iddiaları da gündeme gelmektedir. Birçok Afrika ülkesinde, Çinli toplulukların sosyo-ekonomik olarak dışa kapalı ve entegre olmayan yerleşim bölgelerinde yoğunlaştığı ve bu bölgelerin Çinliler tarafından domine edildiği öne sürülmektedir (Arslan, 2018).

Çin medyasının Etiyopya’da Batı medyasından daha güçlü bir etkisi bulunmaktadır. Özellikle Çin'in resmi haber ajansı Xinhua, Etiyopya devlet medyası için birincil haber kaynağı haline gelmiştir. Akademisyen olan, Terje Skjerdal ve Fufa Gusu, "Etiyopya'nın gelişim odaklı Çin medya felsefesinden etkilendiğini" öne sürmektedir (Skjerdal & Gusu, 2016). Onlara göre, Etiyopya vatandaşları Batılı medyanın eleştirel raporlama tarzı yerine, medyanın ve diğer aktörlerin ekonomik ve sosyal gelişimi sağlamak için birleştiği bir gazetecilik tarzını arzulamaktadır (Skjerdal & Gusu, 2016). Çin, Etiyopya'nın devlet televizyonu olan Etiyopya TV (ETV) üzerinde ise etkili bir rol oynamaktadır ve bu kanal, haberleri hazırlarken Çin medyasına bağımlı olmaktadır. Ayrıca, Etiyopya medyasının, özellikle devlet medyasının, sıklıkla Çin devlet medyası kaynaklarından, özellikle Xinhua Haber Ajansı ve CGTN gibi resmi organlardan alıntı yaptığı belirtilmektedir (Li & Wang, 2023).

3.2. Bölüm Değerlendirmesi

Bu bölümde The Soft Power’in (2019) yumuşak gücün uygulanmasında kullandığı altı aracı değerlendirerek Çin’in Etiyopya’ya uyguladığı yumuşak güç uygulamalar değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, Çin'in Etiyopya'da nasıl etkili olduğunu, hangi stratejilerle bu ülkeye nüfuz ettiğini ve sonuçta Etiyopya'nın hem bölgesel hem de uluslararası düzeyde nasıl bir rol oynadığını analiz edilmiş ve Çin'in Afrika'da, özellikle de Etiyopya'da, yumuşak güç projeksiyonlarını anlamaya çalışılmıştır.

Çin'in Etiyopya’daki faaliyetleri, bölgedeki etkisini artırmaya yönelik stratejik adımlar olarak değerlendirilmiş ve bu faaliyetlerin, Çin’in Afrika kıtasındaki stratejik hedeflerine nasıl hizmet ettiğine odaklanılmıştır. Çin'in yumuşak güç politikalarının, Etiyopya'nın hem politik hem de ekonomik yapısını dönüştürdüğünü ve iki ülke arasındaki ilişkilerin güçlenmesine katkıda bulunduğunu görülmüştür. Özellikle, Çin'in Etiyopya ile olan ilişkilerinde "Tek Çin" politikası çerçevesinde Tayvan'ın tanınmasının engellenmesi gibi stratejik hedeflere odaklanıldığı ve bunun karşılığında Etiyopya'nın ekonomik ve diplomatik destekler aldığı vurgulanmıştır. Ayrıca, Konfüçyüs Enstitüleri ve kültürel diplomasi faaliyetleri aracılığıyla Çin'in,

Etiyopya'da uzun vadeli bir etki yaratma hedefi taşıdığı anlaşılmaktadır. Çin'in sunduğu ekonomik yardımlar, teknolojik erişim, altyapı projeleri gibi destekler, Etiyopya'nın kalkınmasına katkıda bulunmakta ve Çin'in Afrika'daki yumuşak güç politikasının başarısını pekiştirmektedir. Bu noktada, Çin'in Etiyopya ile olan ilişkilerinde karşılıklı kazan-kazan prensibi çerçevesinde hareket ettiği ve bu politikanın Etiyopya'nın bölgesel ve uluslararası düzeydeki rolünü güçlendirdiği sonucuna varabiliriz. Etiyopya, sahip olduğu politik ve stratejik rol nedeniyle Çin için Afrika'da kilit bir ortak olarak öne çıkmaktadır.

SONUÇ

Bu tez, Çin'in Etiyopya'daki yumuşak güç stratejilerini değerlendirmek amacıyla, güç kavramının tarihsel ve teorik temellerinden başlayarak, Çin'in bu stratejileri nasıl uyguladığını ve sonuçlarını incelemiştir. Öncelikle güç kavramı, tarihsel süreç boyunca farklı düşünürler tarafından çeşitli açılardan ele alınmış ve her düşünürün kendi penceresinden farklı bir anlam bulmuştur. Bu bağlamda, güç kavramının tarihsel evrimi, uluslararası ilişkilerdeki yeri ve rolü, farklı teorik perspektiflerle açıklanmıştır.

Çin ve Etiyopya arasındaki ilişkiler, Afrika'daki diğer ülkelerle olan ilişkilerinden farklı bir karakter taşımaktadır. Etiyopya'nın Afrika Boynuzu bölgesindeki stratejik rolü, Çin'in bu ülkeye yönelik yumuşak güç stratejilerinde büyük bir önem arz etmektedir. Çin'in Etiyopya'ya sağladığı ekonomik destekler ve diplomatik yardımlar, karşılıklı bir kazan-kazan ilişkisinin göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Özellikle Çin'in "Tek Çin" politikası doğrultusunda Etiyopya'nın desteği, Çin'in uluslararası alanda kritik meselelerde destek bulmasını sağlamıştır. Ayrıca Çinli firmaların Etiyopya'daki ekonomik faaliyetleri, çalışma koşulları ve ücret politikaları üzerine çeşitli tartışmalar yaratmıştır. Etiyopya'daki Çin yatırımları, özellikle altyapı projeleri ve imalat sektöründeki iş fırsatları açısından önemli bir yer tutmaktadır. Ancak, yapılan araştırmalar, Çinli firmaların yerel firmalardan ortalama olarak daha yüksek ücretler sunduğunu ve resmi sektörde bildirilen ulusal ortalamanın üzerinde bir ücretlendirme sağladığını göstermektedir.

Tez de The Soft Power'in (2019) yumuşak gücün uygulanmasında kullandığı altı aracı değerlendirerek Çin'in Etiyopya'ya uyguladığı yumuşak güç uygulamalar değerlendirilmiştir. McClory'nin raporun da Çin'in Etiyopya'daki yumuşak güç politikası alt endeksler çerçevesinde değerlendirildiğinde önemli bir ilerleme kaydetmiş olsa da, bu tez Çin'in Etiyopya bölgesinde hayranlık uyandıran, cazibe noktasında olmadığını ileri sürmektedir. Çin'in bu bölgede yumuşak güç politikasının özellikle hükümetler arası ekonomik ve politik iş birliklerinde belirli bir başarı performansı görülse de, bu politikaların yerel halk nezdinde güçlü bir dayanışma oluşturamadığı değerlendirilmiştir. Bunun en önemli nedeni, Çin'in kültürel anlamda

Batılı normlar kadar evrensel bir çekim gücünün olmamasıdır. Her ne kadar McClory'nin raporun da Çin'in yerel/bölgesel politikaları ile Etiyopya halkının kültürel kimliği ve sosyal dinamikleri dikkate alarak, etki alanını geliştireceği düşünülse de bu durum küresel anlamda bir çekicilik noktasına ulaşamamıştır. Çin'in küresel anlamda bir çekicilik noktasına ulaşması için kültürünün evrensel düzeyde kabul görmesi ve dolayısıyla politikalarının evrensel değerlerle daha bütünleşik bir yaklaşımı benimsemesi gerekmektedir. Ayrıca Çin'in dış politikası, merkezîyetçi ve otoriter bir siyasi yapı ile ve insan haklarına ilişkin olumsuz küresel algıları ile Etiyopya'daki yumuşak güç politikasının tartışılmakta ve özellikle batı ülkeleri tarafından yeni emperyalizm olarak değerlendirilmektedir. Nitekim Çin, özellikle merkezîyetçi yapısı ve insan hakları ihlalleri ile, McClory'nin raporunda da ilk 20 sıralamasına girmesi zor olarak belirtilmiştir.

McClory'nin ‘‘Kültürel Çekiciliği’’ endeksi adı altında Konfüçyüs Enstitüleri incelenmiştir. Addis Ababa'da yer alan Konfüçyüs Enstitüsü, Çin dilini ve kültürünü yaymak için önemli bir araç olarak kullanılsa da yerel halk üzerinde ne derece etkili olduğu ve popüler kültür düzeyinde ne kadar ilgi çektiği sorgulanmalıdır. Nitekim bu tez de Çin'in yumuşak gücün en önemli bileşenlerinden olan kültürel anlamda bir cazibe noktasında olmadığını düşünmektedir. Bunun nedenleri arasında Çin'in özellikle Avrupa ülkeleri ve ABD kadar pop müzik, Hollywood sineması ve yemek kültürü gibi güçlü alanlarda küresel bir hayranlığa sahip olmamasıdır. Çin'in uluslararası sistemde tam anlamıyla güven tesis edemediği ve bu nedenle küresel ölçekte yeterince etkili olamadığı da düşünülmektedir. Bu görüşü destekleyen raporlardan biri de bu tezde kullanılan McClory'nin 2019 tarihli The Soft Power 30 raporudur. Bu raporda, Çin'in güçlü kültürel varlığının öneminin küçümsenmemesi gerektiği vurgulanmaktadır. Dünya genelinde popülerlik kazanan Yanxi Sarayı gibi drama dizileri, Çin mutfağı, sanatı ve müziğinin yayılması, Çin'in bu güçlü kültürel unsurlarını yumuşak gücünü artırmak amacıyla kullanması gerektiğini belirtmektedir. Ancak kültür, yüksek görünürlüğe ve güçlü bir etkiye sahip olsa da uluslararası algılar, büyük ölçüde bir ülkenin küresel meselelere yaklaşımından etkilenmektedir. Bu rapora göre Çin'in artan küresel güç statüsünü nasıl kullanacağı belirsizliğini korumaktadır.

Konfüçyüs Enstitüsü'ne her yıl kayıt olan 250'den fazla Etiyopyalı öğrenci bulunmaktadır (Repnikova, 2022). Bu rakamın küresel anlamda yarattığı etki düşünüldüğünde, bir çekicilik noktasında olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte, bu enstitülerin bağımsız olmadığını ve bu enstitüler propaganda ve kültürel hegemonya aracı olarak Çin hükümetinin siyasi söylemlerini yayma aracı olarak kullanıldığını ileri sürmektedir. Bu enstitülerde verilen derslerde Çin'in Afrika'da yürüttüğü ekonomik projelerin olumlu yönlerinin ön plana çıkarıldığı, ancak bu projelerin olumsuz sosyal ve çevresel etkilerinin göz ardı edildiği iddia edilmektedir (d'Hooghe, 2007). Bu görüşler, yumuşak gücün her zaman olumlu algılanmadığını ve yerel kültürlerle uyum sağlamak zorluklar yaşanabileceğini göstermektedir.

Çin, Batılı devletlerin demokrasi ve insan hakları gibi kavramlar üzerinden kurduğu yumuşak güç stratejilerinden farklı olarak, kültürel diplomasi ve eğitim iş birliğine önem vermektedir. Bu açıdan McClory'nin "Yükseköğrenim sistemlerinin Küresel İtibarı" endeksi adı altında Çin, Etiyopya'da eğitim alanında bir iş birliği modeli kurgulayarak birçok öğrenciyi kendi üniversitelerine kabul ederek burslar sunmaktadır. Çin bu model ile, Çin'de eğitim gören Etiyopyalı öğrencilerin ülkelerine döndüklerinde Çin'in diplomatik ve ekonomik etkisini artırmak için bir araç olarak kullanmaktadır. Ancak bu tür programların sürdürülebilirliği ve Çin'de eğitim gören bireylerin ülkelerine döndüklerinde nasıl bir etki yarattıkları bir tartışma konusudur. McClory'nin "Ekonomik Modellerin Cazibesi" endeksi adı altında ise Çin, Etiyopya ile karşılıklı bölgesel kalkınmayı hedefleyen altyapı projeleri imzalanmış olsa da bu iş birlikleri, özellikle batı ülkeleri tarafından yeni emperyalizm olarak adlandırılmakta ve bu da Çin'in bölgedeki yumuşak güç imajını zedelemektedir. Özellikle Batı ülkeleri, Çin'in yüksek maliyetli Addis Ababa-Djibouti demiryolu projesinin Etiyopya'yı borç tuzağına sürüklediğini iddia etmektedirler. Nitekim projenin toplam maliyeti 4.5 milyar dolar olup, bunun yaklaşık olarak %70'i Çin Exim Bank tarafından kredi olarak sağlanmıştır (Bräutigam, 2010). Bu açıdan her ne kadar bu demiryolu projesi, Etiyopya'nın ticaret kapasitesini artırma potansiyeline sahip olsa da finansal sürdürülebilirlik ve kapasite kullanımındaki sorunlar nedeniyle Etiyopya üzerindeki ekonomik etkisi karmaşık bir

tablo çizmektedir. Ayrıca yerel halk, bu tür büyük projelerin ülkedeki sosyal eşitsizlikleri daha da derinleştirdiğini savunmaktadır (Bräutigam, 2010).

“Ülkenin Dünya ile Dijital İlişkisi” endeksi adı altında Çin’in bölgedeki dijital altyapı projeleri incelenmiştir. Çin, Etiyopya’da, Huawei gibi büyüyen teknoloji firmalarının varlığıyla ile dijitalleşmeye yönelik destek sağlamaktadır. Ancak özellikle batı tarafından artan dijital otoriterlik eleştirileri, Çin’in bölgedeki dijital yumuşak güç kapasitesine gölge düşürmektedir. Nitekim Çinli teknoloji şirketi ZTE ve Çinli şirketlerin desteklediği Ethio Telecom gibi büyük çaplı projeler, Etiyopya’da dijital altyapı kurmuş ve hükümetin gözetimi altında projeler gerçekleştirmiştir. Ancak Çin’in teknolojik desteğinin aslında Etiyopya hükümetinin iç muhalefeti ve sivil toplumu kontrol altına almasına olanak sağladığı eleştirilerine yol açmıştır. Ayrıca batılı eleştirmenler, Çin’in bu tür teknolojilerle Etiyopya gibi ülkelerde otoriter yönetimleri güçlendirdiğini ve insan hakları ihlallerine dolaylı yoldan katkıda bulunduğunu savunmaktadır. Son olarak “Bir Devletin Siyasi Kurumlarının Kalitesi” ve “Diplomatik Ağlarının Gücü” endeksinde Çin ve Etiyopya arasındaki karşılıklı bir kazan kazan mantığı ilerlemektedir. Çin, 2005 Etiyopya genel seçimlerinde, Etiyopya hükümetine verdiği destek ile, seçim sonrası bölgedeki insan hakları ihlallerine göz yummakla suçlanmaktadır. Bir başka örnekte ise Çin, Etiyopya’daki 2020 Tigray Krizi’nde insan hakları ihlallerini görmezden gelerek BM gibi uluslararası platformlarda Etiyopya’nın iç işlerine müdahale edilmemesi gerektiğini savunmuş, egemenlik ve iç işlere karışmama politikasını öne çıkarmıştır. Diğer açıdan Etiyopya ise, BM gibi uluslararası kuruluşlarda, Tayvan’ın bağımsızlığını tanımadığını beyan ederek, Çin’in Tek Çin politikasına destek vermektedir. Bu açıdan endekslerde savunulan hukukun üstünlüğü, demokratik değerlerin varlığı, insan haklarına saygı gibi yumuşak güç kriterlerinin bu iki ülke özelinde varlığından bahsetmek güçtür. Ancak Çin, Etiyopya’nın siyasi istikrarını desteklemekte ve her iki ülke insan hakları ihlalleri nedeniyle eleştirilse de, bu durum iki ülke arasındaki ilişkilerin derinleşmesine engel olamamıştır.

Son olarak Çin’in Etiyopya’da özellikle Konfüçyüs Enstitüleri ve burs programlarının yerel halk üzerindeki uzun vadeli etkileri ve sürdürülebilirliği

hakkında daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır. Tezin sınırlamaları arasında, yalnızca Etiyopya örneğine odaklanılmıştır. Ancak gelecek çalışmalarda, farklı Afrika ölkelerinde karşılaştırmalı analizler yapılarak, Çin'in yumuşak güç politikasının genel etkileri daha iyi anlaşılabilir.

KAYNAKÇA

AA. (2021). Çin, Afganistan'a 800 bin doz Kovid-19 aşısı yardımı yaptı. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cin-afganistana-800-bin-doz-kovid-19-asisi-yardimi-yapti/2444056>. (Erişim Tarihi: 28.02.2024)

Aalen, L. (2011). *The politics of ethnicity in Ethiopia: Actors, power and mobilization under ethnic federalism*. Leiden: Brill.

Akçadağ, E. (2010). *ABD'nin Kamu Diplomasisi Stratejisi: Akıllı Güç*. <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/abdkdstratejisi.pdf>. (Erişim Tarihi: 06.05.2024)

Alagöz, E. A. (2016). Kalpleri ve zihinleri kazanma aracı olarak kamu diplomasisi ve Çin örneği. In VII. *Uludağ Uluslararası İlişkiler Konferansı-Uluslararası Sistemde Yeni Düzen Arayışları* (s. 86-103). Bursa: Dora Yayıncılık.

Alagöz, E. A. (2019a). *21. Yüzyılda Rusya-Çin İlişkileri: Stratejik Ortaklık Mı, Adı Konulmamış İttifak Mı?* İstanbul: Nobel Bilimsel Eserler.

Alagöz, E. A. (2019b). *İç İstikrar, Refah Ve Güç Hedefleri Ekseninde Çin'in Orta Do*

ğu Politikası. Güvenlik Stratejileri Dergisi, 79-113. <https://doi.org/10.17752/guvenlikstrj.554035>.

Albert, E. (2018). China's big bet soft power. *Council for Foreign Relations (CFR)*. <https://www.cfr.org/backgrounder/chinas-big-bet-soft-power>. (Erişim: 12.08.2018)

Altuğ, Y. (1995). *Çin Sorunu*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları

Alpay, Y. (2011). Çin Afrika'da ne yapıyor? *Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi*. s. 9.

An, J. (2013). Mao Zedong's 'Three Worlds' theory: Political considerations and value for the times. *Social Sciences in China*, 34(1), 36-42.

Ankara Sanayi Odası. (2016). Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti Ülke Notu. Ankara, Araştırma ve Yönlendirme Müdürlüğü. <https://www.aso.org.tr/wp-content/uploads/2017/09/etiopya.pdf>. (Erişim Tarihi: 01.05.2024)

Arı, T. (2013a). *Uluslararası İlişkiler Teorileri : Çatışma, Hegemonya, İşbirliği* (8. Baskı, Sayı 1). MKM Yayıncılık.

Arı, T. (2013b). *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika* (10. Baskı). Marmara Kitap Merkezi Yayınları.

Arı, T. (2018). *Uluslararası İlişkiler Teorileri* (9. Basım). Aktüel Yayınları.

Arıboğan, D. Ü. (2007). *Uluslararası İlişkiler Düşüncesi: Tarihsel Gelişim*. Bahşehir Üniversitesi Yayınları.

Arıboğan, Ü. (2001). *Çin'in gölgesinde Uzakdoğu Asya*. Bağlam Yayınları.

Arslan, İ. (2018). Bir Ülke-Bir Kıta İlişkileri: Çin-Afrika Örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 16(31), 125-142. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/comuybd/issue/44733/555972>.

Aslan, S., & Alkış, M. (2013). Küresel Sivil Topluma Kavramsal Bir Bakış. *Uluslararası Yönetim İktisat Ve İşletme Dergisi*, 9(18), 299-310.

Assembly Nations General. (2010). *Forum on China–Africa Co-operation Sharm el Sheikh Action Plan (2010–2012)*. Çin ve Afrika: Dördüncü Çin-Afrika İşbirliği Forumu (FOCAC IV) Öncesi İlişkilerin Değerlendirilmesi Konferansı'nda sunulan bildiri.

Aydın, M. (2004). Uluslararası İlişkilerin “Gerçekçi” Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 1(1), 33-60.

Aydın, A., & Tekin, O. (2015). Çin-Afrika ilişkileri: Çin'in Afrika'daki etkinliği. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 15(32), 1-17.

Aydoğan, B. (2011). *Güç Kavramı ve Kamu Diplomasisi*. Politika Dergisi.

Bandung Konferansı'nın Son Bildirisi. (1955). http://franke.uchicago.edu/Final_Communique_Bandung_1955.pdf. (Erişim Tarihi: 21.05.2024)

Bashir, S. (2015). The imperative of skills development for the structural transformation of Sub-Saharan Africa: Potential for China-World Bank-Africa collaboration. *Investing in Africa Forum*, Addis Ababa.

Barnett, D. (1986). *Ten Years After Mao*. Foreign Affairs. <http://www.foreignaffairs.com/articles/41394/a-doak-barnett/ten-years-after-mao>.

Barr, M. (2012). Nation Branding as Nation Building: China's Image Campaign. *East Asia*, 29(1), 81–94. <https://doi.org/10.1007/s12140-011-9159-7>

Bayram, M., & Emiroğlu, H. (2016). Afrika'da Artan Çin Nüfuzunun Çok Yönlü Sonuçları. *The Journal of Academic Social Science*, 4(28), 501-516. DOI:10.16992/ASOS.1211.

Becker, J. (2007). *Ejder Şahlıyor Bugünkü Çin'e İçeriden Bir Bakış*. (A. Sezgintüredi, Çev.) İstanbul: NTV Yayınları.

Beyaz, F. (2023). Çin dış politikasında yumuşak güç dinamiğinin kullanımı: Çin-Etiyopya ilişkileri örneği. *Sakarya İktisat Dergisi*, 12(4), 499-518.

Beyaz, F. (2024). Konfüçyüsçü değerlerin Çin'in dış politikası üzerindeki etkisi. *Doğu Asya Araştırmaları Dergisi*, 7(14), 63-83. <https://doi.org/10.59114/dasad.1451003>

Bharti, M. S. (2023). The sustainable development and economic impact of China's Belt and Road Initiative in Ethiopia. *East Asia*, 40, 175-194.

Bilener, T. (2019). Dış Politika Analizinde Yumuşak Güç - Keskin Güç Karşılaştırması: Çin Örneği. *The Turkish Yearbook of International Relations*, 50, 225-257.

Boesche, R. (2003). Kautilya's Arthashastra on War and Diplomacy in Ancient India. *Journal of Military History*, 67(1), 9-37.

Bozdağlıoğlu, Y., & Özen, Ç. (2004). Liberalizmden Neoliberalizme Güç Olgusu ve Sistemik Bağımlılık. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 1(4), 59-79.

Boztepe, V. (2016). Bir Yumuşak Güç Kaynağı Olarak Türkiye'deki Çin Medyası. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(4), 93-110. <https://doi.org/10.18037/AUSBD.415561>

Brautigam, D. (2009). *The dragon's gift: The real story of China in Africa*. Oxford University Press.

Bräutigam, D. (2010). China, Africa and the International Aid Architecture. *African Development Bank Group*.

Brødsgaard, K. E. (1987). *Economic and political reform in post-Mao China*. In K. E. Brødsgaard (Ed.), Ten years after, economic and political reform in post-Mao China (pp. 31-56). Copenhagen: Center for East and Southeast Asian Studies, Museum Tusulanum Press, University of Copenhagen.

Brown, K. (2017). China's foreign policy since 2012: A question of communication and clarity. *China Quarterly of International Strategic Studies*, 3(3), 325-339.

Brown, K., & Chun, Z. (2009). *China in Africa: Preparing for the next Forum for China-Africa Cooperation*. Chatham House.

Carr, E. H. (2010). *Yirmi Yıl Krizi 1919-1939* (C. Cemgil, Ed.; 2. Baskı). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Chang, D. W.-W. (1988). *China under Deng Xiaoping: Political and economic reform*. New York: Palgrave Macmillan.

Chee-Beng, T. (2022, Mart 22). China and Chinese Overseas: A Softer Soft Policy Needed?. FULCRUM Analysis on Southeast Asia. <https://fulcrum.sg/china-and-chineseoverseas-a-softer-soft-policy-needed/>.

Cheng, J. Y. (1998). Introduction. In Y. Cheng, Y. Zheng, & J. Y. Cheng (Eds.), *China in the post-Deng era* (pp. 1-21). Hong Kong: The Chinese University Press.

Chinese International Education Foundation. (2021). “全球网络”. <https://cief.org.cn/qq>. Erişim Tarihi: 17.04.2024

Chu, J., & Fafchamps, M. (2022). Labor conflict within foreign, domestic, and Chinese-owned manufacturing firms in Ethiopia. *World Development*, 159.

CIEF. (2020). *Konfüçyüs Enstitüsü Forumu*. <https://cief.org.cn/d2>. Erişim Tarihi: 10.08.2024

CSIS. (2007). A Smarter, More Secure America. İçinde *Center for Strategic and International Studies*. <https://www.csis.org/analysis/smarter-more-secure-america>. Erişim Tarihi: 06.05.2024

Confucius İnstitut. (2021). Fransa'daki Konfüçyüs Enstitüsü'nün amaçları ve misyonları Çince dil öğretimi ve kültürel tanıtım. <https://www.institutconfucius.fr/cn/qui-sommes-nous/objectifs-et-missions>. Erişim Tarihi: 17.04.2024

Çalık, Ü. (2011). Çin ekonomisi (Mao ve Mao sonrası dönem). *Liberal Düşünce*, 16(64), 191-205.

Çalış, Ş., & Özlük, E. (2007). Uluslararası İlişkiler Tarihinin Yapısökümü: İdealizm-Realizm Tartışması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 0(18), 225-243.

Çavuş, T. (2012). Dış Politikada Yumuşak Güç Kavramı ve Türkiye'nin Yumuşak Güç Kullanımı. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 23-37.

Dahl, R. A. (1957). The concept of power. *Behavioral Science*, 2(3), 201-215.

Davies, P. (2007). *China and the end of poverty in Africa: Towards mutual benefit?* Diakonia.

Demirtepe, T., & Özertem, H. S. (2013). Yükselen tehdit algısı karşısında Çin'in yumuşak güç siyaseti: Politikalar ve sınırlılıkları. *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi (Bilgi)*, 65, 95-118.

Demirtaş, T. (2023). Küresel rekabetin Afrika cephesi: ABD ve Çin politikalarının karşılaştırılması. *TESAM Akademi Dergisi*, 10(1), 247-269. <https://doi.org/10.30626/tesamakademi.1169220>.

Dig Mandarin. (2024). *Confucius Institutes around the world*. <https://www.digmandarin.com/confucius-institutes-around-the-world.html>. Erişim Tarihi: 01.09.2024

D'Hooghe, I. (2007). "The rise of China's public diplomacy" *Netherlands Institute of International Relations*.

Dumankaya, M. (2019). Uluslararası İlişkiler ve Güç Kavramı. *STM Teknolojik Düşünce Merkezi Trend Analizi*, 1-9.

Ekrem, N. H. (2003). *Çin Dış Politikası (1950-2000)*. Ankara: ASAM Yayınları.

Emiroğlu, H. (2006). Soğuk Savaş sonrası Çin'in Ortadoğu'ya yönelik dış politikası. *Ortadoğu Yıllığı 2006*, 464-482.

Etiyopya haritası. (2020). *Türkiye Rehberi*. <https://www.turkiye-rehberi.net/etiopya-haritasi.asp>. (Erişim Tarihi: 01.05.2024)

Fewsmith, J. (2008). *China since Tiananmen: From Deng Xiaoping to Hu Jintao*. Cambridge: Cambridge University Press.

Fei, D., Samatar, A. I., & Liao, C. (2018). Chinese-African encounters in high-tech sectors: Comparative investigation of Chinese workplace regimes in Ethiopia. *Development Policy Review*, 36, O455-O475. <https://1551683842c92c442f30948395dc2e4ae6a00da3.vetisonline.com/doi/epdf/10.1111/dpr.12357>

Foucault, M. (2015). *İktidarın Gözü* (I. Ergüden, Ed.; 4. Baskı). Ayrıntı Yayınları.

Fredua-Kwarteng, E. (2020, Kasım 21). What is China's higher education agenda in Africa? *University World University*. <https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20201120110117700>

Friesen, I., & Janauschek, L. (2021). *EU-China engagement in humanitarian aid: Different approaches, shared interests?* German Development Institute.

Gaas, A. O. (2009). Challenges and breakthrough for Horn of Africa regional integration. *Journal of Political Science and International Relations*, 2(1), 11-12.

Gao, G. (2017). Why Is China So ... Uncool? *Foreign Policy*. <https://foreignpolicy.com/2017/03/08/why-is-china-so-uncool-soft-power-beijingsensorship-generation-gap/>

Gardner, A. (2014). Xi Becomes First Chinese President To Visit EU. *Politico*. <https://www.politico.eu/article/xi-becomes-first-chinese-president-to-visit-eu/>. (Erişim Tarihi: 20.05.2024)

Getachew, A., & Aktaş, T. (2018). Etiyopya 'Afrika'nın Çin'i' olma yolunda kararlı. *AA*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/etiopya-afrika-nin-cini-olma-yolunda-kararli/1135031#>. Erişim tarihi: 20.08.2024.

Gill, B., & Huang, Y. (2006). Sources and limits of Chinese 'soft power'. *Survival: Global Politics and Strategy*, 48(2), 17-36.

Gil, J. (2022). Confucius Institute and Confucius Classroom closures: Trends, explanations and future directions. *Applied Linguistics Review*, 15(699-712). <https://doi.org/10.1515/applirev-2022-0111>.

Goodman, D. (1994). Deng Xiaoping And The Chinese Revolution: A political biography. New York: Routledge.

Goodman, L. E. (1972). Ibn Khaldun and Thucydides. *Journal of the American Oriental Society*, 92(2), 250-270.

Gözlü, A., & Efe, A. (2023). Antik Bir Savaş Kuramcısı: Thucydides. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31, 393-414.

Günek, A. (2018). A new type of soft power: Country branding. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 252-259. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/525907>.

Haldun, İ. (2023). *Mukaddime* (S. Uludağ, Ed.; 20. Baskı). Dergah Yayınları.

Hamad, Z. Y. (2020). Soğuk Savaş sonrası Çin'in Afrika Boynuzu'na yönelimi. *Afrika ve Nil Havzası Çalışmaları Dergisi*, 5-7.

Harald, J., et al. (2018). *Ethiopia: A political economy analysis*. Norwegian Institute of International Affairs.

Hijazi, A. (2018). Çin-Etiyopya İlişkileri: Fırsatlar ve zorluklar. Kahire: Democratic Arabic Center for Strategic, Political And Economic Studies. <https://democraticac.de/?p=53396>. (Erişim Tarihi: 01.06.2024)

Holsti, K. J. (1964). The Concept of Power in the Study of International Relations. *Source: Background*, 7(4), 179-194.

Hooker, R.. (2009). World Civilizations. Washington State University Distant Learning Resources.

Islam, M. N. (2022). Çin ve 21. yüzyıl yeni dünya düzeninin alternatif tılsımları: Çin, batı kökenli olmayan yumuşak güç modelini nasıl yeniden şekillendiriyor? *Ulisa: Uluslararası Çalışmalar Dergisi*, 6(1), 33-50.

Jackson, A. (2010). The impact of the Cold War and new scrambles for Africa. *Journal of Southern African Studies*, 36(1), 229-239.

Jakhar, P. (2019). Confucius Institutes: The growth of China's controversial cultural branch. <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-49511231>. (Erişim Tarihi: 17.04.2024)

Jeangène-Vilmer, J.-B. (2018). *Les Manipulations de l'information: un défi pour nos démocraties démocraties*. Rapport du CAPS et de l'IRSEM, Paris.

<https://www.jbjv.com/-Les-Manipulations-de-l-information-.html>. (Erişim Tarihi: 13.05.2024)

Kalın, İ. (2010). Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi. <https://tasam.org/tr/TR/Icerik/66920/turk-dis-politikasi-ve-kamu-diplomasisi>. (Erişim Tarihi: 28.05.2024)

Kalın, İ. (2011). Soft Power and Public Diplomacy in Turkey. *PERCEPTIONS: Journal of International Affairs*, 16(3), 5-23.

Kang, J. S. (2017). Change and continuity in China's soft power trajectory: From Mao Zedong's "Peaceful Co-existence" to Xi Jinping's "Chinese Dream". *Asian International Studies Review*, 18(1), 113-130.

Karaca, R. K. (2004). Dünyadaki yeni güç Çin: Tek kutuptan çift kutuba. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Karaca, R. K. (2008). Güç olma stratejisi Çin: Soğuk savaş sonrası Türkiye-Çin ilişkileri. İstanbul: IQ Yayıncılık.

Karaca, R. K. (2012). Çin'in dış politika anlayışı ve Türkiye-sorunlar ve öneriler. In S. G. Ayman (Ed.), *Mekan, kimlik, güç ve dış politika* (pp. 151-177). İstanbul: Yalın Yayıncılık.

Karaca, R. K. (2013). Çin Halk Cumhuriyeti'nin dış politikasında Orta Asya. In M. T. Demirtepe & G. Özkan (Eds.), *Uluslararası sisteminde Orta Asya: Dış politika ve güvenlik* (pp. 59-81). Ankara: USAK Yayınları.

Karamurtlu, B. (2020). Kuşak yol projesi bağlamında Çin Halk Cumhuriyeti'nin küresel hegemonya girişimi. *Doğu Asya Araştırmaları Dergisi*, 54-81.

Karlova, U. R. (2011). Çin modern tarihinde yolculuk: Bir süper gücün yakın geçmişi. İstanbul: Başlık Yayın Grubu.

Kavas, A. (2020). Kovid-19 Gölgesinde Konfüçyüs Enstitüleri'nin Akıbeti. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/kovid-19-golgesinde-konfucyus-enstitulerininakibeti/1839803>. Erişim Tarihi: 05.05.2024)

Kaya, S., & Mammadzade, A. (2019). Çin'in Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleriyle İlişkilerinin Akıllı Güç Kavramı Bağlamında Analizi. *Doğu Asya Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 37-55. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dasad>.

Kayapınar, A. (2006). İbn Haldûn'un Asabiyet Kavramı: Siyaset Teorisinde Yeni Bir Açılım. *İslam Araştırmaları Dergisi*, 15, 83-114.

Keohane, R. O., & Nye, J. S. (1998). Power and Interdependence in the Information Age. *Foreign Affairs*, 77(5), 81.

Keohane, R., & Nye, J. S. (2012). Power and Interdependence Revisited. *International Organization*, 41(4), 725-753. <https://www.jstor.org/stable/2706764>.

Kıbaroğlu, M. (2012). Çin artık “yumuşak güç” olarak sahnede. <https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/dusunenlerin-dusuncesi/cin-artik-yumusak-guc-olarak-sahnedede-1642385> , Erişim Tarihi: 05.05.2024.

Kissinger, H. (2011). *Diplomasi* (İ. H. Kurt, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Kissinger, H. (2015). *Çin: Düünden bugüne yeni Çin* (N. I. Çeper, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

KKNEWS. (2021). Çinli sağlık ekibi Etiyopya'daki Konfüçyüs Enstitüsü öğrencileriyle kültürel alışverişte bulundu. <https://kknews.cc/zh-sg/education/nyx65m2.html>. (Erişim Tarihi: 20.05.2024).

Knutsen, T. L. (2015). *Uluslararası İlişkiler Teorisi* (M. Özey, Ed.; 2. Baskı). Açılım Kitap.

Kong, Q., & Du, M. (2020). Is the Belt and Road Initiative the Chinese vision of global governance? In G. Martinico & X. Wu (Eds.), *A legal analysis of the Belt and Road Initiative: Towards a new Silk Road?* (pp. 5-20). Cham: Palgrave Macmillan.

Kömür, G. (2020). Yumuşak Güç Unsuru Olarak Kamu Diplomasisi. *International Journal of Politics and Security (IJPS)*, 2(3), 89-115

KTO - Dış Ticaret Servisi. (2013). Etiyopya Ülke Raporu. Konya: Konya Ticaret Odası, Dış Ticaret Servisi. http://www.kto.org.tr/d/file/etiopya_ulke-raporu_2013.pdf. (Erişim Tarihi: 01.06.2024)

Kurban, A. (2021). Çin'in Yumuşak Güç Unsurları. https://insamer.com/tr/cinin-yumusak-guc-unsurlari_3794.html , Erişim Tarihi: 05.05.2024.

Kurlantzick, J. (2007). *Charm Offensive: How China's Soft Power Is Transforming The World*. Yale University Press.

Kurnaz, İ., & Avcı, Y. (2024). Machiavelli ve Realist Uluslararası İlişkiler Teorisi. *Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 5(1).

Kurtzer, J. "Çin'in İnsani Yardımı: Rekabet Ortamında İşbirliği". <https://www.csis.org/analysis/chinas-humanitarian-aid-cooperation-amidst-competition>. (Erişim Tarihi: 17.04.2024)

Lee, S. J. (1984). *Aspects of European history, 1494-1789* (2. Basım). Routledge.

- Li, M. J. (2008). *Soft power in Chinese discourse: Popularity and prospect*. RSIS Working Paper No. 165. S. Rajaratnam School of International Studies.
- Li, S., & Rønning, H. (2013). Winning hearts and minds: Chinese Soft Power Foreign Policy in Africa. CHR. Michelsen Institute (CMI). 12(3). <https://www.cmi.no/publications/4906-winning-hearts-and-minds>
- Li, X., & Worm, V. (2010). Building China's soft power for a peaceful rise. *Journal of Chinese Political Science*, 15(1), 69-89.
- Li, H., & Wang, Y. (2023). *African media cultures and Chinese public relations strategies in Kenya and Ethiopia*. Carnegie Endowment for International Peace. https://carnegieendowment.org/files/Li_Wang_Kenya_final.pdf.
- Lieberthal, K. (1984). China's political reforms: A net assessment. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 19-33.
- Lin, C. (2016). Chinese response to Obama's rebalancing strategy: Sino-US relations and Washington's pivot to Asia. In D. W. Huang (Ed.), *Asia Pacific countries and the US rebalancing strategy* (pp. 85-102). New York: Palgrave Macmillan Lynch.
- Linklater, A., Reus-Smit, C., Donnelly, J., True, J., Paterson, M., Devetak, R., Burchill, S., & Nardin, T. (2021). *Uluslararası İlişkiler Teorileri* (M. A. Ağcan & A. Aslan, Ed.; 7. Baskı). Küre Yayınları.
- Lynch, L., Ryder, H., & Cai, J. (2021). Is the Africa-China Relationship at Its Lowest or Highest Level Yet? *The Diplomat*. <https://thediplomat.com/2021/12/is-the-africa-china-relationship-at-its-lowest-or-highest-level-yet/>. (Erişim Tarihi: 30.05.2024)
- Maastricht School of Management (MSM). (2020). *Paper on Ethiopia in China's Belt and Road Initiative*. <https://www.msm.nl/news-events-and-blogs/news/paper-on-ethiopia-chinas-belt-road-initiative-bri>. (Erişim tarihi: 05.08.2024).
- Machiavelli, N. (2020). *The Prince* (1. Basım). İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Machiavelli. (1996). *Hükümdar*. İçinde Y. Türk (Ed.), *Düşünen Adam Yayınları* (1. Baskı).
- Marcus, H. (2024). Ethiopia. *Britannica*. <https://www.britannica.com/place/Ethiopia>. (Erişim Tarihi: 20.05.2024)
- Mardell, M. (2013). Chinese leader Xi Jinping joins Obama for the summit. *BBC*. <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-22798572> (Erişim Tarihi: 25 Mayıs 2024).

McClory, J. (2019). *The Soft Power 30: A global ranking of soft power 2019*. Portland. <https://softpower30.com/wp-content/uploads/2019/10/The-Soft-Power-30-Report-2019-1.pdf>.

McGiffert, C. (2009). *Chinese Soft Power and Its Implications for the United States*. Center for Strategic and International Studies (CSIS).

Meester, J., et al. (2020). The political economy of Gulf investments in the Horn of Africa. *Clingendael Magazine*. <https://www.clingendael.org/publication/political-economy-gulf-investments-horn-africa>. (Erişim Tarihi: 02.05.2024).

Meriç, C. (2010). *Umrandan Uygarlığa* (31. Baskı). İletişim Yayınları.

Meuller, J. (1989). *Retreat from Doomsday: The Obsolescence of Major War*. New York, NY: Basic Books.

Men, J., & Barton, B. (2012). *China and the European Union in Africa: Partners or competitors* (pp. 105-127). Ashgate Publishing Company.

Miller, T. (2017). *China's Asian dream: Empire building along the New Silk Road*. London: Zed Books.

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2020). President Jiang Zemin's visit to six African countries. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/ziliao_665539/3602_665543/3604_665547/t18035.shtml. (Erişim Tarihi: 20.05.2024).

Mohan, G., & Power, M. (2008). New African choices? The politics of Chinese engagement. *Review of African Political Economy*, 35(115), 23-42. <https://doi.org/10.1080/03056240801998753>

Morgenthau, H. (1947). *Scientific Man Versus Power Politics*. Latimer House Limited.

Morgenthau, H. (1985). *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace* (6th ed., K. Thompson, Ed.). New York, NY: McGraw Hill.

Morgenthau, H. J. (1970). *Uluslararası Politika* (B. Oral & Ü. Oskay, Ed.; 1. cilt). Sevinç Matbaa

Naim, M. (2018). *Güçün sonu*. İstanbul: Pozitif Yayınevi.

Natulya, P. (2018). Grand Strategy And China's Soft Power Push in Africa. *Africa Center for Strategic Studies*. <https://africacenter.org/spotlight/grand-strategy-and-chinas-soft-power-push-in-africa/>. (Erişim Tarihi: 20.05.2024)

Nel, N. M., & Krog, S. (2021). Factors influencing the acquisition of Mandarin Chinese as a second additional language focusing on phonetics. *Participatory Educational Research*, 8(1), 1-27. <https://doi.org/10.17275/per.21.1.8.1>.

Nye, J. S. (1990a). *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*. Basic Books.

Nye, J. S. (1990b). The Changing Nature of World Power. *Political Science Quarterly*, 105(2), 177-192. <https://doi.org/10.2307/2151022>

Nye, J. S. (2003). *The Paradox of American Power*. Oxford: Oxford University Press.

Nye, J. S. (2005). *Yumuşak Güç* (R. İ. Aydın, Ed.; 1. Basım). Ankara: Elips Kitap.

Nye, J. S. (2009). Smart Power Combines Both Hard and Soft Power Strategies. *Foreign Affairs*. <https://www.foreignaffairs.com/united-states/get-smart>. (Erişim Tarihi: 06.05.2024)

Nye, J. S. (2011a). *Smart Power*. The Huffington Post (HuffPost):. https://www.huffpost.com/entry/smart-power_b_74725. (Erişim Tarihi: 06.05.2024)

Nye, J. S. (2011b). *The Future Of Power*. New York: Public Affairs.

Nye, J. S. (2012). Why China is weak on soft power. The New York Times. <https://www.nytimes.com/2012/01/18/opinion/why-china-is-weak-on-soft-power.html>. (Erişim Tarihi: 13.05.2024)

Nye, J.S. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York, NY: Public Affairs Books.

Nye, J.S. (2010, Ekim 26). *Joseph Nye on global power shifts*. TED.com. https://archive.org/details/JosephNye_2010G. (Erişim Tarihi: 10.04.2024)

Nye, J.S. (2018). *China's Soft and Sharp Power*. <https://www.project-syndicate.org/commentary/china-soft-and-sharp-power-by-joseph-s--nye-2018-01>. (Erişim Tarihi: 13.05.2024)

Osman, A. (2017). *Afrika Boynuzu, tarih ve jeopolitik*. Katar: Dokümantasyon ve Beşeri Bilimler Merkezi.

Ozan, E. (2021). *Covid-19 Salgınında ABD-Çin Yumuşak Güç Rekabeti*. <https://www.ankasam.org/covid-19-salgininda-abd-cin-yumusak-guc-rekabeti/>, (Erişim Tarihi: 05.05.2024)

Oya, C., & Schaefer, F. (2021). The politics of labour relations in global production networks: Collective action, industrial parks, and local conflict in the Ethiopian apparel sector. *World Development*, 146.

Oya, C., & Schaefer, F. (2023). Do Chinese firms in Africa pay lower wages? A comparative analysis of manufacturing and construction firms in Angola and Ethiopia. *World Development*, 168. <https://5cef0b7b43e7a42fd019406d30fe2e79ab6b0d1f.vetisonline.com/science/article/pii/S0305750X23000840>.

Önal, B. (2020). Çin'in Kültürel Diplomasisi: Konfüçyüs Enstitüleri'nin Rolü ve Eleştiriler. *International Journal of Politics and Security*, 2(4), 217-245.

Özdemir, H. (2008). Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63(03), 113-144. <https://doi.org/10.1501/SBFDER.0000002075>

Özel, C. (2018). Yumuşak Güce Bütünsel Bakış. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1-27.

Özlük, E. (2009). Uluslararası İlişkiler Disiplininin Soy Kütüğü. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 9(17), 237-260.

Plessis, A. D. (2014). The Forum on China-Africa Cooperation, ideas and aid: National interest(s) or strategic partnership? *Insight on Africa*, 6(2), 113-130.

Repnikova, M. (2022). Rethinking China's soft power: "Pragmatic enticement" of Confucius Institutes in Ethiopia. *The China Quarterly*, 250, 440-463. <https://doi.org/10.1017/S0305741022000340>.

Rotberg, R. I. (2008). *China into Africa* (p. 28). Brookings Institution Press.

Qiu, L. (2017). *Fingerprints of Russian Disinformation: From AIDS to Fake News*. The New York Times. <https://www.nytimes.com/2017/12/12/us/politics/russian-disinformation-aids-fake-news.html>. (Erişim Tarihi: 13.05.2024)

Salman, H. (2019). Afrika Boynuzu iç zorlukları ve dış müdahaleleri. *El-Pusula*. <https://albosla.net/4776>. (Erişim Tarihi: 20.06.2020)

Sancak, K. (2015). *Dış politikada bir etki aracı olarak yumuşak güç: Türkiye'nin yumuşak gücünün analizi ve Azerbaycan üzerindeki yumuşak güç kapasitesinin değerlendirilmesi* [Doktora tezi]. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sancak, K. (2016). *Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı ve Yumuşak Güç* (1. Baskı). Nobel Akademik Yayıncılık.

Sander, O. (1971). Çin dış politikası üzerine bir değerlendirme. *SBF Dergisi*, 26(2), 1-17.

Sander, O. (2009). *Siyasi tarih: 1918-1994*. Ankara: İmge Kitabevi.

Sandıklı, A., & Güllü, İ. (2005a). Gelişen Çin ekonomisi ve Türk dış ticaretine etkileri. In A. Sandıklı & İ. Güllü (Eds.), *Geleceğin süper gücü Çin* (pp. 2-94). İstanbul: TASAM Yayınları.

Sandıklı, A., & Güllü, İ. (2005b). Çin Halk Cumhuriyeti kısa analizi. In A. Sandıklı & İ. Güllü (Eds.), *Geleceğin süper gücü Çin* (p. 18). İstanbul: TASAM Yayınları.

Saracoğlu, Ş. (2017). Çin Halk Cumhuriyeti'nde 1978 sonrası reformlar ve piyasa ekonomisi'ne geçiş. TEPAV. https://www.tepav.org.tr/upload/files/haber/1488260411-0.Sirin_Saracoglu_Sunum.pdf. (Erişim Tarihi: 13.05.2024)

Selim, L. J. (1989). Dış politika analizi. Riyad: Kütüphane İşleri Başkanlığı.

Sezen, S. (2009). *Çin'in ikinci uzun yürüyüşü* (1st ed.). İstanbul: TODAİE.

Sezen, S. (2011). Küresel bir güç olma yolundaki Çin. *Mülkiyeliler Birliği Yayını*, 1010-1011.

Seyedi Asl, S. (2021). *Çin'in Afrika'ya açılan kapısı Etiyopya*. Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM). <https://www.ankasam.org/anka-analizler/cinin-afrikaya-acilan-kapisi-etiyopya/>. (Erişim tarihi: 10.08.2024).

Shambaugh, D. (2013). *China Goes Global: The Partial Power*. Oxford University Press.

Shi, Q. (1997). Çin. Pekin: Yeni Yıldız Yayınevi.

Shibu, A. A. (2022). Çin-Afrika ilişkisi: Etiyopya örneği. *AKEM*. <https://www.akem.org.tr/post/b%C3%BCIten-%C3%A7in-afrika-i%CC%87li%C5%9Fkisi-etiyopya-%C3%B6rne%C4%9Fi>. (Erişim tarihi: 01.08.2024).

Shin, D. C. (2012). *Confucianism and democratization in East Asia*. Cambridge University Press.

Shinn, D. (2013). *China and Africa in the Xi Jinping era*. The Diplomat.

Shirk, S. L. (2008). *China: Fragile superpower*. Oxford University Press.

Sim, May. (2013). Confucian Values and Human Rights. *The Review of Metaphysics*, (1), 1-8.

Sirkeci, B. (2023). Japonya'nın Yumuşak Gücü. *Doğu Asya Araştırmaları Dergisi*, 44-64(64), 6-11.

Sobol, M. (2018). China's peripheral diplomacy: Repeating Europe's errors in dealing with the neighbourhood. *Asian Journal of Comparative Politics*, 20(10), 1-15.

Sørensen, C. T. (2015). The significance of Xi Jinping's "Chinese Dream" for Chinese foreign policy: From "Tao Guang Yang Hui" to "Fen Fa You Wei". *Journal of China and International Relations*, 3(1), 53-73.

Spegele, R. D. (1982). Rediscovering debates in the international studies: Morton Kaplan's system epistemology revisited. *Theory and Decision*, 14(3), 293-328.

Sultan, H. E., & Sun, D. (2020). Çin'in Sudan ve Güney Sudan'daki çatışma çözümüne katılımı: Bir "yaratıcı arabuluculuk" örneği. *BRIQ (Belt & Road Initiative Quarterly)*, 1(2), 7-23.

Sun, D., & Zoubir, Y. (2018). China's participation in conflict resolution in the Middle East and North Africa: A case of quasi-mediation diplomacy? *Journal of Contemporary China*, 27(110), 224-243. <https://doi.org/10.1080/10670564.2018.1389019>

Sun, Y. (2021). FOCAC 2021: China's retrenchment from Africa? Brookings. <https://www.brookings.edu/blog/africa-in-focus/2021/12/06/focac-2021-chinas-retrenchment-from-africa/>. (Erişim Tarihi: 30.05.2024)

Skjerdal, T. S., & Gusu, F. (2016). Positive portrayal of Sino-African relations in the Ethiopian press. In X. Zhang, H. Wasserman, & W. Mano (Eds.), *China's media and soft power in Africa: Promotion and perceptions* (pp. 149-161). Palgrave Macmillan.

Tabak, H. (2008). Mao Devletinden Devlet Maosu'na: Çin Dış Politikasında Tarih Ve Değişim. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 63-76.

Tanilli, S. (2007). Uygarlık tarihi. İstanbul: Alkım Yayınevi.

Tanrısever, O. (2019). Güç. İçinde A. Eralp (Ed.), *Devlet ve Ötesi Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar* (9. Baskı, ss. 53-73). İletişim Yayınları.

Tesfaye, A. (2019). China-Ethiopia relations and the Horn of Africa. ISPI. <https://www.ispionline.it/en/publication/china-ethiopia-relations-and-horn-africa-23968>. (Erişim Tarihi: 20.05.2024)

Thakur, M. (2009). Building on progress? Chinese engagement in Ethiopia. SAIIA. <https://saiia.org.za/research/building-on-progress-chinese-engagement-in-ethiopia/>. (Erişim Tarihi: 20.05.2024)

The Soft Power 30. (2017) *Yumuşak güç nedir?* <https://softpower30.com/what-is-soft-power/>. (Erişim tarihi: 10.04.2024).

Thucydides. (2010). *Peloponnessos Savaşları* (F. Akderin, Ed.; 1. Baskı). Belge Yayınları.

Timurtaş, M. E. (2018). *Çin Halk Cumhuriyetinin Ekonomik Ve Siyasi Geçmişinin Bugünkü Gelişim Sürecindeki Rolü*. Sakarya İktisat Dergisi, 7(1), 52-69.

Tıgılı, İ. (2016). Afrika'da Konfüçyüs olmak. *Gerçek Hayat Dergisi*, Ekim, s. 1.

Tsetung, M. (1949). On the people's democratic dictatorship. In Commemoration of the twenty-eighth anniversary of the Communist Party of China. https://www.marxists.org/reference/archive/mao/selected-works/volume-4/mswv4_65.htm. (Erişim Tarihi: 21.05.2024)

Tsou, T. (1986). *The Cultural Revolution and post-Mao reforms: A historical perspective*. Chicago: University of Chicago Press.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. (2020). Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti. <http://www.mfa.gov.tr/eti-yopya-kunyesi.tr.mfa>. (Erişim Tarihi: 26.06.2024)

Türkiye Ticaret Bakanlığı. (2019). Eritre Devleti. *Türkiye Ticaret Bakanlığı*. <https://ticaret.gov.tr/data/5b885d79af23be7c5c10c63a/Eritre.pdf>. (Erişim Tarihi: 01.06.2024)

Uçarol, R. (2010). *Siyasi tarih* (8th ed.). İstanbul: Der Yayınları.

Uluçer, L. (2012) Çinli Müslüman amiralin bitmeyen yolculuğu. https://www.bbc.com/turkce/izlenim/2012/08/120803_china_zheng. (Erişim Tarihi: 13.04.2024).

United Nations Development Programme, "China's Humanitarian Aid". <https://www.undp.org/china>. (Erişim Tarihi: 17.04.2024)

Üngör, Ç. (2009). Çin ve üçüncü dünya. *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 27-38.

Vogel, E. F. (2011). Deng Xiaoping and the transformation of China. Cambridge, MA, and London: The Belknap Press of Harvard University Press.

Vural, A. (2017). Yumuşak güç stratejisi çerçevesinde Çin'in Afrika politikası. *Avrasya Etüdüleri*, 129.

Walker, C., & Ludwig, J. (2017). The Meaning of Sharp Power: How Authoritarian States Project Influence. *Foreign Affairs*. <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2017-11-16/meaning-sharp-power>. Erişim Tarihi: 13.05.2024.

- Waltz, K. N. (2009). *İnsan Devlet ve Savaş* (E. Bozkurt, Ed.; 1. Baskı). Asil Yayın Dağıtım.
- Wasserstrom, J. N. (2011). *21. yüzyılda Çin* (H. Güldü, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Wilkinson, E. (2000). *Chinese history, a manual*. London: Harvard University Asia Center.
- Wilson, E. (2008). Hard Power, Soft Power, Smart Power. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 110-124.
- Womack, B. (2009). China between region and world. *The China Journal*, 1-20. <https://doi.org/10.2307/20798230>
- Wu, Y. (2019). Recognizing and Resisting China's Evolving Sharp Power. *American Journal of Chinese Studies*, 26(2), 129-153.
- Xie, Z. (2019). The Tiananmen Square incident of 1989. *American Research Journal of History and Culture*, 5(1), 1-9. <https://doi.org/10.21694/2379-2914.19002>
- Yaşar, N., & Aktaş, H. (2022). Savaş: Modern Devletin Varoluş Aracı. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 53, 108-123.
- Yatağan, A. G. (2018). Sert Güç Unsurlarının Yumuşak Güç Aracı Olarak Etkileri. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 28(2), 1302-2741.
- Yıldız, F. (2018). Etiyopya'daki Çin: Algı siyaseti ve Pekin'in faaliyetleri. AFAM. <https://afam.org.tr/etiopyadaki-cin-almi-siyaseti-ve-pekini-faaliyetleri/>. (Erişim Tarihi: 20.05.2024)
- Yıldızıl, A. (2021). Çin'in Yumuşak Güç Unsurları. https://insamer.com/tr/cinin-yumusak-guc-unsurlari_3794.html. (Erişim Tarihi: 17.04.2024)
- Yılmaz, İ. (2006). Çin ekonomisinde büyümenin dinamikleri. In B. Neyaptı (Ed.), *Ekonomik büyümenin dinamikleri ve istihdam: Kaynaklar ve etkiler* (pp. 149-172). Ankara: TEK Vakfı.
- Yılmaz, S. (2008). Güç ve Politika. İçinde *Alfa Yayınları* (1. Baskı). Alfa Yayınları.
- Yılmaz, S. (2021). Bir Kuşak Bir Yol Projesi bağlamında Afrika ülkelerini bekleyen muhtemel tehlikeler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(77), 356-368.
- Yurdusev, N. (2022). Uluslararası İlişkiler Öncesi. İçinde A. Eralp (Ed.), *Devlet, Sistem ve Kimlik Uluslararası İlişkilerde Temel Yaklaşımlar* (17. Baskı). İletişim Yayınları.

Yusuf, A. A., & Alkan, M. N. (2020). Afrika Boynuzu'nda Politik ve Ekonomik bir Güç olarak Çin Halk Cumhuriyeti. *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 218-253.

Yüce, M. (2021). Çin dış politikasını şekillendiren temel doktrinler ve liderlerin etkisi. ANKASAM. <https://www.ankasam.org/cin-dis-politikasini-sekillendiren-temel-doktrinler-ve-liderlerin>. Erişim Tarihi: 10.05.2024.

Yücel, O. K. (2019). Nil Havzası hidropolitiginde Çin faktörü: Mısır hegemonyasının sonu mu? AFAM. <https://afam.org.tr/nil-havzasi-hidropolitiginde-cin-faktoru-misir-hegemonyasinin-sonu-mu/>. (Erişim Tarihi: 20.04.2024)

Zabunoğlu, Y. K. (1957). Thomas Hobbes, hayatı, eserleri ve hukuki fikirleri. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14(1-4), 219-240.

Zabunoğlu, Y. K. (1957). Thomas Hobbes, Hayatı, Eserleri ve Hukuki Fikirleri. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14(1-4), 219-240.

Zezeza, P. T. (2014). The Africa-China relationship: challenges and opportunities. *Canadian Journal of African Studies*, 48(1), 145-169.

Zhang, D. (2018). The concept of 'community of common destiny' in China's diplomacy: Meaning, motives and implications. *Asia & the Pacific Policy Studies*, 5(2), 196-207.

Zhang, J. (2015). China's new foreign policy under Xi Jinping: towards 'Peaceful Rise 2.0'? *Global Change, Peace & Security*, 27(1), 5-19.

Zhang, X., Wasserman, H., & Mano, W. (2016). China's expanding influence in Africa: Projection, perception and prospects in Southern African countries. *Communicatio*, 42(1), 1-22. <https://doi.org/10.1080/02500167.2016.1143853>.

Xinhua. (2007). Hu Jintao calls for enhancing soft power of Chinese culture. *People's Daily Online*. <http://www.chinatoday.com.cn/17ct/17e/1017/17e1720.htm>. (Erişim: 17.08.2024).

Xinhua. (2013). *China to further develop ties with Africa*. *China Daily Europe*. http://europe.chinadaily.com.cn/china/2013-03/20/content_16325461.htm